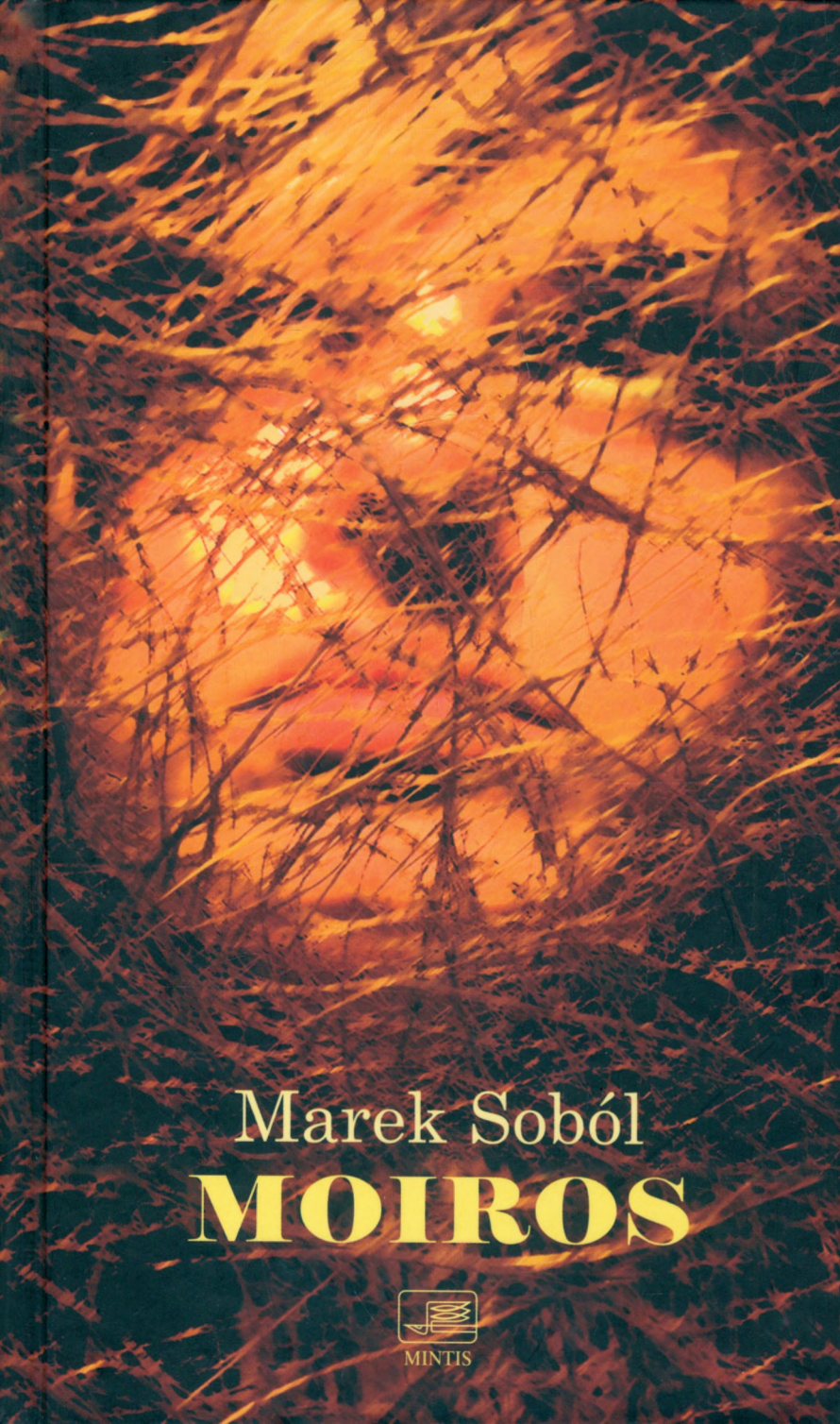
Marek Soból
MOIROS
MINTIS

Šiuolaikinis Europos romanas

Marek Soból

MOIROS

Iš lenkų kalbos vertė
Kazys Uscila

MINTIS

UDK 884-3
So-08

Versta iš
Marek Soból
Mojry
Vydawnictwo W.A.B., 2005

This publication has been funded
by Institut Książki –
the © POLAND Translation Programme

Knygos leidimą rėmė
Knygų instituto
© POLAND Vertimų programa

Viršelio dailininkas
Leonardas Armonas

ISBN 978-5-417-00906-8

© Leidykla W.A.B., 2005
© Vertimas į lietuvių kalbą,
Kazys Uscila, 2007
© MINTIS, 2007

Lachesė

Mano kavinė, tiesą sakant, niekuo neišsiskiria iš kitų Paryžiaus kavinių. Čia galima išgerti geros kavos, labai geros, kaip sako kai kas, galima suvalgyti obuolių pyrago, o jei kam nors, kaip antai Erikui, nepatinka suminkštėję obuoliai, gali užsisakyti didelį šokoladinio sviestinio sausainio gabalą. Kasdien pastatau ant baro padėklą šviežių raguolių, vieną padėklą, niekada nei daugiau, nei mažiau. Nuolatiniai klientai, kaip antai garbusis Chaimas ar jaunasis Buvjė, skuba čia suvalgyti savo mėgstamą raguolį, o aš nuo pat ryto turių mielų pašnekovų. Tuos raguolius man kepa Teresė, tokia maža, žila senutė iš 47 namo, visada sėdinti prie staliuko šalia veidrodžio. Ji dar niekada nepaėmė nė santimo už raguolius, bet dėl to nėra ko stebėtis, juk per dieną ji išgeria tiek kiro (aromatingo kokteilio – vert.), kad iš tiesų sun-

ku suprasti, kokiais stebuklais ji savo jėgomis grįžta namo.

Bet ką aš čia norėjau papasakoti?...

Taigi mano kavinė skiriasi nuo kitų Paryžiuje nebent tuo, kad viskas čia pasenę ir aptriušę. Man nuolat stinga pinigų, be to, jau ir pati esu sena ir man tiesiog dera būti prie tų senienų. Jauni to nesupranta, jiems patinka, kai viskas tviska, jie nori naujų ir švarių daiktų. O man įdomesni menantys kitus laikus, kai žmonės buvo kitaip apsirengę ir klausėsi traškančių plokštelių muzikos. Manau pati sau, kad kiekvieno žmogaus gyvenime yra momentas, kai pradedamos mėgti senienos.

Pirmiausia, kol esame jauni, mėgstame viską, kas šiuolaikiška, ir kiekvienas toks daiktas atrodo tobulesnis už ankstesnįjį. Nauja muzika yra geresnė nei sena, nauji automobiliai yra gražesni už senesnius, o nauji kavos automatai atrodo esą geresni ir tobulesni nei tie, nuo kurių trupa emalė. Bet net ir Erikas, nors jam tik aštuoniolika, sako, kad senas kavos automatas plikė skanesnę kavą, bet ką darysi, turėjau įsitaisyti naują, nes anas sugedo ir buvo jau nepataisomas. Tas naujasis automatas puikuojasi keturkampiais mygtukais su angliškais

užrašais, už jį sumokėjau krūvą pinigų, o dar nenorėjo man duoti išsimokėtinai, tai tikras skandalas, nes juk niekada nesu po termino apmokėjusi jokios sąskaitos, nors ne visada man sekėsi taip, kaip dabar, nors ir dabar man sekasi ne geriausiai. Bet tai jau sakiau. Šiaip ar taip, nedavė man išsimokėtinai, o tai tikras skandalas. Tikriausiai todėl, kad jau esu tokia sena...

Paskui staiga kažkas pasikeičia ir žmogus ima nebesuprasti jaunų. Jų muzika atrodo esanti vien triukšmas, nauji automobiliai šlykštūs, juose viskas padaryta iš plastiko, viskas šviečia, mirksi, ir apskritai nemokėčiau vairuoti tokios mašinos. Kitados su Henriku turėjome gražų automobilį, amerikonišką, bet tai buvo seniai, kai Henrikas dar buvo gyvas. Jau bus daugiau kaip penkiolika metų, kai jo nebėra tarp gyvųjų, o mūsų mašina tiek pat metų nevažinėjo, nors ir toliau ji stovi garaže, vieniša ir apdulkėjusi. Nežinau, kam vis dar moku už tą garažą, nes tai ne šiaip sau pinigai, o juk sekasi man ne geriausiai...

Manau, kad mėgstame tai, ką pamėgome jaunystėje, dabar tie daiktai kartu su mumis yra pasenę. Senų baldų politūra jau išblukusi,

ant jų briaunų šviečia plikas medis, bet mes švelniai juos lytime mėgaudamiesi šiluma, kurią į juos įrašė laikas. Seni automobiliai vis dažniau genda, bet nepaliauja žavėti jų formos, jų ūžesys, didelės patogios sėdynės ir gražios, nors visiškai netinkamos dalys. Seni įrenginiai tokie negrabūs, bet mes branginame pastangas, kurių reikėjo norint jais naudotis. Turiu seną dulkių siurblį, kurį Henrikas nupirko tuojau po vestuvių. Tai neįtikėtina, bet jis vis dar truputį veikia. Žinau, kad nauji siurbliai gerai traukia ir jais dirbti kur kas lengviau, o aš jau esu sena ir kartais vienu užsimojimu negaliu išsiurbliuoti abiejų kambarių. Kai prasideda lietingos dienos, prisimenu visus smūgius, iškentėtus lageryje, kiekvieną jaučiu savo senais kaulais, jie įsismelkė į juos ir dabar grįžta su kiekviena dargana lyg blogi prisiminimai.

Bet ne tai norėjau papasakoti...

Tas dulkių siurblys toks dailus, apvalainas, su užrašu, įspaustu bakelito rankenoje. Didžiuojuos juo. Kai tempiu jį už žarnos per kilimą, jaučiuosi kaip tada, kai važiavome savo automobiliu saulėtą dieną Sen Žermeno bulvaru. Automobilio stogas buvo atlenktas, aš

paleidau savo ilgus juodus plaukus. Kai taip važiavome, visi vyrai prie kavinių staliukų pamiršo savo merginas, sėdinčias šalia jų ir geriančias kavą, ir žiūrėjo į mus. Pavydėjo Henrikui tokio gražaus automobilio ir tokios merginos. Tada apkabinau jį ir priglaudžiau galvą jam prie peties, o jis važiavo toks išdidus, sėdėjo tiesiai ir šypsojosi.

Jaunystė praeina, o mes vis mėgstame tuos pačius daiktus ir net tuos pačius žmones, nors ne visada, bet kartais tikrai taip būna. Aš ir šiandien myliu Henriką, nors jo nebėra jau daugiau kaip penkiolika metų.

Tai jau sakiau...

Išgersite dar kavos?

Manau, kad mano kavinė nėra pati blogiausia. Daug žmonių lanko mane kasdien jau daug, daug metų, kaip, pavyzdžiui, vyresnioji ponia Grefer. Ateina ji čia su savo trimis šuneliais, apsirengusi spalvotomis drapanomis, kai kurios iš jų jau visai sudriskusios, apsigobusi vilnoniu šaliu, net ir kai šilta, su sena berete. Jos lūpos padažytos raudonai, visada nelygiai, nes ji jau beveik nebemato, ir tai tikrai nerimta, nes vyresnės ponios neturėtų taip atrodyti. Viena jos pirštinė visai be pirštų, nežinau kodėl.

Jaunasis Buvjė vadina ją „sena pamišėle“, bet jis nežino visos istorijos, jis vis perka ir parduoda pinigus, ir nieko to nesuprastų, tad kodėl turėčiau jam pasakoti. Tie jos šuneliai yra patys paprasčiausi kiemo šunys, bet kiekvienas kitoks, vienas mažas ir labai gauruotas, antras ištįsęs lyg taksis, o trečias visai didelis, juodas, ir visi su juokingomis, vilnonėmis liemenėmis, tokiomis pat kiauromis ir palaikėmis, kaip ir ponios Grefer drabužiai. Ateina ji čia su jais kasdien, šuneliai sugula pastalėje ir miega, o ji užsisako kavos, bet jos beveik negeria, tik snaudžia sau kiek pasvirusi ir tikriausiai sapnuoja mano Henriką.

Ponia Grefer yra vardu Joana ir kažkada atvažiavo į Paryžių iš Austrijos. Atėjo čia vieną dieną išsipusčiusi lyg dama ir iškart įsimylėjo mano Henriką. Nebuvome jau tokios jaunos, bet tikriausiai abi atrodėme labai gražios. Jos buvo tokie ilgi šviesūs plaukai, mano irgi buvo ilgi, bet juodi. Labai ją mėgau, greitai susidraugavome ir, žinoma, nevadinau jos „ponia Grefer“, o tiesiog Joana. Vaikščiodavome visi kartu į kiną, važinėdavome į piknikus užmiestyje arba į Liuksemburgo sodus, o šeštadieniais linksminomės Monmartro kabarete. Tai buvo

labai mielas metas, iš tikro labai mielas, o ji labai mylėjo mano Henriką.

Aš manau, kad ji ir dabar ateina čia dėl jo.

Iš tikrųjų nežinau, ar turiu tai pasakoti...

Gal vis dėlto išgersite kavos?

Manau, kad manęs kaip moters visada buvo per maža tokiam vyrui kaip Henrikas. Jis gyveno smarkiai ir greitai tarsi žinodamas, kad neturi tiek laiko kaip kiti. Moterys dėl jo kraustėsi iš galvos, ne tiktai ponia Grefer. Žinojau apie visus jo romanus, nes slėpė juos nuo manęs taip nestropiai, lyg būtų norėjęs, kad nė vieno nepražiopsočiau. Jis buvo toks tvarkingas, protingas ir apsukrus, o su tais romanais jam vis kažkaip nesisekė. Visada ką nors numanydavau, nors niekas kitas nežinodavo, tad man atrodo, kad jis specialiai su manim buvo neatsargus, kad galėčiau jam uždrausti. Tik niekada to nedariau.

Henrikas turėjo labai gerą skonį, viskas, ką jis pirkdavo, buvo gražu, viskas jam turėjo būti aukščiausios rūšies. Automobilį atsigabenome net iš Amerikos, nes Henrikas pasakė, kad sitroenai yra bjaurūs ir anksti. Tada turėjome daug pinigų, nes jis dirbo ministerijoje, na, ir kavinė laikėsi daug geriau. Nežinau, kodėl da-

bar man taip sunku sudurti galą su galu. Juk ta kavinė ne per daug skiriasi nuo kitų. Kažkaip pagedo pasaulis. Net ir Paryžius pagedo. Tikriausiai todėl, kad jau esu tokia sena...

Henrikas turėjo gerą skonį ir tos jo moterys visos buvo nepaprastos, lyg būtų jas pirkęs galerijoje. Jis visai jų neieškojo, neviliojo, nežavėjo, kaip tai daro Mišelis, kuris turi kavinę kitame skersgatvyje. Mišelis yra suvedžiojimo meistras, turi savo slaptų metodų ir kartais man pasakoja apie juos ir savo laimėjimus. Aš jau esu labai sena ir jis nemato manyje moters, tik daugių daugiausia vakaro pokalbių draugą, kai jam nesiseka ką nors suvilioti ir dienelę kitą lieka vienas. Aš irgi jam daug pasakoju, nes jis protingas ir jautrus vaikinas, nors kažko jame trūksta. Su tomis merginomis tai jis tik miega, susitinka kelis sykius, o paskui viską naikina tarsi baimindamasis, kad vieną dieną prisiriš prie kurios ir ji per daug jį pamils, o tada jau turės rūpesčių. Gal jis egoistas, o gal atsitiko jo gyvenime kai kas bloga, bet jis niekada apie tai nekalbėjo. O gal jis tiesiog dar nepriaugo, kaip būna mažam berniukui, kurio turtingi tėvai perka jam tiek daug žaislų, kad nė vienu jis neišmoksta žaisti ilgiau nei kelias minutes, tuoj

ima kitą ir nė vieno nevertina. Gamta jam atseikėjo grožio ir apsukrumo ir jis gali turėti tų žaislų, tų moterų kiek panorėjęs, tad nė vienos nevertina ir nė prie vienos neprisiriša, nes žino, kad užsimanęs tuoj gali turėti gražesnę ar protingesnę arba bent jau kitą.

Henrikas toks nebuvo. Moterys prie jo pačios lipo, nors jis niekada nesiėmė klastos ir specialiai jų neviliojo. Visiems, taip pat ir vyrams, jis buvo geras bičiulis, na, bet jūs pats pasakykite, ar įmanoma draugystė, tokia tyra draugystė tarp moters ir vyro, jeigu ji graži ir dar nekvaila, o jis dailus? Jeigu žmonės taip priartėja vienas prie kito, kad vienas kitam padeda, mėgsta būti kartu, dovanoti dovanas, rūpintis sveikata, bučiuoja vienas kitą atsisveikindami ir pasisveikindami į skruostą ar į kaktą, tai kodėl galop neturėtų pasibučiuoti į lūpas, prisiglausti labiau negu paprastai, pamėgti to kito asmens skonį ir kvapą? Kodėl pagaliau negalėtų vienas kitą jautriau paliesti, susižavėti rankų, lūpų, plaukų, įdegusių pečių grožiu? Anksčiau ar vėliau tai turi atsitikti ir bičiuliai tampa meilužiais. Visada taip yra, nebent bičiulystė nėra tokia didelė arba jie gyvena labai toli vienas nuo kito, o gal kas kita nelei-

džia jiems suartėti, – sunkus darbas, liga. Gal dar kas.

Tų moterų nebuvo daug, visai ne tiek daug. Visos jos buvo kažkokios nepaprastos, net ir tokia dailininkė, baisiai negraži, jos nosis buvo lyg bulvė, akys siauros, reti plaukai, visada riebūs ir netvarkingi, bet užtat ji tapė tokius keistus paveikslus, kurie sykį pamatyti kėlė nerimą. Vienas dabar lyg ir kabo Pompidu centre.

Ji visada buvo be skatiko ir visada jos mintys klajojo kažkur kitur. Atėjusi čia sakydavo, kad pas mus yra žavu, ir klausė, ar kava brangi, o pardavusi kokį savo kūrinį bematant viską praūždavo ir vėl likdavo be pinigų. Turiu namuose du jos paveikslus – Henrikas juos nupirko. Tikriausiai sumokėjo daug daugiau nei jie verti, nes, nors jie jam patiko, pirko juos pirmiausia todėl, kad jai reikėjo pinigų. Mokėjo jai išmokėtinai, po truputį, nenorėjo duoti daug iškart, kad visko nepragertų.

Kuo ji buvo vardu? Neprisimenu...

Mano labai prasta atmintis. Vis negaliu prisiminti vienos ar kitos pavardės ar gatvės pavadinimo. Tai todėl, kad jau esu tokia sena...

Daug tų jo moterų pažinojau. Kai kurios turėjo bjaurius vyrus: arba storus, arba kvailus,

arba atgrasius, ir jos su Henriku, kaip ir aš, buvo labai laimingos, nes jis buvo nuostabus vyras, sugebėjęs patenkinti moterį visais atžvilgiais. Tiesiog jame buvo per daug vyro vienai moteriai.

Jis jas ištraukdavo iš jų šlykštaus, nuobodaus gyvenimo, kaip garbusis Chaimas paima įvairius niekelius nuo mažų lentynėlių. Tie daiktai guli ten daug metų todėl, kad yra kiek apgadinti ar pernelyg brangūs, o kartais tiesiog netinka tam laikui ir tiems žmonėms, kurie dabar perka. O kilnusis Chaimas moka įžvelgti tikrus lobius ir geba talentingai derėtis, pasitaiko, kad kartais sumoka tikrai nedaug. Paskui pastato juos savo namuose, rūpinasi jais, valo, blizgina, atstato nudaužtas nosis ir ausis, perstatinėja šimtus kartų tol, kol jie ima gerai jaustis naujoje vietoje. Jis suteikia jiems jausmą, kurio šie seniai buvo netekę, kai apdulkėję gulėjo lentynoje ir niekam nerūpėjo, o seni savininkai juos jau seniai buvo pamiršę. Dabar giedro veido senas žydas juos glosto ir žavisi jais iš naujo. Kiekvienas, kas jį aplanko, įeina ir tyliai atsisėda vidury, kelias minutes nieko nesako, nes jo namai yra kaip pasaka, kaip lobių kupina palėpė, kaip senų nuotraukų al-

bumas. Taip galima sėdėti valandų valandas ir žiūrinėti visa tai, o paskui vaikščioti pamažėle ir lytėti tuos visus stebuklus, pūsti nuo jų nesančias dulkes, žavėtis prieš daugelį, daugelį metų kažkokių miklių rankų atliktu darbu ...

Bet apie ką aš čia kalbėjau?

Tos moterys kartais ateidavo čia kavos, o aš būdavau pasirengusi, laukdavau, kol jos nužvelgs mane tuo pranašumo ir paniekos kupinu žvilgsniu, kokiu meilužės žiūri į žmonas, bet nė viena niekada to nedarė. Kartais net atrodė, kad jos žvelgia į mane su nuostaba, tad pati nežinau, ką Henrikas joms apie mane kalbėjo, bet tikrai nesakė nieko blogo. Jis mane mylėjo, o aš niekada nepavyduliavau, nes žinojau, kad jis negalėtų manęs pamesti.

Ponia Grefer buvo gražiausia iš visų Henriko meilužių. Net ir šiandien matomas jos grožis, nors jai jau septyniasdešimt ir ji gerokai apsileidusi. Ji kartais įsižiūri į veidrodį, va, ten, nes ji visada sėda prie stalelio šalia veidrodžio, prie kurio kitados sėdėjo pati Edita Piaf, iš tikrųjų, taigi kai įsižiūri į veidrodį, aš paslapčia žvelgiu į ją ir prisimenu jos gražius šviesius plaukus, kol dar nebuvo išretėję ir pageltę, o

paskui pražilo. Prisimenu jos profilį ir skambų balsą, pamenu madingus apdarus, iš kurių dabar teliko skudurai.

Kai mano Henrikas mirė, dažnai abi susėsdavome čia, kavinėje, ir prisimindavome, bet neverkdavome. Aš nuo karo niekada neverkiau, kai išėjau iš lagerio, o ponia Grefer tada irgi neverkė, nors jai tai kartais pasitaikydavo dėl kitų priežasčių. Kalbėdavome apie mano Henriką, apie tai, koks jis buvo vyriškas ir koks dailus jo kūnas ir, užuot verkusios, juokdavomės, kikendavome lyg dvi senės besmegenės, nes visi prisiminimai apie jį buvo šviesūs ir geri, ir net mirė jis taip gražiai, kaip tikras vyras, ir liko žavus iki paskutinės akimirkos. Būtent toks buvo mano Henrikas, kad net ir po mirties jis mokėjo patikti. Kartais mums darydavosi gaila, kad nė viena iš mūsų jau niekada jo nepriglaus, nepajus jo plaukuoto nuogo liemens kvapo, ir staiga pasidarydavo liūdna, bet tik valandėlę, nes juk gerai, kad Viešpats neleido jam susenti ir susikūprinti, kad jis visada liks brandus vyras, tobulas ir mylimas, išėjęs tada, kol jo dar neužklupo senatvė, kaip užklupo mus, ir mane, ir Joaną, tai yra ponią Grefer, o jis nuo to pabėgo ir dabar tikriausiai juo-

kiasi kažkur ten, ir laukia mūsų, ir apgailestauja, kad mes kiekvieną dieną daromės vis bjauresnės ir kvailesnės ir labiau iškriošusios.

Ponia Grefer manęs kažkada klausė, kai dar vadinome viena kitą vardais, kodėl niekada nepykau už tai, kad ji susitikinėjo su mano Henriku. Klausė tik apie save, nes nieko nežinojo apie kitus jo romanus. Apie juos niekas nežinojo, tik aš, nes jis mikliai sugebėjo tai nuslėpti ir tik su manimi visada buvo neatsargus, lyg būtų norėjęs, kad pastebėčiau.

Bet apie tai aš jau sakiau...

Kai dar gyvenau Lenkijoje, o tai buvo tuojau po karo, pas mus ateidavo kalnietė, kuri išnešiodavo po namus mėsą. Visiems žinomas buvo toks posakis: „Kas per vyras, jeigu jo kojinės nesmirdi", ir aš papasakojau poniai Grefer tą istoriją, ir pasakiau: „Kas per vyras, kuris neturi meilužės", ir juokėmės tada abi, bet man nebuvo taip labai juokinga, nes tiesa visai nebuvo ir nėra tokia paprasta, ir iš pradžių man buvo labai sunku, nors niekada nepavyduliavau, bet tai jau visai kita istorija ir tikrai nežinau, ar turiu ją pasakoti.

O jūs taip sėdit su tuščiu puodeliu, gal Inesė atneš jums dar vieną kavos?

Aš labai neseniai aplankiau Lenkiją, po daugiau nei keturiasdešimties metų, patikėsite? Na, bet kas man dabar beliko, kai likau viena? Pasiilgau mamos, tėčio, sesers. Suskaičiavau santaupas ir paaiškėjo, kad kelionei pakaks, ir net sužinojau, kad iš čia, iš Paryžiaus, kasdien važiuoja keli autobusai į Krokuvą, tad kai tik nutariau važiuoti, po penkių dienų jau buvau ten, savo gatvėje, prie savo namo, kuris atrodo beveik taip kaip tada, toks pat palaikis, nors aplink daug gražiai atnaujintų ir paverstų viešbučiais namų, o senojoje sinagogoje dabar yra muziejus.

Viskas pasikeitė...

Paskui buvau tuose antruose namuose, kuriuose gyvenome, kai jau padarė getą, o paskui toje vietoje, kur buvo tas trečias, bet jį jau nugriovė, o po viso norėjau pamatyti lagerį. Ten pastatė didelį paminklą ir beveik nieko daugiau nebeliko, bet tai yra vienintelė vieta, kur galėjau pasikalbėti su mamyte, su tėčiu, su Helenka – savo seserimi. Jie guli kažkur ten, o gal kur kitur, bet jie kaip tik ten mirė.

Niekas, kas išgyveno lageryje, kas praleido jame daug metų kaip aš, niekas nėra visiškai normalus, pas jį visada grįš visi tie nepažįsta-

mi į krūvas suversti kūnai, ir tų žmonių vėlės, ir skausmas, ir baimė. Pas mane nuolat sugrįžta...

Kitą dieną lankiau Krokuvą, tai labai gražus miestas, labai senas, nors mažas, ne toks didelis kaip Paryžius, ir vėl nuėjau į savo gatvę, į žydų kvartalą, nes norėjau pasėdėti kokioje nors kavinėje ir truputį pamąstyti, prisiminti kai ką, bet pasirodė, kad ten yra daugybė žmonių, ir stovi scena, ir vyksta kažkoks festivalis, didelis koncertas, o scenoje dainavo hebrajiškai ir aš nieko nesupratau.

Ta mano gatvė vadinasi Plačioji, nes ji atrodo visai kaip turgus. Dabar aplink vien viešbučiai, restoranai ir kavinės, ir taip pat yra vienas, vienišas tarp visų tų pasilinksminimų, policijos komisariatas. Kai ten atėjau, buvo pilna žmonių, iš įvairių kraštų, žydų, vokiečių, net ir prancūzų, bet daugiausia lenkų, ir visa ta minia beveik vien slaviškų kūnų, pilvų, krūtinių, šlaunų bangavo pakerėta muzikos. Iš karto pasijutau gerai ir man viduje pasidarė šilta, ir pasijutau taip, lyg vėl būčiau buvusi jauna ir galėčiau su jais šokti. Vienas žmogus, aukštas ir storas, stovėjo viduryje ir daužė rankomis tokį didelį afrikietišką būgną. Kažkokie žmonės

susirinko aplink jį, visi buvo jauni ir basi, o dvi merginos šoko viduryje, jų rankos buvo iškeltos aukštyn ir lankstėsi, ir abiejų buvo ilgi plaukai, vienos šviesūs, o kitos juodi, žvilgantys, visai tokie pat, kokie buvo mano, kai buvau jauna, kiek susitaršę, visada ne visai iššukuoti ir kvepiantys. Jos šoko to ratelio viduryje, plojo rankomis, juokėsi, o jų nuogos pėdos buvo jau visai apdulkėjusios, pilkos lyg grindinys. Tos juodos pasikėlė marškinėliai ir matėsi bambelė su auskaru, tas auskaras blizgėjo ir piešė ore blizgančius raštus, ratelius ir aštuoniukes, dar ir kitokius raštus. Manau, kad tai labai šauni mada, tokie auskarai bambelėje, manau, kad vyrams tai turi labai patikti.

Jau aš tai žinau, kas patikdavo mano Henrikui.

Stovėjau ir žiūrėjau į jas, ir tikriausiai šypsojau, o ta juodukė pažvelgė į mane ir šūktelėjo kažką linksmai, gal lenkiškai, bet aš nieko nesupratau dėl to triukšmo, tad tik pamojau jai ir toliau žiūrėjau, kaip jie, žmonės, jauni ir seni, linksminasi. Kai kurie prisiminė karą ir matė visa tai, ką matė šio kvartalo mūrai ir ką aš mačiau. Man atrodė, kad tas koncertas, muzika ir džiaugsmas būtent toje vietoje ištrina

visas baisenybes, vykusias jau daugiau nei prieš pusę amžiaus. Daugeliui tų jaunų žmonių teko palikti tame krašte sudegintus savo senelių kūnus. Vyresni čia neteko tėvų, seserų, brolių, mokyklos draugų... Juk mažai kas išsigelbėjo, beveik visi pasiliko.

Buvau pavargusi po visos dienos, o ten visai nebuvo kur atsisėsti, tad pritūpiau ant šaligatvio ir prisišliejau prie žibinto. Buvau pavargusi, bet jaučiausi jauna. Ten visi buvo linksmi ir sėdėjo ant žemės, ir aš nesigėdijau taip atsisėsti, nors visai nedera vyresnei moteriai sėsti ant šaligatvio, o aš visada stengiuosi būti vietoje ir labai nemėgstu žmonių, kurie nemoka elgtis. Bet jei linksmybės, tai linksmybės, ir kai visi juokiasi, tai reikia juoktis, ir geras pasilinksminimas yra tik tada, kai kiek perlenkiama, bet tik truputį. Tai visas menas taip linksmintis, kad perlenktum tik truputį. Kartą aš perlenkiau per daug, atsimenu, nuėjome į kabaretą ir šokome su ponia Grefer, su Joana, ant stalo, ir buvau jau tokia girta, ir ji taip pat, ir visi stovėjo aplink ir plojo, ir Henrikas irgi džiaugėsi, kad mudvi visiems patinkame, nes viena iš mūsų buvome jo žmona, o kita meilužė, taigi jis džiaugėsi ir

tikrai didžiavosi. Į tą kabaretą ateidavo dailininkų, artistų ir visų tų keistų žmonių, kurie nemoka nieko gero per gyvenimą padaryti, tik tapo gražius paveikslus arba rašo gražias knygas, o paskui labai gražiai prageria viską ką uždirbę. Na, ir mes šokome ant stalo, ir buvo nuostabiai linksma, bet paskui baigėsi blogai, nes buvau per daug girta...

Bet aš juk ne tai norėjau papasakoti...

Kai atsisėdau ant to šaligatvio, kaip tik scenoje pasikeitė ansamblis ir muzika tapo graudi ir melodingesnė. Minia pritilo ir kiek nurimo, o keliolika vyresnių semitiškos išvaizdos žmonių, tikriausiai kokia nors ekskursija iš Izraelio, lėtai šoko rateliu. Jie sudarė savo ratelį, susipynę rankomis, panarinę į vidurį galvas žengė sulėtintu tempu. Kiti sėsdavo kaip aš tiesiai ant grindinio, ant megztinių ar ant laikraščių, kai kurie prisidegdavo cigaretę ir šnekučiavosi pusbalsiu. Buvo jau visiškai tamsu, tik reflektoriai sklaidė tamsą, bet kai apšviesdavo sceną, visa minia išnykdavo juodumoje. Dainininkas verksmingai traukė dainą ir kiekvieno posmo pabaigoje kūkčiojo, murkė melodingą priedainį, bet aš nežinojau, apie ką jis dainavo, manau, kad dauguma žmonių neži-

nojo, nes juk ten buvo nedaug tokių, kurie kalbėjo hebrajiškai. Aš nekalbu hebrajiškai, nes mes namuose kalbėjome lenkiškai, ir tik truputį mokėjau jidiš...

Vis kartojuos...

Šiaip ar taip, nieko nesupratau iš to, ką jis dainavo. Kas jį ten žino. Gal dainavo apie krašto ilgesį, gal apie merginą, kuri jį pametė, o gal apie savo artimuosius, kurių neteko krosnyje, lageryje. Gal tai buvo kažkokia didinga tautinė poezija, o gal banaliukai, tuščios eilės daininin-kams, o gal buvo joje prakeiksmų karui, gal tik kažkokia įsimylėjusio vaikino rauda. Visi tie žodžiai, kurių beveik niekas nesuprato, atsimušdavo nuo grindinio ir aplinkinių pastatų ir visai nebuvo tokie svarbūs. Svarbi buvo muzika, nes muziką supranta visi. Dievas supykęs kažkada sumaišė žmonių kalbas, nes jie norėjo pastatyti bokštą iki pat dangaus, bet muziką visi supranta vienodai, na, gal beveik visi. Na, aš nežinau, kaip negrai Afrikoje gali groti graudžias daineles, jei turi tik būgnus. Juk būgnu graudžiai nepabūgnysi. Ta kvaiša Adelė, ta, kuri atneša prancūziškas bandas, turi vaikiną būgnininką, ir jis toks romantiškas, kad ją nuolat muša. Ji gyvena su juo jau apie dvejus

metus ir iš tiesų nežinau, ar ji mėgsta būti niekinama, ar taip labai jį myli. Aš su tokiu vaikinu neišbūčiau nė savaitės. Jeigu man užduotų, niekada negalėčiau tokiam nė žodžio pratarti, nes mane taip baisiai mušė, o paskui, kai jau buvau sumušta, vėl mane mušė, vėliau išdarinėjo su manimi tokius dalykus, kad niekada niekam apie juos nepasakosiu, net ir teisme, jei juos teistų, aš nepasakočiau, jau veikiau norėčiau, kad išsisuktų, be to, tikriausiai ir taip jau visų jų nebėra tarp gyvųjų, kai kuriuos nukovė, o kiti patys išmirė, nes juk buvo tai taip seniai. Aš buvau beveik vaikas, o jie jau buvo kariai, vilkėjo juodus mundurus ir buvo tokie išvaizdūs, o viduje visai išgedę. Neįmanoma nieko pasakyti apie žmogų tik pagal tai, kaip jis atrodo, nes gali būti dailus vyras šviesiomis akimis, o gali išdarinėti baisius dalykus. Kai kurie atrodė lyg velniai, bet kai kurie kaip paprasti jauni vaikinai, kurie čia kasdien lankosi, kaip antai toks Buvjė arba tas jaunas policininkas, gyvenantis virš skalbyklos. Gal Buvjė taip pat mokėtų padaryti moteriai tai, ką darė su manimi, arba mestų į krosnį gyvus vaikus, bet aš to nemačiau, tik kiti pasakojo. Gal jaunasis Buvjė, jei būtų karas ir jeigu jam duotų gražų

mundurą ir pasakytų, kad žydai yra blogi arba kad vokiečiai yra blogi, gal jis irgi išrikiuotų juos nuogus aikštėje ir šaudytų arba mirtinai muštų, aš nežinau. Mane pasirinko iš rikiuotės pirmąją dieną, kai mus išvarė į aikštę ir stovėjome tokie nuogi, nes tikriausiai jiems patikau, o paskui atvažiuodavo naujų, bet manęs nenužudė, nors buvau sumušta iki mėlynių ir sulysusi. Nežinau, kodėl manęs nenužudė. Iš tiesų nežinau...

Aš apie tai niekada nepapasakosiu, net ir jums, nors jūsų tokios geros akys, o be to, kam tai rūpi, žmonės apie tai jau nenori girdėti, nes kam jiems tai, kai gyvenimas toks gražus. Jie mėgsta malonius pasakojimus. Jeigu kas pasakoja apie lagerį, tai sako, kad jau ganėtinai prisiklausė, bet man niekada to negana, kiekvienas daiktas man ką nors primena, staiga gatvėje pamatytas veidas sukelia asociacijas, kartais neatsargus žodis, pavardė, o kai einu pas kirpėją, visada sėdžiu tokia įsitempusi ir panūstu verkti, nes pirmą dieną iškart nukirpo gražius mano plaukus, kuriuos tik po karo atauginau. Tada maniau, kad tai blogiausias pasaulyje dalykas, kad nieko blogesnio manęs jau negali ištikti, verkiau ištisą naktį, bet kitą dieną buvo

gražus rytas, švietė saulė, ir vėl mus išrikiavo aikštėje, nes mus kasdien nuolat rikiavo, ir vienas esesininkas negyvai užmušė moterį, kuri gyveno po mumis, parteryje, buvo tokia pamaldi ir tyli, niekada niekam nieko blogo nedarė ir, nors buvo neturtinga, virtuvę perskyrė pusiau, kad vienoje pusėje gamintų pieniškus, o kitoje – mėsiškus valgius. Mūsų mama apskritai tokiais dalykais nekvaršino sau galvos, o toji moteris buvo tokia darbšti ir pamaldi, išeidavo iš namų tik apsipirkti ir atlikti abliucijų.

O jūs apskritai bent žinote, kas yra abliucijos?

Jis ją uždaužė, nes ji be paliovos čiaudėjo ir kosėjo – dieną prieš tai stovėjome ten nuogi, gal keturias valandas, ir ji tiesiog persišaldė, jis kalbėjo ir kalbėjo, o ji čiaudėjo ir stovėjo pirmoje eilėje, beveik tiesiai priešais jį, ir visai nenorėjo jam trukdyti, bet kai kurie žmonės pradėjo juoktis ir jis galop paėmė kito kareivio karabiną ir uždaužė ją. Nežinau, kodėl jos nenušovė, gal norėjo patirti malonumą taip ją visų akivaizdoje uždaužydamas. Net užduso, o jos galva skilo pusiau. Paskui jis kalbėjo toliau, o ta moteris, ji buvo vardu gal Majer, Rivka

Majer ar kažkaip panašiai, mano labai prasta atmintis, bet kai kurių pavardžių, kai kurių žmonių niekada nepamiršiu, taigi ji gulėjo ir taip keistai krūpčiojo, nors jau buvo negyva, nes jos smegenys ištiško ant smėlio, ir tada aš supratau, kad mano plaukai visai nebuvo svarbiausia, ir visi staiga pajuto, kad tuo juoku prišaukė jos mirtį, bet juk jie nežinojo, nes ten buvo tik antrą dieną ir dar nespėjo visko išmokti. Nors aš paskui ten buvau tiek metų ir toliau nesupratau. Ji tikriausiai vis viena būtų žuvusi, kaip žuvo beveik visi, beveik visi, tik man teko laimė...

Pasidarė šalta, gal...

Sėdime taip ilgai, visai sustirau.

Aš negaliu gerti kavos, esu jau tokia sena, tai apskritai stebuklas, kad taip ilgai gyvenu po viso to, ką teko patirti, bet nuo tada negaliu gerti kavos, geriu tik karštą vandenį su medumi, medus yra labai sveika. Jūs mėgstate medų?

Kai sėdėjau tada ant to šaligatvio, pasidarė taip graudu ir tingu, ir staiga visi nurimo ir susimąstė. Visi įsiklausė, visi suprato tą gaidų kalbą. Tas vaikinas jau liovėsi būgnijęs, tik stovėjo ir gėrė alų iš skardinės, ir taip siūbavo, o aš

kažkur nuplaukiau ir užsisvajojau valandėlę, kad šalia manęs sėdi Henrikas ir kad neteks man vienišai gyventi tą gyvenimo likutį, kuris man liko, bet paskui visa tai staiga pranyko ir prisiminiau, kaip žmonės dainavo lageryje, tyliai taip dainavo, ne tai dainavo, o labiau murmėjo, nes kiekvieną akimirką atsiradę esesininkai galėjo pradėti mušti. Ir viskas su ta verksminga daina, viskas sugrįžo...

Atmerkiau akis ir pamačiau juos. Akimirką maniau, kad turiu atsibusti, bet juk žinojau, kad nemiegu. Vis tebebuvau Lenkijoje, Krokuvoje, Plačiojoje gatvėje, vis mačiau tuos pačius žmones ir girdėjau tą pačią muziką. Niekas nepasikeitė, beveik niekas, tik jie, jie ėjo, ėjo lėtai, traukė iš visų pusių, skverbėsi per minią, plaukė iš visų vartų ir gatvelių. Ėjo nuleidę galvas, nuogi, pilki ir mėlyni, pūvančia oda aptraukti žmonių skeletai, tokie, kokius juos prisimenu. Ėjo tylomis ir niekas nekreipė į juos dėmesio, niekas jų nepastebėjo, niekas į juos nė nepažvelgė, o jie ėjo basi ir tas savo liesas pėdas statė šalia visų tų jaunų pėdų, nuogų ir įsišokusių, o kai spraudėsi per minią, mėlynos ir nukarusios moterų krūtys lietė standžius ir jaunus šokančių merginų spenelius, sulysusios

nuogos rankos lietė raumeningus ir įdegusius šokančių vaikinų kūnus. Ėjo visai šalia manęs, o aš suuodžiau jų lavonų dvoką, niekada nepamiršiu to dvoko, visada jį atpažinsiu, jis visą gyvenimą seka paskui mane, pūvančių dantų, surūgusio prakaito ir šlapimo dvokas. Kažkokia moteris ėjo tiesiai į mane, nestabtelėjusi prasiskverbė per mane ir, visą laiką žvelgdama tik į pilką grindinį, nuėjo. Ėjo iš ten tokie tylūs, susigėdę dėl to, kad jie apskritai yra, ir atsiprašinėjo už tai, kad juos reikia prisiminti, tiesiog nuėjo sau išgąsdinti to šokio, visi, kuriuos prisimenu, ir tie, kurių neprisimenu ir nemačiau, nors jie mirė čia pat šalia manęs. Stovėjau tokia apkvaitusi ir nežinojau, ką su savimi turiu daryti, ir staiga pamačiau tą juodaplaukę merginą, kuri anksčiau šoko su auskaru bamboje. Pamačiau ją vėl, o ji vis stovėjo tame pačiame šokėjų ratelyje, jos rankos buvo nuleistos, rankų pirštai praskėsti, ir žvelgė į mane, ir verkė, o ašaros lyg perlai sruvo jos veidu, krito ant nuogos iškirptės ir dėliojosi į žvilgantį vėrinį.

Bet aš neverkiau, nes niekada neverkiu, nors kartais labai to noriu, bet gal jau nė nemokėčiau. Tai iš manęs irgi atėmė, kaip atėmė

mamytę ir tėtį. Jie nebuvo tokie laimingi kaip aš, ir nebuvo tokia laiminga mano sesuo Helenka, nes nebuvo tokia graži. Tai aš jiems patikau, o ją, kaip ir daugelį kitų, užmušė. Aš likau gyva, o jie liko ten su Dievu, nes Dievą palikau su jais lageryje ir jau niekada apie jį negalvojau. Likau gyva, nors sunaikino, sugadino manyje viską, ko moteriai reikia meilei. Paskui ligoninėje viską man iš ten išpjovė ir jau niekada negalėjau turėti vaikų, ir net jei norėčiau, neturėčiau ko vaikščioti abliucijų, bet užtat galėjau pamatyti Paryžių, galėjau pažinti Henriką ir mylėti jį, būti su juo laiminga, galėjau turėti tą kavinę ir pažinti tuos visus žmones. Kalbėjausi su Edita Piaf ir turėjau geriausią gyvenimą, kokį galima turėti, turėjau nuostabiausią vyrą, koks tik yra gimęs šiame pasaulyje, ir mane mylėjo, nors niekada negalėjau būti tikra moteris. Žinau, kad jei jam būčiau uždraudusi, būtų liovęsis su jomis susitikinėti, būtų atsisakęs dėl manęs visų savo romanų, bet aš to nepadariau. Jis būtų liovęsis, žinau, bet aš norėjau, kad jis būtų laimingas, nes pati juk buvau laiminga. Niekas kitas nebūtų manęs norėjęs. Niekas kitas nebūtų vežiojęs manęs automobiliu lyg iš sapno Pary-

žiaus bulvarais, nebūtų glamonėjęs manęs taip kaip jis, nors žinojo, kad viduje esu tuščia lyg fortepijonas be stygų, o jis grojo, tebetrankė klavišus su įkarščiu, užsimiršęs, bet nebuvo jokio garso, buvo tylu lyg kape, nes aš be paliovos prisiminiau tą skausmą, nes aš ten, viduje, jau neturėjau nieko, o jis grojo ir šoko su manimi, o, kaip jis šoko, sugebėjome sugaišti Monmartre tris dienas, o kartą praūžėme visas santaupas, nes tai buvo mano gimtadienis ir vaišinome visus geriausiais vynais ir ko jie tik norėjo, o kabareto direktorius ant rankų užnešė mane ant scenos ir visiems matant atsiklaupė prieš mane, o aš buvau tokia girta, kad pradėjau dainuoti, visi trepsėjo ir švilpė, nes aš baisiai iškraipiau melodiją. Na, ir tas direktorius pasakė, kad jie liautųsi, nes tai jo kabaretas, kuriame dainuoti gali kiekvienas, ką jis pakvies. Tada jie ėmė svaidyti į mus valgius ir turėjome sprukti. Henrikas baisiai pavyduliavo, bet tiktai valandėlę, ir tai buvo puikiausias gimtadienis iš tų, kuriuos turėjau per savo gyvenimą, o buvo jų jau per septyniasdešimt. Paskui teko skolintis ir kilnusis Chaimas, kai sužinojo, kodėl iš jo skolinamės, pirmiausia kvatojosi gal dešimt minučių, o paskui... Ne, aš neverkiu, niekada

neverkiau nuo tada, kai išėjau iš lagerio, nebuvau abliucijų ir neverkiau, net ir kai mirė Henrikas, o aš pamaniau, kad neturiu vaiko, kuris nešiotų jo grožį. Neverta verkti, kiekviena kita diena gali atnešti laimę. Išmokau to. Na, bet kaip aš turėjau visa tai papasakoti poniai Grefer, kai klausė, kodėl nepavyduliavau. Juk pavyduliavau! Žinoma, buvau pavydi, bet tik dėl to, kad negalėjau jam duoti to, ką ji duodavo. Kaip aš turėjau jai tai papasakoti?

Tikrai nežinau, kodėl jums, pone, visa tai kalbu. Negeriat kavos, tik rūkote vieną po kitos. Gėlės jau visai nuvyto nuo dūmų. Aš niekada nerūkiau, bet Henrikas rūkė pypkę, o jūs, pone, dūmijat, jau visa peleninė pilna. Eikite pagaliau. Sėdite ir sėdite...

Ne, aš neverkiu, aš niekada neverkiu...

Pasilikite dar, pone. Papasakosiu jums apie Editą Piaf.

Inese! Atnešk pagaliau ponui kavos.

Jūs, pone, rūkykite, jei patinka. Gal ir aš pamėginsiu...

Niekada nesu rūkiusi.

O ji taip pat rūkė, vieną po kitos, visai taip pat kaip jūs. Atėjo ir atsisėdo ten, prie to veidrodžio, kur visada sėdi ponia Grefer. Iškart ją pažinau.

Veidrodis tada dar nebuvo skilęs. Tai buvo žiemą, ji įėjo sušalusi ir atsisėdo, tai buvo labai seniai, tuoj po to, kai grįžome iš Lenkijos. Ji atrodė labai prastai, tarsi pavargusi ar serganti, jos akys buvo lyg stiklinės, ji greitai alsavo. Įėjo tokia sustirusi, spaudė šaltis ir snyguriavo, atsisėdo ant kėdės, va ten, ir tą akimirką, trrrach, skilo veidrodis. Skilo, kaip matote, per visą plotį, visiškai savaime, o ji labai išsigando ir norėjo iškart išeiti, bet prie jos priėjo Henrikas ir ėmė raminti. Pasakė, kad tai dėl temperatūrų skirtumo, kad įnešė iš lauko su savimi šalčio, kad nėra ko baimintis. Sakė jai tai tyliai ir lėtai, o ji visiškai ištirpo, kaip sviestas ant puodynės dugno, kai darau glajų sausainiams, net ir ją jis taip veikė, toks puikus vyras buvo mano Henrikas. Atsisėdo, o aš atnešiau jai kavos ir pasakiau, kad jos nauja daina labai graži, ta, jos dainuojama, kad dėl nieko nesigaili, *Non, je ne regrette rien*. Pasakiau jai, kad mano gyvenimas buvo labai sunkus ir tik dabar čia, Paryžiuje, esu laiminga, ir kalbėjomės beveik tris valandas, Henrikas aptarnavo visus, mus taip pat, o ji gėrė kažkokius miltelius, nes gal apskritai per daug gėrė ir vartojo per daug vaistų, visai kaip ponas Petri, kuris mirė taip beprasmiškai.

Bet tai visiškai kita istorija.

Kai paskui po trejų metų ji mirė, tai sustojo visas Paryžius, visi staiga sustojo, apmirė ir apsisuko toje vietoje, kur stojo, ir lėtai patraukė į Per Lašezą, ir kai ten nuėjo, buvo jų gal keturiasdešimt tūkstančių. Tas vyskupas, kuris nenorėjo už ją pasimelsti prie karsto, išnyko iš žmonių atminties, žinoma tik tiek, kad buvo toks vienas, kvailas, gal dar jis kažkur gyvena, o gal mirė, bet niekas nežino, kur yra jo kapas, o ji vis tebėra gyva ir ant jos kapo visada yra šviežių gėlių, ne sykį mačiau, nes aš labai mėgstu vaikštinėti po Per Lašezą. Tą dainelę: *Non, je ne regrette rien* gal dainavo prancūzų kariai, kai traukėsi iš Alžyro, vietoj Marselietės, vietoj himno. Visi dainavo jos dainas, o dabar ji yra Paryžiaus dalis kaip Eifelio bokštas, kurio čia irgi niekas nenorėjo, o dabar, kai kas sako „Paryžius", tai turi omenyje Eifelio bokštą ir Editą Piaf.

Jos gyvenimas buvo labai liūdnas. Skaičiau apie ją knygą, surašė į ją viską, kas gera, ir viską, kas bloga, ir nieko nepraleido, begėdiškai, tarsi plikai ją nurenginėjo, bet vieno nežinojo, vieno neparašė apie tai, kad kažkada žiemą, gal 1960 metais, ji sėdėjo čia su manimi tris va-

landas, prie ano stalelio, ir mudvi kalbėjomės. Ji pasakė man, kad turiu puikų vyrą ir kad jį beveik įsimylėjo, o aš manau, kad tai vis dėlto buvo netiesa, o sakė tai, norėdama suteikti man malonumą, nes ji gal mylėjo tik vienintelį žmogų, tą boksininką, kuris žuvo lėktuve, visai taip, kaip ir mano Henrikas, tik kad jis buvo keleivis, o mano Henrikas pilotavo, bet tai jau visai kita istorija.

O jūs, pone, manim gal netikite.

Jūs, pone, esate jaunas, jūs nesuprantate, koks įdomus pasakojimas gali būti gyvenimas, kai jis eina į pabaigą, o juk manasis jau beveik visas praėjo, esu tokia sena, kad net neturiu jėgų vienu užsimojimu išsiurbliuoti visą butą. Pažiūrėkite, pone, į tas išmintas grindų plyteles, tą pėdsaką, vedantį nuo baro į salės vidurį. Tai aš jį išmyniau, mano pėdos su bateliais, kurpaitėm, sandalais iššveitė per akmens plyteles tą takelį, diena po dienos, per daugelį metų, o juk žmogus nėra akmeninis kaip tos plytelės, juodos ir baltos pakaitomis, o čia, kur tas pėdsakas, jos jau tik pilkos, kaip pilka yra ir senatvė. Dar turiu prisiminimų, bet atmintis kasdien darosi vis prastesnė, taigi netrukus nebeliks jau nieko, kažkas išklos naujas plyteles, o už baro

atsistos kokia nors jauna mergina, tokia jauna kokia buvau aš, kai atvažiavau į Paryžių, o aš jau seniai ilsėsiuos kapinėse, tik kad negulėsiu Per Lašeze, nežinau kur, bet visi pamirš mane kaip tą vyskupą, nors gyvendama nieko bloga ir nieko labai kvaila gal nepadariau, bet esu vieniša, visai vieniša, ir nėra nieko, kas turėtų mane prisiminti.

Mirtis yra labai privatus reikalas. Mačiau per savo gyvenimą daug mirčių. Mačiau didžiules rietuves negyvų kūnų, mano akyse tuos žmones žudė, o paskui jų kūnai gulėjo ir puvo, kol galop buvo užpilti žemėmis ar sudeginti. Iš viso to laiko labiausiai įstrigo mano atmintyje ta viena mirtis, kai užmušė Rivką Majer, nes ji gyveno po mumis, o visi kiti buvo svetimi, žuvo dešimtimis, beveik kasdien mačiau naujus lavonus ar mačiau, kaip vėl ką nors žudo, bet neverkiau, nesielvartavau, nieko nejutau, tai buvo taip nebylu, tylu, tarsi staiga sugedo televizorius ir liko vien vaizdas be garso.

Kai nueiname į lauką ir nuskiname vieną javų varpą, sumaigome ją pirštais, pauostome ir nupučiame pelus, perkandame vieną grūdelį, tada pajuntame kiekvieną rytą, kuris aušo virš to lauko, juntame kiekvieną lietų, kuris jį

laistė, tą kvapą, tą auksą delne, visa tai sukelia tiek jausmų. Kartais neįmanoma susitvardyti ir reikia atsiklaupti tuose javuose, ir paimti saują žemės, ir paliesti ją lūpomis. Bet kai sustojame to lauko pakraštyje ir pasižiūrime į kombainą, kuris kerta, kulia, atskiria pelus ir išpila grūdus į priekabą, nepajuntame milijoną sykių to paties jausmo, nepajuntame milijoną kartų tos pačios saulės ir milijoną kartų to kvapo, nepulsime milijoną kartų ant kelių. Stovėsime ir žiūrėsime abejingai, be gramo jaudulio, kurį teikia pirštais sutrinta varpa arba dvi. Kai krinta lėktuvas ir žūva šimtas žmonių, prisimename tik skaičių, tik jis lieka atminty ir nepavirsta jokiu jauduliu, bet tą pačią dieną šimte namų, kažkur ten, skamba telefonas arba kažkas beldžiasi į duris ir liūdnas balsas perteikia blogiausias naujienas, ir šimtas žmonų arba šimtas vyrų, šimtas motinų, šimtas tėvų, šimtas dukrų, šimtas sūnų suakmenėja kažkur vidury savo gyvenimo, ir jiems viskas staiga pasikeičia, viskas netenka prasmės, o kartais įgauna prasmę, bet niekas jau nelieka kaip buvę. O tie, kurie skaito apie tai laikraščiuose, kurie tai žiūri televizijoje, atsimena tik skaičių šimtas arba skaičių šimtas dvylika, arba šimtas

septyni ar šimtas keturiasdešimt trys, arba kokį nors kitą, didesnį ar mažesnį. Vieni sako, kad vokiečiai iššudė šešis milijonus žydų, o kiti, kad tiktai du su puse, o gal tik du milijonus, o gal du milijonus ir vieną, kodėl tas vienas turėtų būti toks nesvarbus, tai galėjo būti mano tėtis arba Rivka Majer. Koks skirtumas, šeši milijonai ar tiktai du? Galima sutrinti tarp pirštų vieną varpą ar dvi ir jų kvape, jų spalvoje įžvelgti Dievą. Bet kai tas kombainas važinėja ten ir atgal, tai jau yra tiktai pjūtis.

Pjūtis...

Jau šalta. Išgersite, pone, karšto vandens su medumi?

Medus yra sveika.

Mano senelis turėjo bityną. Kad jūs, pone, pamatytumėt jį, visą aplipusį bitėmis! Jų visur buvo pilna, net baisu buvo bėgioti žole, bet jeigu jūs, pone, užmuštumėt kurią čia, senelis jus apšventintų. Jis jas dievino. Neleisdavo jų skriausti, net ir tada, kai būdavo nepakenčiamos, įskrisdavo į virtuvę ir visa krūva sutūpdavo ant varškės pyrago arba skęsdavo kompote. Senelis išgriebdavo jas, nuplaudavo vandeniu ir švelniai dėdavo ant palangės, kad saulė išdžiovintų jų sparnelius ir jos galėtų ra-

miai nuskristi. O paskui ir jį nužudė, kai sudegino tą kaimą. Niekas neišgyveno. Tuose jo aviliuose buvo gal apie du milijonai bičių. O gal du su puse milijono. O gal šeši.

Tuos avilius irgi sudegino.

Senelis išmokė mane gerti vandenį su medumi, karštą. Čia dar išmokau įdėti į jį griežinėlį citrinos. Nuo to jis gal dar sveikesnis, nes citrinoje yra vitaminų. Gal aš dėl to medaus taip ilgai gyvenu, nors jau daug iškentėjau ir jau seniai turėjau išeiti.

Ką jūs, pone, manote?

Inese! Atnešk man ir ponui po puodelį medaus su karštu vandeniu.

Henrikas irgi labai mėgo medų su karštu vandeniu ir ta jo dailininkė mėgo, išmokiau ją gerti medų, nes ji visada atrodė lyg serganti.

Kuo ji buvo vardu? Mano atmintis jau visai niekam tikusi...

Matote, pone, tas paprikas ant baro? Tai ji sumanė. Kažkada atėjo čia darganotą popietę, buvo bjauru kaip niekad, o ji džiūgavo kaip niekada. Tikriausiai kaip tik buvo pardavusi paveikslą ir žinojo, kad tą dieną galės ūžti visame Monmartre. Įėjo čia ir pasakė: „Betgi čia liūdna, kaip galit būti tokie niūrūs“, ir išbėgo.

Po valandėlės grįžo su maišeliu, pilnu raudonų, sultingų paprikų, sukrovė jas į vieną kepinių krepšį ir pastatė kaip tik toje vietoje. Dabar visada ten stovi. Kartais pastatau krepšį sultingų obuolių, o kartais puokštę raudonų gėlių, tokių ryškiai raudonų. Pažiūrėkite, pone, kaip gražiai atrodo. Čia viskas iš medžio ir visada truputį tamsoka dėl tų vijoklių už lango, tik kai kurie daiktai blizga, veidrodis, kavos automatas, stiklas, bet visur atsispindi medžio spalva arba žaluma. Tas raudonas krepšys viską sušildo. Jinai buvo būtent tokia, sušildydavo viską aplink save, o pati išdegdavo. Būna tokių žmonių. Edita Piaf buvo tokia, ir ponas Petri, kol visai sulyso kaip tos gebenės, o paskui mirė. Paskui išvažiavo į Ameriką ir gal nė laiškų nerašė, nes Henrikas man būtų pasakęs. Kai jis mirė, tai net svarsčiau, ar nevertėtų ją kaip nors surasti ir pranešti, bet neturėjau supratimo kaip tai padaryti, nes nežinojau, kokiame mieste ji yra. Dabar tikriausiai jos jau irgi nėra tarp gyvųjų, nes turėtų būti mano amžiaus, o ji visada taip blogai atrodė, taip daug gėrė ir rūkė, o aš niekada nerūkiau. Tik Henrikas rūkė pypkę...

Ponas Petri buvo labai linksmas žmogus ir toks inteligentiškas, nors gal nebuvo baigęs jo-

kių mokslų, bet jis visada daug skaitė, mėgo kalbėtis ir žaisti šachmatais su mano Henriku. Beveik visada pralošdavo, o jei kartais išlošdavo, man atrodo, kad Henrikas tai darė tyčia ar dėl kokių nors priežasčių būdavo nepaprastai išsiblaškęs. Jie labai mėgo lošti vienas su kitu, nes, tiesą sakant, daugiau šnekėjosi, o tie šachmatai stovėjo tarp jų ir kartais per visą vakarą nepastumdavo nė vienos figūros. Kai kalbėdavo apie politiką, siaubingai garsiai rėkavo, taip kad kai kurie svečiai įniršę išeidavo iš kavinės, bet kai kalbėjosi apie moteris, šnabždėjosi tyliai ir tik kas kažkiek laiko vienas jų prapliupdavo kvatoti, ir abu žvelgdavo į mane tokiu keistu žvilgsniu. Ponas Petri tada turėjo didelį pasisekimą tarp moterų. Neišvaizdus ir neaukštas, bet visada galėjo pakerėti, nors iš esmės nebuvo tikras suvedžiotojas. Toks Mišelis, pavyzdžiui, laimi merginas per būrėją. Jis turi vieną pažįstamą čia, Maraise, kuri buria kortomis. Susitaria su ja iš anksto, o paskui siunčia pas ją tas merginas. Jinai joms išburia laimę su blondinu, o jis būtent yra mėlynakis blondinas ir turi dailų raudoną automobilį, tad ta būrėja visada kalba apie laimingą meilę, apie blondiną ir raudoną automobilį. Kai tokia mergina

tai išgirsta, tai jau yra jo, nes juk iš kur gali spėti, kad būrėja apgaudinėja. O ši dar yra tokia apsukri, kad tos merginos paskui ateina pas ją, kai jis jas pameta, nors kitaip gal visą gyvenimą neitų pas būrėją. Reikia pripažinti, kad tas Mišelis yra niekšo gabalas, bet kartais jis gali būti toks jautrus ir toks išmintingas. Galiu su juo prašnekėti visą vakarą, nors jam tik dvidešimt keleri metai, o aš jau esu senutė ir daug patyriau gyvendama. Tai tikriausiai todėl, kad į senatvę darausi baisi plepė, bet jau netrukus mirsiu ir nieko po manęs neliks, tik tie pasakojimai Mišelio galvoje, na, gal jūsų, pone, galvoje.

Pati nežinau, kam jums visa tai pasakoju.

Ar jums patiko medus?

Ponas Petri tai gal neturėjo kitų bičiulių, tik Henriką. Bet paskui jis įsimylėjo vieną merginą, kuri irgi čia ateidavo, ir vedė, ir turėjo dvi puikias dukreles. Ilgai jo paskui nemačiau, nes dirbo ir sėdėjo namuose su tomis mergaitėmis. Jis tik kartais ateidavo pas Henriką pažaisti šachmatais, bet jau buvo kitaip, nes turėjo mažai laiko ir, kai tik užsisėdėdavo, ji tuojau jam skambindavo. Jam liko tik tie namai ir Henrikas, ir visą praeitį turėjo pamiršti, tai, kaip su

mumis linksminosi kabaretuose, kaip kartu važinėdavome į užmiestį arba buriuoti. Jau net ir nueiti į kiną negalėjome jo prikalbinti.

Kartais mąstau sau, kad gal buvome su Henriku tokie laimingi todėl, kad aš negalėjau turėti vaikų. Jis visada buvo laisvas, o aš galėjau visur būti drauge su juo, nes neturėjau skalbti vystyklų, paskui leisti vaikų į mokyklą, stengtis padaryti juos žmonėmis. Gal didelis menas turėti vaikų, bet ir gyventi savo gyvenimą, neatsisakyti visko yra menas. Manau, kad labai mažai žmonių tai moka, beveik niekas, ir jie veikiau nesugebėjo su tuo susidoroti, nors tikriausiai būtų norėję, nežinau kaip ji, nes jos beveik visai nepažinojau, bet jis tai tikrai dar būtų pasilinksminęs, bent būtų ką nors padaręs dėl savęs, tik kad susitaikė su visu tuo ir daugių daugiausia kartais užbėgdavo pas Henriką. Vaikai gal yra svarbiausias moters gyvenimo dalykas, bet vyrams gali būti visiškai kitaip. Yra įvairių vyrų, vieni mėgsta rūpintis vaikais, skalbti vystyklus, virti košeles, eiti pasivaikščioti vežini vežimėliu, ir net kartais gali šioje srityje pranokti moteris ir nieko daugiau neieškoti gyvenime, nieko daugiau netrokšti, tai gali būti jų visa laimė, bet yra ir kitokių, tokių,

kurie vieną dieną įsėda į savo laivą ir plaukia atrasti naujų žemynų arba užsidaro laboratorijoje ir ieško ko nors svarbaus, arba tokių, kurie visada yra kelionėje. Tokie vyrai, net jeigu jie turi vaikų, net jeigu sukuria šeimas, visada yra dvilypiai, visas jų gyvenimas yra vienas didelis pasirinkimas ir jie nuolat turi apleisti ką nors, ką myli, tai vieną, tai kitą, ir kiekvieną dieną kankina save sąžinės priekaištais.

Labai apgailestavau, kad negaliu pagimdyti, ypač kai turėjau vartoti tas įvairias tabletes ir visa manyje dūko, kai senau ir man dygo barzda, kurią turėjau pešti. Galėjome įsivaikinti kokį vaiką, bet galop susitaikėme su tuo, kad gyvensime kitaip, be to, tai ne tas pat, visada norėjau turėti vaiką su Henriku, gabalėlį savo nuostabaus vyro, išlikusį kokiame nors berniuke ar mergaitėje, paguodą senatvei ir prisiminimus, panašius gestus, panašius judesius, panašius žvilgsnius, paveldėtus, tikrus, nemeluotus. Dabar gailiuosi, dabar suprantu, kad vaikuose yra kažkas daugiau, vienas dalykas, kurio man taip labai stinga, tai kad jie gyvens ilgiau, daug metų po to, kai mes išeisime. Manęs nėra kam prisiminti. Garbusis Chaimas yra vyresnis už mane ir tikriausiai mirs anksčiau

negu aš, Teresė irgi jau labai sena. Čia ateina įvairių jaunų žmonių, bet jiems nėra dėl ko mane prisiminti, nes aš nieko dėl jų nepadariau, nebent padaviau kavos ar pyragaitį. Nežinau, kodėl žmogui reikia, kad jį prisimintų, tai neatrodo išmintinga, bet taip yra, norime mes to ar ne, bet kuo arčiau mirtis, tuo dažniau apie tai galvojame. Niekada neverkiau, kai išėjau iš lagerio, bet kartais man taip liūdna, kad staiga nebeliks manęs šiame pasaulyje, kaip šiukšliadėžės nuo gatvių sankryžos, ir visiškai niekas to nepasiges, o jei net ir taip, tai tikrai neilgam.

Na, bet negalėjau turėti vaikų ir nieko negalima buvo padaryti, nes neturiu viduje nieko, kas reikalinga turėti, kad pagimdytum. Būdavo, kad stovėjau priešais veidrodį ir mąsčiau sau: kam man šis mano kūnas, tos krūtys, tie ilgi plaukai, kam man visa tai, ir nesinorėjo gyventi, o labiausiai tada, kai Henrikas mane bučiavo ir glamonėjo, o manyje buvo tyla, mirtina tyla.

Tiktai kartą pasijutau taip, tarsi staiga atradusi save viduje, tą naktį, kai šokome su Joana, su ponia Grefer, ant stalo. Sakiau jums, pone, apie tai. Aplink buvo daug vyrų, o mes buvome gražios, ir buvo septintasis dešimtmetis, daug

kas tada buvo leidžiama, net ir tai, kas šiandien yra ne vietoje. Mes šokome, o naktis buvo visiškai girta, ir visi puikiai linksminosi, stovėjo aplinkui, plojo, o Henrikas džiaugėsi, nes juk viena iš mūsų buvo jo žmona, kita meilužė, ir abi jam patikome, o paskui aš nusviedžiau savo šalį, o Joana, ponia Grefer, švystelėjo švarkelį, ir buvo panašu į tai, kad mudvi nusirenginėjame. Vienas ponas, prisimenu jį labai gerai, nes jo visada buvo tokios liūdnos akys ir tik tą vakarą jis juokėsi ir linksminosi, taigi tas ponas atkimšo šampaną ir ėmė juo mus laistyti, taip kaip daro automobilių lenktynininkai po finišo, supurtydavo tą butelį ir juokėsi, o šampanas švirkštė ant mūsų, ir tuojau kažkas kitas irgi atkimšo šampaną, ir dar kažkas, ir mudvi buvome jau visai šlapios, ir viskas mūsų matėsi, Joanos per palaidinę, o mano per suknelę, na, nes kuri gi mergina tada segėjo liemenėlę, nes juk tai buvo septintojo dešimtmečio pabaiga. Ir toliau visi linksminosi ir juokėsi, Henrikas irgi džiaugėsi ir plojo, nes jis niekada nebuvo per daug pavydus dėl tokių dalykų, mėgo, kai patikdavau kitiems vyrams, labai mėgo, nes mano krūtys tikrai buvo gražios, kai atsigavau išėjusi iš lagerio, tai taip gra-

žiai suapvalėjo, kad atrodė visai kaip krūtys visų tų moterų iš spalvotų laikraščių, buvo tokios, kokios turi būti, didelės ir standžios, tiktai jau niekam netarnavo. Ir tuomet pajutau savyje kažką tokio, ko nejutau dar niekada, nes kai patekau į lagerį, buvau dar beveik vaikas, o paskui viską man iš ten išpjovė, bet žinojau, kad tai, ką pajutau, gali justi tikra moteris, ir buvau jau visiškai girta, labai laiminga, pamiršau visą pasaulį, ir vieną akimirką priglaudžiau rankas, taip, prie savęs, ir išslydau iš tos savo suknelės, ir stovėjau prieš visus juos vienomis kelnaitėmis. Ir tada visi nutilo, tiktai muzika ir toliau grojo, ir aš dar šokau, bet Joana, ponia Grefer, jau ne, ir niekas neplojo, visi pamažu išsiskirstė lyg apsimesdami, kad manęs nebėra ten ant to stalo, tiktai Henrikas nusirengė švarką ir padavė man jį ištiesta ranka, ir stovėjo su ta ranka ilgai, kol galop supratau, kad perlenkiau, supratau, kad per daug užsimiršau, paėmiau tą jo švarką ir apsigobiau, ir atsisėdau, ir nieko nesakiau.

Kodėl jūs, pone, taip keistai žiūrite? Manote, kad jie visi nusisuko, nes atsistojau prieš juos nuoga? Nepažįstate, pone, Paryžiaus? Čia viskas galima, ir net Henrikas nesiliautų plojęs,

džiaugtųsi, jeigu visi žiūrėtų į mano krūtis, šokčiojančias bešokant, didžiuotųsi manimi, o Joana tuojau nusivilktų palaidinę ir šoktų drauge su manimi.

Bet Henrikas nenumanė, kad aš galiu tai padaryti, jis žinojo, kaip atrodo mano pilvas, kad per visą jo plotį turiu baisų, gilų randą, kuris išsišakoja ir eina net čia, va čia. Metus iki išvažiuodama iš Lenkijos turėjau paskutinę, tą blogiausią operaciją, o paskui, kai atvykau į Prancūziją, tai truputį prisiauginau riebaliukų ir visi tie randai pagilėjo ir atrodė lyg Paryžiaus bulvarai, kai į juos žvelgiama iš lėktuvo. Žinau, ką sakau, nes juk skraidėme su Henriku virš Paryžiaus, o dabar gal tai jau neleidžiama...

Jie visi pasibaisėjo, pamatę mane nuogą, nes niekas anksčiau to nebuvo matęs, tik Henrikas, o aš tiesiog pamiršau, nepagalvojau, visiškai išprotėjau nuo to jausmo, kuris mane pripildė, o Joana, ponia Grefer, niekada vėliau to neprimine, nors kažkada net sugebėjo manęs paklausti, kodėl neturėjau jai pretenzijų, kad Henrikas buvo jos meilužis.

Bet apie tai jau sakiau...

Atsisėdau tada apsigobusi Henriko švarku ir negalėjau apsivilkti suknelės, nes ji visa bu-

vo šlapia, ir prisimenu visus tuos slaptus žvilgsnius. Visi susėdo prie savų stalelių, tarsi juos kas būtų nupūtęs, ir kalbėjosi apie kažką, bet aš žinojau, kad kalbasi ne apie mane, nes tą akimirką tai nebuvo pokalbio tema, ir žinojau, kad kai kurie niekada apie tai nekalbės, kai kurie ims kalbėti po valandėlės, nes paims viršų jų smalsumas ir plepumas, noras beprasmiškai plakti liežuviais, nors nebuvo apie ką. Norėjau prasmegti skradžiai žemę, bet Henrikas atsisėdo šalia manęs ir žvelgė taip ramiai ir minkštai, ir žinojau, kad viskas yra gerai, kad manęs dėl to neims nekęsti, nes tiktai to bijojau, man buvo nesvarbu, ką matė kiti, man tai nerūpėjo, galėjau atsistoti iš vietos ir vaikščioti nuo staliuko prie staliuko ir visiems rodyti tuos randus iš arti, leisti jiems juos paliesti, ir galėjau pasakoti, iš kur jie atsirado, ir žiūrėti, kaip pažaliuoja ir išeina pasipiktinę, galėjau tai padaryti, buvo man vis viena, bet nepadariau, ir tik vieno bijojau, kad jis už tai ims manęs nekęsti, kad išeis ir negrįš, kad dar sykį sumokėsiu už kažką, už ką turėtų sumokėti kažkas kitas.

Dabar jau esu sena, taigi gal jums, pone, sunku suprasti, koks tai jausmas, visi mano randai pranyko senos odos klostėse, na, buvo dar

viena operacija, o senatvė palieka tiek žaizdų beveik kiekvieną dieną, kad anos jau užsitraukė, ir net jei kas nors jas pamatytų, visai nepasibaisėtų, bet tada buvau jauna ir turėjau gražias krūtis ir veidelį, ir figūrą, o prie viso to tie bjaurūs randai, tarsi kas būtų bandęs mane perpjauti pusiau, gilūs, įdubę. Matydavau juos kasdien veidrodyje ir net nemėginau nieko su jais daryti, tai buvo beprasmiška. Dabar tikrai pasidaryčiau kokią operaciją, nes gal ir tokius dalykus galima paslėpti, gal gali padidinti krūtis, bet man visai nereikėjo nieko didinti, galėjo mane imti kaip pavyzdį tokiam taisymui, net keista, kad po viso to...

Kai Henrikas pamatė mano randus pirmą kartą, tai tik žiūrėjo, o paskui išėjo iš kambario ir maniau, kad jau negrįš, buvau tikra, kad tuojau išgirsiu uždaromų durų trinktelėjimą ir daugiau jo nepamatysiu. Tai buvo čia, šioje gatvėje, turėjome mažą butelį, ten, gale, tryliktajame name, tik tada dar nebuvome artimi, nes iš Lenkijos išvažiavome kaip bičiuliai, ne kaip pora ar sutuoktiniai, na, ir gyvenome kartu, bet aš buvau labai neprieinama.

Atstūminėjau, neleidau jam, nors labai stengėsi, nes juk abu žinojome, kad mylime vienas

kitą. Na, ir vieną dieną pamaniau, kad ilgiau taip tęstis negali, nes jį skriaudžiu, ir leidau jam mane glamonėti ir nurengti, nors žinojau, kas atsitiks, o paskui jis išėjo, bet grįžo ir atsisėdo šalia manęs, o aš papasakojau jam viską, nors iš tikro ne viską, nes yra dalykų, kurių nepasakosiu net Paskutinio teismo dieną, jei tokia kada nors bus...

Vis kartojuos...

Ar jums, pone, nenuobodu?

Papasakojau jam viską, o jis klausėsi, atsigulė šalia manęs, ir žinojau, kad nemiegojo. Nieko daugiau nesakiau, tik nusirengiau iki galo ir prigludau prie jo karšto kūno, už nugaros, ir užmigau tyliai, lyg būčiau šešėlis ant patalo.

O paskui patyrėme didelę laimę, nes kai tik atidavėme lenkiškus pasus, Henrikui pasiūlė vertėjo darbą ministerijoje, ir nuo tos dienos mums visada gerai sekėsi. Henrikas puikiai kalbėjo prancūziškai ir itališkai, ir, žinoma, lenkiškai, tad juo ilgiau dirbo, juo darėsi reikalingesnis, ir iki pat galo daug uždirbdavo, o dabar gaunu už jį pensiją, be kurios apskritai neišsiverščiau, nes ši kavinė man visai neduoda pelno, na, ir dar tas garažas...

Kai Henrikas gavo darbą, iškart nusipirko naują kostiumą, o man padovanojo gražų žiedą ir didelę puokštę gėlių ir pasipiršo, netrukus po to susituokėme. Tada nesupratau, nes juk niekada iš tikro nebuvau moteris, bet dabar, kai jau tiek žinau, nes gyvenimas mane išmokė ir spėjau prisižiūrėti į kitus žmones, dabar jau visiškai suprantu, kodėl jis tai padarė. Buvo toks dailus vyras, galėjo visa to žodžio reikšme turėti kiekvieną, o ryžosi būti kaip tik su ta, kuri jam niekada nepagimdys vaikų, su kuria niekada negalės mylėtis. Jis gal turėjo viltį, nes paskui kelis sykius mėgino, bet manau, kad gal labiau dėl manęs, tikėjosi, kad ką nors iš to galiu turėti, gydytojai irgi sakė, kad galėčiau, bet kai sykį atrodė, kad visa pasikeis, viskas nuėjo velniop per tuos randus. Taigi kai dariausi senesnė ir senesnė ir vis daugiau supratau, pažadėjau sau niekada nepavyduliauti, niekada nepriekaištauti jam dėl tų romanų, ir tik nenorėjau, kad valkiotųsi su bet kuo, bet jo meilužės buvo tokios gražios ir visada jis buvo man toks geras, nepamiršo manęs, ir kai tik jam šaudavo į galvą koks nors naujas sumanymas, visada stengėsi išvaduoti mane iš tos mano vergijos, nuo tų juodų mundurų, kurie

visą gyvenimą stovėjo virš manęs, iš visų tų dalykų, apie kuriuos nepasakysiu, iš tų kareiviškų batų, daužančių mano kūno vietas, kurias kiti vyrai bučiuoja, ant kurių kiti vyrai guldo galvas, kai nori valandėlei pamiršti visą pasaulį...

Dabar nėra Henriko, o su ponia Grefer jau nebesikalbu, na, kam galiu išsipasakoti, jeigu esu vienui viena. Teresė tik maukia kirą, be to, ji tokia kvailutė, nors ir sena. Su ja galima pasikalbėti nebent apie tai, ar kava šiandien geresnė, nei buvo kažkada, arba apie tai, kad vijokliai ant sienos gražiai pražydo, ir tiek. Kai sėdime prie kavos su Mišeliu, irgi nekalbu apie tokius dalykus, jis tam per jaunas. Kartą jam mažumėlę pasakiau, bet jis mano, kad tai jau praėjo negrįžtamai ir niekada daugiau nebeįvyks, tad reikia kuo greičiau pamiršti, o aš manau, kad jis klysta, kad tai gali pasikartoti, o gal jau net kartojasi, bet ne čia, tik kitose pasaulio vietose. Mišelis yra jaunas, jis dar daugelio dalykų turi išmokti. Jeigu bent gyventų ponas Petri, tai kartu prisimintume Henriką, jie taip draugavo.

Bet aš juk nebaigiau pasakoti jums istorijos apie Petri.

Kai jo vyresnioji dukrelė buvo ketverių metukų, ji labai sunkiai susirgo. Pirmiausia apskritai negalėjo vaikščioti ir valgyti, nei pati sisioti, nei nieko kito, o po metų mirė, o jie, ponas Petri ir jo žmona, išgyveno per tą laiką tikrą košmarą, pajudino dangų ir žemę, išleido visus pinigus, įklimpo į didžiules skolas, net iš mūsų skolinosi, o aš niekada apie tai nepriminiau, leidome viską malonumams, net į galvą man tai nebūtų atėję. Visi čia, pažįstami ir kaimynai, stengėsi jiems kaip nors pagelbėti. Tas vaikas nyko, geso ir galop mirė vieną naktį, užduso, nes vis sunkiau kvėpavo, o jie dar vienas kitam turėjo pretenzijų, kad tai dėl jų atsitiko, kad neišsaugojo, o tai juk netiesa, nes mažoji vis vien mirtų, ne tą naktį, tai po savaitės, gal po kelių, mirė ji kiekvieną dieną ir kasdien jie ją gelbėjo, kol vieną kartą išgelbėti neįstengė.

Nėra didesnės laimės už tą, kai gimsta vaikas, bet taip pat nėra didesnės nelaimės, kai vaikas miršta, o tėvams tenka su tuo susitaikyti. Jie jau niekada to neatsikratė, nutolo vienas nuo kito, vaidijosi ir niekada nė vienas iš jų jau nebebuvo linksmas, nė minutės. Antras vaikas jiems nerūpėjo, augo pats. Atrodė, kad jie jau buvo sunaudoję visą jiems žemėje skirtą meilę,

ir teliko vien abejingumas ir neapykanta. Ponas Petri ėmė gerti ir gėrė vis daugiau ir daugiau, ir jau nebebuvo dienos, kad būtų blaivus, o ji iš pradžių kėlė jam skandalus, vėliau liovėsi dėl jo sielotis, ir jau tik tiek juos jungė, kad gyveno kartu. Atrodė lyg du šešėliai, du prašalaičiai, liūdni ir apskarę, įdubusiomis ir tuščiomis akimis. Tai neįtikėtina, sakau jums, pone, visiškai neįtikėtina.

Ėjo metai, būtent metai, o jis vis gėrė ir gėrė, ir nieko nebeliko iš senojo Petri, linksmo, išmintingo, kuris į kiekvieną gerą sąmojį turėjo dar geresnį, prie kurio visos moterys veržėsi kaip šunys prie skerdiko slenksčio. Nesinorėjo tikėti, kad jis kitados galėjo žaisti šachmatais ir ginčytis su artistais, čia ateidavusiais su ta dailininke, kurios nosis lyg bulvė. Na, o paskui žuvo Henrikas ir ponas Petri liko visiškai vienas. Niekas neturėjo jam kantrybės, jis buvo degradavęs, niūrus ir vis kvailėjo. Jau net ir aš nemokėjau su juo kalbėtis, ties niekuo negalėjo susikaupti, merkėsi ir buvo bukos veido išraiškos. Iš pradžių dukra ateidavo ir stengdavosi jį ištraukti tai iš čia, tai iš kokios kitos kavinės ar baro, o aš prašydavau jo eiti pas žmoną arba ką nors daryti su savimi, bet niekas negelbėjo.

Paskui jis liovėsi čia lankęsis ir pasigerdavo kur kitur, nes aš negalėjau to kęsti, jutau kaltę, taip jau yra su girtuokliais, kad visi aplinkiniai jaučiasi kalti, tik ne jie patys. Kažkada išmečiau jį lauk, nes kiti svečiai buvo nepatenkinti, mat jis sėdėjo čia nuo pat ryto ir po vidudienio jau visai buvo nepakenčiamas. Vapaliojo kažką beprasmiška ir kartais rėkavo. Tai anaiptol nebuvo malonu.

Pirmiausia jis dirbo laikraštyje, tai yra rašė kažkokius straipsnius, ir jam visai neblogai sekėsi. Gal turėjo kiek atidėjęs pinigų, bet kai vaikas susirgo, viską išleido. Kai vėliau jis ėmė gerti, tuojau neteko darbo, pažeidė kažkokius terminus kartą kitą, ir jau nieko iš jo nenorėjo. Na, o paskui jis buvo toks kvailas, kad gal nebūtų mokėjęs nieko parašyti. Dar vėliau dirbo kažkokiuose ligoninės sandėliuose, bet ir iš ten jį išmetė. Bet blogiausia buvo tai, kad jis susinaikino pats, savo valia. Mačiau, kaip vienas žmogus gali naikinti kitą, žeminti ir priversti patirti visa, kas blogiausia, bet baisu yra ir tai, ką žmogus gali padaryti sau pačiam, jeigu pasiduoda, jei pamano, kad neverta toliau kovoti, kad niekas nebeturi prasmės ir nieko gera nebus. Jis kaip tik taip save žudė tarsi tyčia,

tarsi būtų nutaręs, ir nebuvo nieko, kas pajėgtų ką nors pakeisti, o jis nyko ir nyko, ir nyko.

Ir mirė.

Mažasis Buvjeras, tada buvęs gal dvylikos metų, atėjo čia kažkurį rytą ir pasakė, kad poną Petri paguldė ligoninėn, o paskui pamačiau tą jo žmoną, gal ėjo ko nusipirkti, tad išbėgau iš kavinės ir paklausiau, o ji tik numojo ranka ir nė nestabtelėjo, bet jau būdama kitoje gatvės pusėje atsigręžė ir šūktelėjo: „Tegu dvesia", o aš apmiriau čia ant slenksčio, laikydamasi už durų, atsimenu tą jos gestą ir tą iškeltą aukštyn ranką, ir gal tada supratau, kodėl taip, kodėl kaip tik taip...

Pamaniau sau, kad kai jau nebelieka meilės, kai ji praeina arba miršta, tai žmogui nebelieka nieko geresnio veikti, kaip tik gerti ir gerti, ir blogai baigti, nes kodėl gi ne. Galima netekti akių arba kojos ir galima netekti gimdos arba visą gyvenimą merdėti nuo baisios ligos ir negalėti numirti, galima kęsti skurdą ir viską, ką tik, pone, sugalvosite, kai taip sėdite, bet kol, pone, mylite, kol įkandin ko šiame gyvenime bėgate, su ramentais ar apgraibomis, šlubčiodami ar kaip kitaip, kol padėtis tokia, dar verta gyventi, o kai jau nieko

nėra, tai verčiau sukvailėti, supilkėti, susiglamžyti lyg senam paltui, lyg suplyšusioms apatinėms kelnėms, kaip dvokiančioms puskojinėms, nusivalkioti, kad žmonės šalintųsi, kad aplenktų, kad liktų jau vien panieka ir tik nykimas, kad perbrauktum visą save. Gal ir aš išeičiau į naktį kaip ponas Petri, bet juk turėjau Henriką, turėjau laimę. Kaip sakoma, aš perėjau pragarą, bet kai jau tikrai pristigau jėgų, kai priėjau ribą, ten manęs laukė Henrikas ir paskui jau visada buvau laiminga.

Na, jūs, pone, įsivaizduokite sau po viso to, ką čia girdėjote, kad aš kada nors galėčiau pasakyti apie Henriką: „Tegu dvesia", na, jūs tik tai įsivaizduokite. Tai baisu. Tiesiog baisu.

O gal kvailai taip kalbu. Gal jo, pono Petri, irgi kai kas laukė, gal laimė, gal naujas gyvenimas, tik kaip jis turėjo tai pastebėti, kai negalėjo pastebėti nieko vien sėdėdamas kampe, va ten arba kokioje kitoje knaipėje, ir murmėjo sau panosėje, ir miegojo, ir gėrė? Nė pati nežinau.

O paskui paaiškėjo, kad jo smegenyse buvo gumbas ar kažkas panašaus, ir tikriausiai todėl jis labai gėrė, nes turėjo be paliovos skaudėti, gal jis net kam nors sakė, bet kam galėjo rūpėti girtuoklis, geria, užtat ir skauda. Kai grį-

žome po laidotuvių, ji, ta jo žmona, pasakė, kad gal dėl to į galą buvo toks kvailas ir su juo buvę neįmanoma pasikalbėti. Jis merdėjo, bet pats to nežinojo, tad kaip kiti galėjo tai pastebėti. Kai pateko į ligoninę, po dviejų dienų buvo operuotas ir po trijų dienų mirė. Ji stovėjo tada laidotuvėse tokiu suakmenėjusiu žvilgsniu ir žvelgė į žmones, tarsi jų ten visai nebūtų buvę, o aš sau manau, taip svarstau, ar ji prisiminė tada visas laimingas valandėles su juo, ar prisiminė, kaip gimė jų vaikai, kaip jiedu įsimylėjo, kaip drauge kovojo dėl dukrelės, kad ji nemirtų, ar jai viso to pagailo, ar nors kiek jam atleido, ar tik stovėjo ten ir laukė, kol baigsis laidotuvės. Aš nežinau. Paskui grįžtant ji pasakė man, kad ligoninėje negalėjo atsistebėti, kodėl niekas to nepastebėjo, kad jam turėjo siaubingai skaudėti ir kartais turėjo būti visiškai nenormalus ir šnekėti kokius nors keistus dalykus. Na, bet juk visi aplinkui matė, kad jis tik gėrė ir gėrė, kas į tai žiūrėtų rimtai, kai girtuoklis ką nors kvailai šneka ar rėkauja. Tik tiek man tepasakė, lyg norėdama jį kiek pateisinti, nes juk niekada nesikalbėjome, o gal tik taip kalbėjo, kad ką nors sakytų, nes kvaila buvo tylėti, kai važiavome kartu požeminiu traukiniu.

Tai iš tikrųjų baisu.

Ar jūs, pone, pastebėjote, kad aš vis pasakoju apie liūdnus dalykus, mirtis, ligas, apie savo ir svetimas nelaimes? O juk turėjau tokį gerą gyvenimą, iš tikro buvau laiminga, ir kai vaikštinėju po Per Lašezą arba einu prie Senos saulėtą dieną, tokią kaip, pavyzdžiui, vakar, dėkoju likimui už viską, nes pagaliau nežinai, kas galėjo įvykti. Gal, jei nebūčiau buvusi žydė, ypač Lenkijoje, jei nebūčiau išgyvenusi lagerio, o paskui viso to po karo, gal likimas nebūtų manęs sujungęs su Henriku, gal jo nebūčiau pažinusi, o gyvenimas būtų susiklostęs ne taip, o visiškai kitaip, ir tada klausiu savęs, ar norėčiau būti sveika moteris, pagimdyti vaikų ir mylėtis, bet su visai kitokiu vyriškiu, ir niekada nebūti su juo iš tikro laimingai, nesijausti mylimai, ar vis dėlto geriau buvo per visa tai pereiti, bet pažinti jį ir jausti jo meilę, ir džiaugtis visomis tomis jo nuodėmėlėmis, be kurių jis nebūtų jis. Manau, kad pasirinkčiau dar kartą tuos esesininkų batus trejiems metams ir tą suniekšėjimą, bet kaip atlygį už tai visus tuos metus su Henriku čia, Paryžiuje. Pasirinkčiau tai.

Kai kas to nesupranta, o tai taip svarbu. Nesupranta, kad, jog ir kas įvyktų, visada reikia

turėti viltį, tokią, kokią aš turėjau, puoselėdama mintį, kad likimas bus maloningas, kad viskas pasikeis, kad laimė dar lūkuriuoja mūsų. Bet nevalia pasiduoti, negalima sunaikinti viską savyje ir aplink save, net jei atrodo, kad jau viskas baigta ir gyvenimas nieko vertas, nes niekada negalime būti tikri, nežinome, kas gali atsitikti, ką gali atnešti kitas rytas ar kita naktis. Jei tai būtų supratę ponai Petri, jis tikrai nebūtų nusigėręs, gal būtų turėję dar vieną vaiką, o ta jo liga taip greit nebūtų įsigalėjusi ir būtų gyvenęs dar daug metų. Gal turėjo pakeisti savo gyvenimą, išsiskirti ir paieškoti ko nors kito, o jei jau visai nebūtų sugalvojęs, ką turi daryti, tai reikėjo bent ateiti čia kasdien išgerti kavos, gerti ją tylint, bet nerodant neapykantos ir nekeikiant gyvenimo, tiesiog sėdėti ramiai ir laukti to, ką atneš kita diena, nes iš tikro ji gali atnešti visko.

Na, jūs, pone, pasakykite pats, ar galėjau numanyti, kai buvau lageryje, kad mane dar ištiks tiek nepaprastų dalykų. Tada nė nežinojau, kas yra Paryžius, žinojau, kad tai didelis miestas toli, Prancūzijoje, ir net žinojau, kad jis yra gražus, bet juk esant lageryje viskas jau atrodė baigta, tik svarbu buvo išgyventi iki kitos

dienos, o be to, žmogus dar svarstydavai, ar verta. Ar kai stovėjau aikštėje, rikiuotėje, ir žiūrėjau į vėjyje plazdančią hitlerinę vėliavą, galėjau įsivaizduoti, kad po daugelio metų toks pat vėjas, o gal ir tas pats, tik tūkstantį sykių aplėkęs pasaulį, plaks bures, po kuriomis sėdėsiu graži ir įdegusi, visa baltai apsirengusi, su nuostabiausiu pasaulyje vyru? Stovėjau tada ten apdriskusi, nešvari, dvokianti ir sumušta, vos laikydamasi ant kojų, visa man buvo galvoje, tik ne burlaiviai, tik ne pramogos, tik ne juokas.

Ar jums, pone, nešalta?

Inese, pakurstyk židinį.

Ir atnešk mums dar vandens su medumi.

Atsimenu, kažkada buvo tokie metai, kai negalėjome išsiruošti su Henriku paplaukioti burlaiviu, nes jis visą laiką keliavo po Europą, bet jau buvome taip išsiilgę ežero, vėjo, kad paskutinėmis vasaros dienomis pagaliau išvažiavome. Tai buvo labai gražus ir šiltas rugsėjis, bet kai sustojome su mašina prie prieplaukos, kai iškrovėme daiktus, ėmė tvenktis debesys ir buvo matyti, kad tuoj kils audra, tokia tikrai smarki audra po daugelio savaičių vasaros karščių. Visi spruko iš vandens, visą dieną be-

veik nebuvo vėjo ir ežeras buvo ramus, bet tada vėjas visai liovėsi, tad jie numesdavo bures ir plaukė su varikliais arba net irkluodami, bet mes buvome jau tokie išsiilgę, kad negalėjome ilgiau laukti. Atsimenu, kai bėgau basa per denį šiurkščiomis, saulės įšildytomis lentomis. Įmetėm maišus į valtį ir Henrikas nepaisydamas tos tylos iškėlė bures, ir tada staiga padvelkė vėjelis. Pasitraukėme nuo prieplaukos, o vėjas stiprėjo, buvo vis smarkesnis ir smarkesnis, sutemo ir iš tų tamsiai mėlynų debesų prapliupo vanduo. Ežeras, lig tol lygus lyg stalas, visas užvirė nuo didelių lietaus lašų. Pūtė labai smarkus vėjas, o mes buvome pakėlę abi bures, drugeliu, vieną vienoje, kitą kitoje valties pusėje, ir sklendėme beveik virš to verdančio vandens, visiškai vieni, nes visi pabėgo nuo audros, o ji galop praėjo pro šalį, smarkiai papūtė ir išpylė kelis debesis, bet mums, tiesą sakant, buvo vis viena. Kai taip stovėjome vienas šalia kito, apsikabinę, neperšlampamais drabužiais, užlieti vandens srautų, palyginti tylumoje, nes kai valtis plaukia visu greičiu, denyje nejuntama vėjo, galima būtų net žvakutę uždegti, jei nelytų, taigi kai taip stovėjome, buvau pati laimingiausia pasaulyje. Man atrodė, kad visas

pasaulis staiga susidėjo į pačią nuostabiausių dėlionę, į kažkokią šokio figūrą, ir aš turiu tą vieną, vienintelę visoje amžinybėje progą matyti tai, tiktai aš ir Henrikas, ir niekas daugiau.

O gal tiksliai prieš trisdešimt metų, tiksliai tą pačią dieną, tiksliai tą pačią valandą, minutę ir sekundę aš gulėjau ant smėlio, o jie mane spardė, gal likimas yra toks ironiškas, kad tai buvo tiksliai, sekundė į sekundę, prieš trisdešimt metų, galėjo taip būti, bet kas ten beatmins, visa tai susiliejo į vieną ilgą košmarišką dieną, net nežinau, kuriais metais kas atsitiko, o ką besakysi apie dienas.

Niekada nežinome, kas dar nutiks mūsų gyvenime. Visada reikia turėti viltį, bet taip pat reikia bijoti. Atsimenu, kai paskutinį sykį skridau su Henriku, jau buvau pratusi skraidyti tokiu mažu lėktuvu, nes juo skraidoma visai kitaip, labai lėtai, kartais atrodo, kad žemė apačioje akimirką stabtelėjo, ir būna, kad kaip reikiant pasūpuoja, ir galima skraidyti žemai, beveik taip žemai, kad galima įžiūrėti, ar ant medžių obuoliai paraudę. Išskridome tada toli už Paryžiaus, graži buvo diena, vasaros pabaiga, ir aš žiūrėjau į visus mažus namelius ten apačioje, po mumis, ir mąsčiau, kokiuose tuo-

se nameliuose rūpestingos mamos valgydina savo vaikus, šluosto jų murzinus veidelius ar deda ant stalo pietus, ir svarsčiau, ar kuris iš tų vaikų kada nors užaugs nepaprastas, kuo nors sukrės pasaulį, duos jam gražios muzikos arba parašys gražią knygą, kuriame namelyje kaip tik auga ir kerta kukulius naujoji Edita Piaf arba Motina Teresė, o gal koks būsimasis Hitleris. Na, kuriame namelyje? Gal šiame mažame, juosiamame sodo, o gal tame apleistame, kurio pusė stogo nuplėšta – gal čia gyvena vaikas, kuris po dvidešimties ar trisdešimties metų padarys tai, kad pasaulis apsipils ašaromis, nužudys milijoną žmonių, o gal šiame geltoname name su hamaku, pakabintu tarp dviejų medžių, ant naktipuodžio sėdi mergaitė, kuri po kurio laiko taps garsiausia aktore ir ją įsimylės visi pasaulio jaunuoliai, o dabar ji sėdi ant to naktipuodžio ir krapšto nosį? Taip mąsčiau ir juokiausi iš savo minčių, ir papasakojau apie tai Henrikui, ir juokėmės abu kartu.

Bet kai plaukėme tada tarp dangaus ir žalių laukų ir buvau tokia laiminga, nežinojau, kad kitą dieną, beveik tuo pat metu, tas pats lėktuvas nužudys mano Henriką, užsidegs nuo

kažkokio įtrūkusio laidelio ir mano mylimas vyriškis, mano vienintelis mylimas vyras nukris iš dangaus lyg Ikaras liepsnojančiais sparnais ir išdegins didelę laukymę miške, tame pačiame miške, kuris kaip tik pamažėle slinko po mumis. Tik kitą dieną manęs jau ten nebuvo, stovėjau čia už baro ir pilsčiau klientams kavą, ir žvelgiau į laikrodį, laukiau, kada jis grįš, ir visai neturėjau blogos nuojautos, nes netiesa, kad būna blogų nuojautų, tiesiog laukiau jo, bet jis neatėjo ketvirtą, kaip turėjo ateiti, o paskui atvažiavo iš aerodromo ir kai pamačiau juos visus, tai jau žinojau, tai tiktai paprašiau dviejų ponių, kurios čia sėdėjo, kad išeitų, mandagiai atsiprašiau, uždariau kavinę, o paskui atsisėdau su jais ir išklausiau viską. Vienas iš jų net verkė, bet aš neverkiau, nes aš niekada neverkiau nuo tada, kai išėjau iš lagerio. Tiktai sėdėjau su jais ir beveik jų nebegirdėjau, mąsčiau apie ankstesnę dieną ir apie tuos namelius, apie lėktuvą, kuris atėmė iš manęs mano Henriką, ir apie tai, kad ką tik baigėsi geriausia mano gyvenimo dalis, nes, nors visada reikia turėti viltį, aš tada žinojau, kad nieko geresnio man gyvenimas neduos, nes nieko geresnio jau negali būti.

Nuo tos akimirkos man jau vis viena, kurią dieną mirsiu. Tai gali būti šiandien arba rytoj, arba po dešimties metų. Išeičiau be gailesčio, nes juk žinau, kad nieko geresnio manęs nelaukia. Net jei galėtų būti taip pat gražu, net jeigu kas nors dar būtų įmanoma, tai gal jau nė nenorėčiau, nes nereikia būti godžiai, negalima užgožti laimingos dienos dar laimingesne. Juk tiek daug yra žmonių, kurie nepatyrė nieko gera per visą gyvenimą ir jau nepatirs, vien todėl, kad gimė blogoje vietoje ar blogu laiku, arba todėl, kad vaikščiojo blogais takais, nes nebuvo pakankamai protingi. Manau sau, kad mažai yra žmonių, turinčių tokį gyvenimą, kokį aš turėjau, žmonių, kurie jaučiasi gavę savo gyvenimo dovaną, ir kai ji išsisems, išeina susitaikę, ramūs.

Nieko, pone, nesakote, o aš visą laiką tik plepu ir plepu...

Na, bet ką geresnio darysi, nebent pašnekučiuosi tokią darganotą dieną kaip šita. Jau temsta. Inesė tuojau uždegs žvakes ir sustatys ant staliukų. Kartais žiūriu, kaip ji tai daro, ir mąstau, kad viena žvakutė yra Henrikui, kita ponui Petri, trečia jo dukrelei, ketvirta Editai Piaf ir dar kelios kitiems pažįstamiems,

kurie mus čia lankė. Gal jie čia nuolat ateina ir atsisėda prie staliukų, ir klausosi mano paistalų, ir kantriai laukia, kol prie jų prisijungsime, ir aš, ir Teresė, ir garbusis Chaimas, ir ponia Grefer, o tada viskas prasidės iš naujo, vėl kiekvieną rytą kartu gersime kavą, vėl važinėsime iškylauti ir žaisti prie Sen Marteno kanalo, ir vėl būsime jauni...

Manote, pone, kad ten ko nors esama? Kad ten mūsų laukia kas nors nauja, kažkoks dangus arba pragaras? Manote, pone, kad mirdama pajusiu, jog išskrendu, kad vėl skrendu, kažkur aukštai? Kai kas teigia, kad tai turi būti toks jausmas, o aš norėčiau dar sykį skristi kaip tada. Lėktuvai, kuriais skraidė Henrikas, niekuo neprimena tų didžiųjų, keleivinių, galima buvo atsisėsti beveik išorėje ir džiaugtis, išgyventi tą džiaugsmą kilimo virš miesto, virš miško, virš laukų, virš įvairių kasdienybių, likusių ten apačioje. Dabar jau esu sena ir net jei kas nors panorėtų paimti mane tokio skrydžio, sena mano širdis gal neišlaikytų.

Turiu namuose senąjį albumą, jei būčiau žinojusi, kad šiandien jus, pone, sutiksiu, tikrai būčiau jį pasiėmusi su savimi. Gaila. Labai ilgai jau nesu jo atvertusi, jis guli sau žemiau-

siame komodos stalčiuje. Jei kasdien žiūrinėčiau tas nuotraukas, gyvenčiau vien prisiminimais ir tikriausiai išsikraustyčiau iš proto kaip ponia Grefer arba visiškai atbukčiau ir jau niekas manęs nedžiugintų. Išimu jį tik kartais, visada tai yra kokia nors ypatinga diena, lėtai verčiu lapus ir prie kiekvienos nuotraukos praleidžiu keletą valandėlių, prisimenu viską, kas atsitiko, kai kažkas padarė tą nuotrauką, ir tas vakaras yra lyg didžiausia šventė, lyg Kūčios katalikų šeimoje. Žydai turi įvairių švenčių, bet neturi Kalėdų ir kaip tik dėl to turi apgailestauti, nes tai tokia graži diena, nes kai kas mato joje tik pirkimo beprotybes ir netikrą aptepą, nuo kurio viskas limpa. Net jei jie ir teisūs, tas laikas vis viena yra nepaprastas, lyg visi, ir tie gerieji, ir tie blogieji, būtų susitarę tomis keliomis dienomis būti geri, kupini Dievo, kupini romumo ir džiaugsmo. Tada jie sugeba ištiesti ranką kažkam, į ką kitą dieną nė nepažvelgtų, ir manau, kad net tie blogieji daro tai nuoširdžiai, nes juk gal kiekvienas žmogus kartais nori būti geras, bet kai kurie sugeba pastatyti aplink save tokį šaltą mūrą ir po kiek laiko jau gėdijasi parodyti kam jautrumą arba gailestingumą, duoti išmaldą, verčiau

užsidaro savyje, niurna ir puikuojasi, taigi per Kalėdas, kai laikosi visų tų tradicijų kartu su kitais, irgi niurna ir kartais tyliai piktžodžiauja, bet širdies gilumoje džiaugiasi, kad kartą per metus turi tokį alibi ir gali truputį išeiti už to savo mūro, už tos savo nejautros.

Kartą kas kažkiek laiko, bet ne dažniau kaip sykį per kelis mėnesius, sėdu su tuo savo albumu, kai sutemsta, kai yra ramu, gatvėje jau nėra triukšmo ir erzelio, ir lėtai verčiu lapą po lapo, ir liečiu tas nuotraukas, ir prisimenu. Jos visos atrodo lyg jas kas būtų iškirpęs iš senų laikraščių, atrodo visiškai netikros, ypač tos seniausios. Beveik ant visų yra bičiulių, kurių jau seniai nemačiau, daug jų jau gal nėra tarp gyvųjų, o kiti tiesiog dabar užsiima kitais reikalais arba išvažiavo kur nors toli. Sėdžiu taip ir prisimenu sau visas tas valandėles, kurios buvo, ir išgalvoju kitas, kurios turėjo būti. Kai matau svetimą veidą tose nuotraukose, stengiuosi prikurti jai kokią nors istoriją arba priklijuoju tą veidą prie kokio nors pasakojimo, kurį girdėjau šioje kavinėje, prirašau jam gyvenimą, kurio jis negyveno, ir jis staiga tampa tikras ir pažįstamas. Kai kuriems priklijavau gražų gyvenimą, o kitiems neviltį ir liūdesį, baisias va-

landėles, kurių jiems nelinkėčiau, bet žinau, kad buvo kažkas, kas tokią istoriją išgyveno, nes juk jis arba kažkas, kas jį pažinojo, papasakojo man apie tai čia, prie staliuko. Liūdnų pasakojimų kažkodėl yra daugiau nei linksmų, žmonės kažkaip mėgsta dalytis savo liūdesiu ir gėdijasi dalytis džiaugsmu. Kai yra nelaimingi, ateina ir yra pasirengę viską išpažinti, atsiverti ir laukti, kol kas nors jų pagailės, kol kas nors juos paguos, jiems išties ranką. Kai kurie ateina čia vėliau, kai viskas susiklosto, o gyvenimas pasikeičia į gerą, ir grąžina tą savo skolą, apmoka ją, guodžia kitus, tapšnoja jiems per pečius, bet tada retai pasakoja apie save, tarsi gėdijasi savo laimės. Kai vyras yra žmonai negeras, bjaurus, muša ją arba yra neištikimas, ji mielai pasakoja tai visiems aplinkui ir nieko nesigėdija, nes tas kieno nors užuojautos, gero žodžio poreikis yra stipresnis už gėdą. O kai ta pati arba kita moteris prabunda rytą po nuostabios nakties su savo mylimuoju, po meilės kupinos nakties, tai nepasakos apie tai, gėdysis. Na, pone, prašau pasakyti, kiek jūs girdėjote moterų pasakojant apie tai, kad jos yra mušamos arba apleistos, arba apgaudinėjamos vyrų, o kiek istorijų apie nuostabias

naktines išdaigas, saldžias glamones. Apie tai nekalbama. Žmonės nemėgsta dalytis tokiais dalykais.

Bet aš vėl apie ką kita...

Aš čia visai neprekiauju kava. Iš teisybės perku ir parduodu pasakojimus. Vieni mėgsta kalbėti, kiti mėgsta klausytis, o aš visada esu tarp jų. Jų istorijos, ištirpintos vyne, yra tokios minkštos ir jas taip lengva formuoti, lyg tešlą pyragaičiams, o paskui, kai jos pasakojamos, atrodo purios ir traškios. Kartais pasitaiko tokių, kurios nėra nei įdomios, nei pamokančios, kai jas pasakoji atskirai, bet sujungtos jos pasidaro gražios ir išmintingos, ir visi, kurie jų klausosi, tyli susimąstę kaip jūs, pone, šiandien. Nė žodžio nepasakėte, tik aš vis pasakoju, sėdime čia nuo pietų, dabar jau sutemo, o jūs tik klausotės ir klausotės.

Kaip jūs, pone, manote, kiek iš tų istorijų, kurias šiandien išgirdote, yra tikrų, tikrai įvykusių, o kiek čia atnešė įvairūs žmonės ir pardavė man prie kavos puodelio ar butelio vyno?

Kodėl, pone, taip keistai į mane žiūrite?

Gyvenimas yra visas suklijuotas iš pasakojimų. Kai jų klausomės, atrodo baisūs arba gražūs, širdyje pavydime arba džiaugiames, kad

mums taip neatsitiko. Bet ar tai svarbu, kas visa tai išgyveno, ar tai svarbu, kas yra tiesa, o kas išgalvota? Tarp kita ko, aš kartais ir pati nežinau. Visą gyvenimą renku tas istorijas ir užrašinėju ant lapelių, ir dėlioju kartu su savomis, o dabar man atrodo, kad visos jos susimaišė ir galop nė nežinau, kuri kam priklauso ir kuri yra tikra, o kuri sugalvota, esu jau tokia sena ir vis mažiau prisimenu. Kai kurias pamečiau, kai kurias teko užrašyti iš naujo, bet vis dar moku jas gražiai pasakoti ir jaunasis Mišelis gali sėdėti čia ir klausytis manęs kartais ištisą vakarą. Aš jums, pone, nepasakysiu, net jei ir labai prašytumėte, kas yra teisybė, o kas ne, ką susapnavau, ką išgirdau, o ką iš tikro išgyvenau. Ir taip atskleidžiau jums, pone, paslaptį, apie kurią niekas nežino, neturiu supratimo kodėl, gal todėl, kad jūsų, pone, tokios geros akys. Mano irgi geros akys, tad manim visi tiki ir visada ateina čia tęsinio, o jūs, pone, vis vien rytoj arba po savaitės išvažiuosite į Lenkiją, na, tai kodėl turėčiau jums neprisipažinti.

Henrikas visada sakė, kad...

Pagaliau gal nebuvo jokio Henriko, nes negalėjo būti. Gal išsvajojau jį sau, ir tiek. Manote,

pone, kad taip lengva pataikyti ant tokio vyriškio? Gal jį sau išgalvojau, susiklijavau iš įvairių istorijų, o daugiausia iš ponios Grefer pasakojimo, kurią pažįstu ne seniai, o tik porą metų, bet kartą ji man sakė turėjusi geresnę dieną, kad seniau ji buvo tapytoja ir turtinga, ir turėjo gražų automobilį, o tas paprikas ant baro tai ji pastatė, ir tai visai ne seniai, tik vakar, ir kai jos čia stovi, tai iš tikro atrodo labai gražios. Ji gal buvo grafaitė ar kažkas panašaus, bet jos tėvas visko neteko, atėmė iš jo po karo, nes buvo fašistas, aukštas valdininkas, ir ant savo sąžinės turėjo daug žmonių, nes tame kare daugiausia nusižengė valdininkai, pildę rubrikas, užrašinėję į formuliarus žmonių pilnų vagonų numerius, eilinius tūkstančius krosnyse sudegintų kūnų, eilinius įvykdytus mirties nuosprendžius, ir nors šaudė ne jie, nors ne jie mane spardė, be jų visa toji mašina nebūtų veikusi, ir jų ranka nesudrebėjo, turėjo savo namus ir gražias žmonas, ir vaikų būrelius, ir kasdien rytą eidavo į darbą, ir atidarinėjo stalčius, traukė iš jų eilinius formuliarus, ir pildė juos sąžiningai užrašydami skaičių po skaičiaus, pavardę po pavardės, kol surinko tų rubrikėlių milijonus. Paskui sekma-

dienį ėjo į bažnyčią, o kai baigėsi karas, tai sakė, kad tuomet nežinojo, ką daro, arba kad darė tai iš baimės, ir kai kurie taip kalba iki šiol, bet aš jiems tiesiog netikiu...

Bet juk ne apie tai ketinau kalbėti.

Ponios Grefer tėvas likusią gyvenimo dalį sėdėjo kalėjime. Ji pabėgo iš Austrijos į Paryžių, kai dar buvo labai jauna, ir čia tapė, ir jai gal gerai sekėsi, bet jai nieko nebeliko, nes viską pragėrė, praūžė, ir gal turėjo tokį vyrą, ne tokį kaip Henrikas, bet beveik tokį. Jis jau seniai nebegyvena, ir aš nežinau, kaip jis mirė, bet žinau, kad nuo tada ji nieko neveikia, tik valkiojasi su tais šunimis, tad gal iš tikro jį labai mylėjo. Tai irgi yra kažkokia graži istorija, bet, pone, sutikite, kad toji apie Henriką buvo gražesnė. Taip miela porą valandų tikėti, kad tokių dalykų pasitaiko, kad kartais kažkur gimsta tokių žmonių, sėdėjote čia, pone, toks užsisvajojęs, ir jūsų galvoje klaidžiojo klausimas, ar jūsų mergina arba žmona kada nors kalbės apie jus, kaip aš apie Henriką. Klausėtės manęs, pone, bet kartu ir mąstėte, ar esate vertas tokios meilės, ar esate tai savo žmonai ar merginai kažkuo toks, kaip Henrikas buvo man, ir ar ji yra jums kažkuo tokia, kuo aš

buvau Henrikui. Viskas jau susipina ir nusitrina, kartais galvoju, kad jį sau išgalvojau, o kartais, kad jis egzistavo iš tikrųjų. Taip gerai prisimenu tą jo lėktuvą, tas jo bures, jo kvapą, šiltus jo delnus...

Labai seniai viename kabarete, o gal veikiau teatre, Monmartre, vaidinimo viduryje iš žiūrovų salės pakilo vienas vyriškis ir nušovė vieną aktorę, išsitraukė pistoletą ir šovė jai tiesiai į veidą, o paskui šovė dar kelis kartus, kai ji jau gulėjo. Kažkas ant jo puolė, atėmė jo pistoletą, sumušė jį, surišo, ir paaiškėjo, kad vienas žiūrovas buvo policijos komisaras, tad greitai paskambino į žandarmeriją ir niekam neleido išeiti, o tas komisaras beveik iškart pradėjo tyrimą. Nieko apie nieką neklausinėjo, nes viskas buvo žinoma, tik surašinėjo parodymus, kad paskui tą žudiką galima būtų apkaltinti, ir nieko nenorėjo išleisti, visi baisiai nervinosi, sakė, kad tai neteisėta, ir galop susitarė ir norėjo išsiveržti jėga, bet tada atvažiavo daug žandarų, ir visi pradėjo užrašinėti parodymus, o ji ten gulėjo visa paplūdusi krauju, ir tai atrodė siaubinga, žinau, ką sakau, nes buvome ten su Henriku, ir kai po dviejų valandų buvo visiškai nusigalavę, moterys ašarojo, o vyrai

nervingai vaikštinėjo iš kampo į kampą ir rūkė cigaretę po cigaretės, tada paaiškėjo, kad tai buvo vaidinimas, teatras, kad visa tai netiesa, kad niekas nieko nenušovė, kad tai buvo vaidyba. Bet tiems visiems žmonėms tai juk neturėjo jokios reikšmės, nes jie ištisas dvi valandas matė tikrą nužudymą, tiesiogiai išgyveno jį ir patyrė tai kiekvienu savo nervu. Jie tas dvi valandas sėdėjo policijos įkalinti ankštame teatre ir žiūrėjo į kraują, ir matė, kaip išneša kūną, ir niekada to nepamirš. Jiems tai įvyko iš tikrųjų.

Tą spektaklį galima buvo suvaidinti tik kartą, daug mėnesių jį ruošė, o paskui įvyko tik vienas vaidinimas. Antrą kartą iš to nieko neišeitų, nes jau pasklido gandas, kad tai vien didelė apgaulė, ir laikraščiuose net kilo didelis skandalas. Aš savas istorijas galiu pasakoti visą gyvenimą, nes jeigu, pone, jas kam nors pakartosite, kam tai berūpės.

Visas mūsų gyvenimas yra vienas didelis teatras, niekada iki galo nežinome, kas vyksta iš tikrųjų, o kas pasirodys esą likimo pokštas, o be to neturime supratimo, kaip viskas pasibaigs.

Na būtent...

Kaip, pone, manote, kas bus toliau?

Jums patiko ta istorija?

Pamilote, pone, Henriką?

Norėtumėte pamatyti mano albumą?

Norėtumėte išgirsti tęsinį?

Ko nors trokštate ar apgailestaujate?

Vis, pone, nieko nesakote, tik taip keistai žiūrite.

Iš pradžių, pone, jūs užsisakėte kavos, užsisakėte pyragaitį, į mano klausimą sakėte, kad esate iš Lenkijos, peržvelgėte *Paris Match*, klausėtės taip dėmesingai, bet kas žino, gal jūs apskritai nesuprantate prancūziškai?

Atropė

Mano meile,

dar nėra nė mėnesio, o man atrodo, kad praėjo jau visa amžinybė nuo tada, kai Tave mačiau paskutinį kartą. Tai tarsi kita epocha, viskas yra lyg rūkuose, jau net negaliu vien pagalvojusi pajusti, ko iš tikrųjų ilgiuosi. Tik žinau, kad aplink mane viskas apmirė, ir aš pati apmiriau, suakmenėjau per pusę žingsnio tarp ano laiko ir kažkokio naujo, kuris gal dar ateis...

Nežinau, kodėl kaip tik šiandien Tau rašau. Prabudau su tuo troškimu, o iš tikro mane pažadino saulė, pirma tikroji saulė šiais metais. Yra Didysis Šeštadienis, išimtinai graži diena, tarsi Viešpats Dievas būtų nutaręs per savo didžiausią šventę suteikti sau trupinėlį malonumo. Pagaliau yra šilta, priešais kavines atsirado staliukų, kol kas pastatytų spontaniškai, bet

kaip. Visur sėdi žmonės, dar nustebinti tos šilumos, ir godžiai kreipia veidus į saulę. Aš taip pat sėdžiu tarp jų, geriu kavą ir rašau Tau. Saulė atsispindi nuo balto lapo, tenka prisimerkti, ir nejučiomis šypsausi, jaučiu, kaip karšti spinduliai tirpdo manyje kažkokį didelį ledo luitą, bent valandėlei.

Jau praėjo beveik mėnuo, tad visi yra ne tokie smalsūs, bet vis dar klausia: „Kaip sekasi?", „Kas girdėt?", žiūri taip keistai, lyg norėdami tuojau pridurti: „Tikrai ne geriausiai, matome pagal išvaizdą". Kartais atsakau bet ką: „Gerai", „Tvarka", ir nueinu, o kartais mane kas pakursto, o gal dėl užsispyrimo imu kalbėti, kad blogai, kad sunku, o tuomet tas žmogus, tas kažkas, kuris klausė, staiga nutolsta mintimis ir žinau, kad vienintelis dalykas, ko jis trokšta, tai rasti kokią dingstį, dingstį nueiti, išnykti, išsivaduoti nuo manęs. Matau palaimingą laimę jų veiduose, kai suskamba mobilusis telefonas ar atsitinka kas kita, kas juos atitraukia, duoda progą pabėgti. „Klausyk, paskambinsiu. Gal nueisime išgerti alaus, papasakosi man viską, dabar turiu lėkti, pati matai."

Pati matau.

Na, taigi: kaip sekasi? Ką galiu Tau pasakyti? Ne per geriausiai. Visada buvau tokia stipri, visada žinojau, ko noriu, stumdžiausi alkūnėmis, iš tikrųjų ne ėjau per gyvenimą, tiktai bėgau, net jei ir stabteldavau, tai tiktai tam, kad sukaupčiau jėgų, atsikvėpčiau prieš kitą etapą. Dabar kažkaip neturiu plano, nei šiandienai, nei rytdienai, apskritai neturiu jokių planų, gal tiktai vieną: nueiti iki galo tarsi žengdama į dykumą, tarsi prieš mane būtų tiktai smėlio jūra ir vienintelis tikslas – tiesiog per tai perbristi...

Keista, kad neverkiu, nepaisant to, ką darau, koks pasiutimas mane veja, tiesiog neverkiu, lyg manyje būtų išdžiūvęs ašarų šaltinis, tarsi jau viską būčiau išverkusi.

Kai pareinu namo, atsisėdu fotelyje, pariečiu kojas, prisidegu cigaretę ir sustingstu, suakmenėju nieko nejausdama, negalvodama, valandos plaukia pro mane ir nieko su savimi neneša, nieko nežada. Gal turėčiau kur nors nueiti, išgerti vyno, paskaityti kokią knygą, pažiūrėti filmą, nusipirkti drapaną, bet neturiu jėgų pakilti iš fotelio, tarsi staiga būčiau tapusi sunki ir stora. Taip sėdžiu ir laukiu, kol nusileidžia saulė, o kai nusileidžia, man nesinori net šviesos jungti, tad sėdžiu tamsoje. Girdžiu

kraujo ūžesį gyslose ir vandens ūžesį vamzdžiuose, sienoje. Mintys skrieja per galvą, kartais diegia, o kartais šypsausi joms, bet jos nesidėlioja į jokią istoriją, į jokį ilgesį. Tiesiog sėdžiu, nes nemoku rasti priežasties, kodėl turėčiau kur nors eiti, ką nors veikti. Tos tylos ošimas aplinkui veikia lyg kompresas, kaip tepalas, apgaubia mane ir ramina. Tikra kankynė yra žmonės. Kai įeinu į miniją, giliai įkvepiu lyg nirdama į ežerą, o išeidama staiga iškvepiu orą lyg visą tą laiką nekvėpuočiau. Greitai bėgu į savo tylą, atsisėdu ant fotelio ir virstu niekuo...

Gražu čia šiandien. Gatvė beveik tuščia, turistų nėra, tik vaikų grupelės su krepšeliais šventinimo procedūrai žengia Dievo Kūno bažnyčios link, o po valandėlės grįžta atgal. Tokie paprasčiausi papročiai gal labiausiai jungia žmones. Eina su krepšeliais šventiškai pasipuošę berniukai, tuoj po jų žengia kiti, su kepuraitėmis ir sportiniais kostiumais, su cigaretėmis lūpose. Paskui tipena mergaitės gėlėtomis suknelėmis, o dabar dvi kelnėtos ir raudonais ortalioniniais paltukais. Kai kurie vaikai neturtingi, tai matyti iš pirmo žvilgsnio, kiti pasiturintys, kai kurie mandagūs, paskui kitus sėlina

kažkoks nelabasis. Prie įėjimo į bažnyčią turėtų susirinkti nemažas būrelis tų velniūkščių, laukiančių, kol jų globotiniai išeis pašventinti. Tai nuostabu, kad visi tie vaikai susitiks prie vieno altoriaus, atidengs servetėlėmis uždengtus krepšelius ir persižegnos kunigui pamojus šlakstykle ir ištarus šventinimo formulę. Ar aš apskritai prisimenu save su tokiu krepšeliu? Gal truputį prisimenu... Jau nebuvau bažnyčioje gal kokie penkiolika metų. Dabar juo labiau neturiu ko ten eiti. Juk netikiu visu tuo, vienintelis dalykas, kas manyje liko, tai kažkokia iracionali vilties kibirkštis, leidžianti manyti, kad gyvenimas nesibaigia taip lengvai, per vieną akimirką, kad visas esąs mumyse turtas neišnyksta taip paprastai, nesusigeria į žemę. Bet tai tiktai plonytis, beveik nepastebimas vilties siūlelis. Gal per daug mirčių mačiau per savo gyvenimą. Jos visada buvo kažkur šalia. Kiekvieną akimirką primindavo man apie save.

Balandžio 15 diena

Prisimenu pirmą naktį be Tavęs, tikriausiai niekada jos nepamiršiu. Apskritai blogiau-

sios buvo tos pirmosios dienos. Prisimenu, kaip ieškojau Tavęs guolyje. Pagalvės, antklodė, čiužinys, viskas išsaugojo mažumėlę Tavo šilumos, Tavo kvapo. Paskui lioviausi jį jausti, buvo pernelyg lengvas, mano pojūčiai ėmė jo neskirti, tad nuėjau į kitą kambarį, surūkiau cigaretę, pakvėpavau kitu oru, grįžau į lovą, o jis vėl buvo ten. Ištisą naktį jo ieškojau, o kai man atrodė, kad jau visai išnyko, išėjau į balkoną, kvėpavau speiguota naktimi, maži dulksnos lašeliai gulė man ant veido, badė kojas šalčiu. Nusivilkau marškinius, stovėjau ten nuoga, užmerkusi akis, alsavau naktimi ir laukiau, kol sustirsiu, kol visa oda ims skaudėti. Paskui grįžau į lovą ir visa panirau į jos šilumą ir tą kvapą, kurio dabar buvo tiek daug. Raičiausi tuose pataluose ištisą naktį, dariau sau gerai, aštriai, taip kaip Tu, kaip mėgstu, kol viskas man jau skaudėjo, akys perštėjo, kol mūsų kvapai visiškai susimaišė ir galop prašvito. Man buvo negera, negalėjau viso to ištverti. Atsikėliau, kruopščiai nusiprausiau, lyg nuplaudama nuo savęs ligą, pervilkau patalą, o tą prisisunkusį mūsų įdėjau į skalbyklę ir žiūrėjau, kaip jis sūkuriavo putose...

Kitą naktį atėjo viltis – sadistiška ponia, kuri paduoda vandens, kai miršti iš troškulio, tik tam, kad atimtų jį, kai tiesi ranką. Yra toks Puvio de Chavaneso paveikslas: rudaplaukė mergina, tokia nimfa, sėdi ant balto skuduro ir laiko rankose kažkokią piktžolę. Tai turėtų būti būtent viltis. Man viltis veikiau asocijuojasi su sena juodaplauke boba su replėmis kūnui gabalais draskyti.

Gulėjau patale, spoksojau į lubas ir negalėjau užmigti, ir tada ji atėjo. Pamaniau, kad gal visa tai košmariškas sapnas, kad gal tai netiesa, kad po akimirkos išgirsiu rakto girgžtelėjimą ir išvysiu Tave tarpdury, kad prieisi prie manęs, prisiglausi ir gal pamėginsi kažką paaiškinti, kažką papasakoti, bet aš užspausiu Tavo lūpas ir nesikalbėsime apie tai nei dabar, nei niekada. Gulėjau taip ir klausiausi, o kiekvienas garsas laiptų aikštelėje atgaivindavo mane, užliedavo šiluma tik tam, kad po akimirkos atneštų nusivylimą. Staiga pagalvojau, kad gal Tu stovi už durų, kad gal bijai ir stypsai ten su raktais rankoje, dvejodama, nežinodama ar likti, ar vis dėlto nueiti, tad nubėgau prie durų ir pravėriau jas, bet Tavęs ten nebuvo, todėl atsisėdau prie tų durų ir atidarinėjau jas

dar šimtą sykių, ir galop užmigau ten, prieškambaryje, susisupusi į antklodę, susigūžusi tarp purvinų batų ir skėčio. Bet pirmiausia glaudžiausi prie tų durų, liečiau jas lūpomis, glamonėjau rankomis ir šnabždėjau, maldavau, ir atidarinėjau jas, bet Tavęs ten nebuvo.

Ta viltis ir toliau mane kankina. Liepia man dairytis gatvėje, ieškoti Tavęs, laukti Tavęs. Liepia man vaikščioti ten, kur mus kartu nešiojo, ir kapstytis atmintyje, iki kraujo draskyti kiekvieną tų laikų minutę. Tad elgiuosi taip, o paskui juokiuosi iš tos keistos žmogiškos ydos, kuri lemia, kad prisirišame prie vietų, kur išgyvenome laimingas valandėles, laistome jas ašaromis, kai visas mūsų gyvenimas eina velniop, kai išnyksta tai, kas teikė mums laimę arba bent jos regimybę. Esu lyg vieniša senutė, uždaryta hermetiškame pasaulyje, savo prisiminimų voratinkliuose. Lankau knaipes, kurios mus prisimena, sėdžiu prie tų pačių staliukų, mėginu pakerėti laiką ir svajoju, kad tai sugrįžtų. Akimirkai užmerkiu akis, o paskui atmerkiu jas vildamasi, kad ant kėdės šalia pamatysiu Tave, kad visa, kas atsitiko nuo tada, išnyks, išgaruos iš atminties. Vaikštinėju ten, kur buvau su Tavimi, minu kelių mėnesių senumo pėdas.

Žvelgiu priešais save arba po kojomis, kartais pasukdama galvą, kad pamatyčiau, ar eini šalia manęs. Kai girdžiu žingsnius iš paskos, atsisuku su plazdančia širdimi, kupina vilties, kad gal ir Tave atnešė čia tas pat pamišimas. Bet kai atsigręžiu, Tavęs nėra...

Velykų pusryčius šiandien valgiau viena, bet kokie tai pusryčiai, jokių riebių kumpių, nesveikų kiaušinių ir tukinančių saldžių pyragų, vietoj to šviežių daržovių salotos. Nutukau kaip paršas nuo to sėdėjimo namuose, reikia su tuo ką nors daryti, nes neturiu už ką pirkti naujų drapanų. Be to, prastai jaučiuosi su ta taukine.

Mama kvietė mane pas save, bet išsisukau pasiteisinusi budėjimu, neturiu noro nieko matyti, nenoriu, kad vėl klausinėtų ir guostų, dabar jau nenoriu, verčiau pasikalbėsiu su Tavimi.

Balandžio 19 diena

Rašymas apvalo. Tie keli prirašyti lapeliai turėjo būti laiškas, kuris niekada nepasieks adresato, o tik pasitarnaus valandėlę, nuplaus nuo manęs liūdesį, tuoj pat, kaip rytinis dušas,

bet gal bus kitaip. Vakar neturėjau ūpo jo užbaigti, o šiandien, nežinau kodėl, privalėjau prie jo grįžti. Pažiūrėsiu, kur mane nuneš.

Kai mokiausi mokykloje, rašiau dienoraštį, paskui apskritai visada ką nors rašiau, išmokau tvarkyti mintis, gilinti jausmus ir emocijas išliedama jas ant popieriaus, kaip atrajojanti karvė dar sykį perkramtydavau visas išgyventas valandas. Rašiau ir apie valandėles su Tavimi, apie tuos pasivaikščiojimus, kurie baigdavosi paryčiais, bulvare prie Vyslos. Tada dar nebuvo glamonių, nebuvo prisilietimų, net nebuvo per daug žodžių, toje tyloje, toje ramybėje palengva kažkas gimė. Kažkas, ko niekada iš savęs nebūčiau tikėjusis.

Paskui išmečiau, sudraskiau visus tuos sąsiuvinius. Baiminausi, kad vieną dieną smalsumas ar silpnumo valandėlė paskatins Tave paimti vieną jų į rankas ir perskaitysi ką nors, ko nesuprasi. Juose buvo per daug mano praeities, per daug dalykų, kuriuos pati norėčiau pamiršti, o ką kalbėti apie dalijimąsi tuo su Tavimi. Šiandien manau, kad gal vis dėlto blogai padariau, bet juk niekada to nesužinosiu.

Saulė atidirbinėja žiemos atsilikimą, o aš džiaugiuosi tomis laisvomis dienomis, nors

vakare turiu eiti budėti. Jau toks tas mano darbas, bet nesiskundžiu. Čia neturiu ką veikti, o ligoninėje jaučiuosi esanti reikalinga, ten vis dėl ko nors kovoju, ne dėl savęs, tik dėl tų vaikų, bet vis dėlto. Kai ten įeinu, žinau, kad artimiausios valandos turės kokią nors prasmę, kitaip nei tos, kurias leidžiu namuose. Be to, man striuka su pinigais, turėsiu keisti butą, nes tas man per didelis ir per brangus. Bet juk tai buvo mūsų namai. Bijau pagalvoti, kiek rasiu anuos laikus menančių niekučių, kai krausiu viską į dėžes, kiek daiktų atrasiu už spintos, už lovos, kokiame nors užmirštame stalčiuje. Bet neturiu išeities, turiu tai įveikti.

Balandžio 23 diena

Kai kurie žmonės sako, kad jie nebijo mirties, kad bijo tik tos skausmo akimirkos, kuri ją atneša. Kai su Tavimi buvau tokia laiminga, žinojau, kad tiktai mirtis ir liga gali tai nutraukti. Tada buvau pasirengusi kad ir kasdien mirti skausmuose siaubingai kentėdama, kad tik nemirčiau iki galo, kad gyvenčiau toliau ir kitą dieną vėl merdėčiau, ir taip ištisą amžinybę bus-

čiau šalia Tavęs ir užmigčiau šalia Tavęs, nors likusios tos amžinybės dienos, viskas tarp to nuostabaus nubudimo ir nuostabaus užmigimo, būtų tiktai kančia, tiktai lėta mirtis.

Mirtis mane visada lydėjo, nežinau, ar tai dovana, ar prakeikimas, nuolat ją sutikdavau, net kai buvau dar vaikas. Atsimenu tokį vaizdą: kitados kaime atostogaudama, sėdėjau ant kapinių tvorelės ir žiūrėjau, kaip senasis Pavlikas aria lauką. Buvo ankstyvas pavasaris, apsiniaukusi diena, arklys ėjo lėtai, snūduriuodamas, Pavlikas palinkęs, įsitempęs laikė plūgą, rėkavo retkarčiais, o juos iš paskos sekė pulkelis kovų. Visas šis vaizdas atrodė nepaprastai niūrus ir pranašavo kažin ką bloga.

Sėdėjau tada ir mataravau kojomis. Buvome ten tik mes trise: aš, Pavlikas ir arklys, kiek akys aprėpia – nieko daugiau. Pavlikas išvakarėse, kaip jam įprasta, smarkiai gėrė, o būdamas tikrai senas vos stumė tą plūgą, sunkiai alsavo; kai gręždavosi visai šalia manęs, girdėjau, kaip panosėje plūstasi bjauriausiais pasaulyje žodžiais. Arė ilgas vagas išilgai kapinių tvoros. Apsisukdavo netoli manęs, o sykį kitame gale, būtent ten, toliausiai nuo manęs, sustojo, mačiau tiktai arklį, kuris stovėjo ramiai,

nuleidęs galvą, o Pavliko nemačiau. Nuėjau iš lėto išilgai tvoros, susidomėjusi, truputį išsigandusi, kad paliko mane vieną toje dykvietėje.

Pavlikas gulėjo aukštielninkas, gilioje vagoje, kurią prieš akimirką išarė, į dangų įsižiūrėjusiomis atmerktomis akimis, nejudantis, kiek užbertas iš abipus pabirusių žemių. Arklys stovėjo nejudėdamas, įkinkytas į apverstą plūgą. Kovai lėtai, tyliai tikrino šviežią žemę ir lesė iš jos savo pusryčius.

Stovėjau ten nesuvokdama, kas iš tikrųjų atsitiko, nes juk buvau maža mergaitė, nepažinojau mirties, kartais apie ją girdėdavau, bet niekas niekada man to nepaaiškino, nesikalbėjo su manimi apie tai. Švelniai bakstelėjau bateliu gulintį Pavliką, kažką sakiau jam, prašiau, kad atsikeltų, bet jutau, žinojau, kad jis nebeatsikels. Spyriau jam smarkiau, piktai, paskui dar kartą. Pritūpiau prie jo, nežinojau, ką daryti, buvau vienui viena, pasimetusi.

Buvo tylu, be vėjo, nečiulbėjo paukščiai, pavasaris buvo vos prasidėjęs, tai toks laikas, kai viskas ima palengva, tingiai busti iš miego. Netoliese nebuvo jokio kelio, jokio triukšmo šaltinio, tik kažkur toli lojo šuo, kartais giedojo gai-

dys, suklykdavo kažkoks paukštis. Šioje košmariškoje tyloje išgirdau šleptelėjimą ir pamačiau į gretimą vagą krintančias arklio išmatas, o paskui žiūrėjau, kaip senas kuinas šlapinasi plačia srove. Arklio šlapimas putojo ir maišėsi su žemėmis, tryško į šalis, ir Pavliko veidas pasidengė juodais taškeliais, ant skruostų, lūpų ir į dangų išsprogintų akių obuolių stingo maži šlapios žemės šlakeliai.

Paskui pamačiau kunigą. Jis ėjo keliu iš kaimo, lėtai, susimąstęs. Sustojo šalia manęs ir kažko paklausė, staiga pamatė Pavliką ir suprato, kas atsitiko. Paėmė mane ant rankų ir bėgo atgal į kleboniją, bet greitai pavargo, tad paliko mane ant tako ir toliau nutrepsėjo vienas, prie telefono, šaukti pagalbos, o aš grįžau ir vėl pritūpiau vagoje, kur buvau anksčiau, ir laukiau toje pamišėliškoje tyloje.

Netrukus po to atvažiavo greitoji pagalba. *Warszawa kombi* su mirksinčiu mėlynu švyturėliu sunkiai yrėsi takeliu nuo kelio, šokčiojo per nelygumus ir grimzdo į vėžes, bet galop privažiavo. Paėmė Pavliką, o kunigas paėmė mane ir nuvedė pas šeimininkus, pas kuriuos gyvenau. Pakeliui ilgai man aiškino, kas atsitiko, sakė, kaip yra, kai žmogus miršta, ir kas su

juo paskui vyksta, bet aš manau, kad daugiau supratau ten, tupėdama toje vagoje šalia negyvo Pavliko. Iki šiandien, kai galvoju apie mirtį, matau tą rūgščiomis pagiriomis dvokiantį valstietį apžėlusiu smakru, matau jo seną, raukšlėtą, rudais ir žilais spygliais apžėlusį veidą, įsivaizduoju, kaip jis galynėjasi su plūgu galulaukėje ir miršta ten išsiliejus kraujui į smegenis, apipildamas žemę aplinkui bjauriausiais, kokius tik galima įsivaizduoti, keiksmais.

Paskui kelias dienas negalėjau atsistebėti, kiek daug laiko ir energijos aplinkiniai žmonės skiria tokiam numirėliui. Jis mirė čia pat, šalia kapinių tvoros, bet nuvažiavo dar daugelį kilometrų ir dar daug patyrė, kol galop grįžo beveik į tą pačią vietą. Pirmiausia greitoji pagalba nuvežė jį į miestą, lavoninėn. Paskui laidojimo paslaugų įmonėje jį nuprausė, sušukavo, nuskuto ir padažė, paskui katafalkas atvežė jį namo, kur atvirame karste gulėjo visą dieną. Kiekvienas galėjo nueiti ten ir pasižiūrėti, kaip atrodo senasis Pavlikas, nors visi jį gerai pažinojo, o tame karste jis buvo visai nepanašus į save, nes niekada anksčiau nebuvo toks švarus, nusiskutęs ir keistai padažytas. Kai antrą dieną jis ėmė dvokti, gerokai labiau nei

tada, kai buvo gyvas, karstą uždarė, o kitą dieną buvo laidotuvės. Sena Pavlikova ir jos dukra ėjo paskui pastotę per kaimą, bet paskui, kai kelias ėmė kilti į kalną, jos prisėdo puse užpakalių ant vežimo ir taip nuvažiavo į kapines. Į pasostę buvo įkinkytas tas pats arklys, prieš kelias dienas aręs lauką su Pavliku, ir kai duobkasiai jau nuleido karstą į duobę ir kunigas numetė ant jo pirmą žemių saujelę, senasis kuinas vėl sukrovė krūvelę, o paskui garsiai nusišlapino ant akmeninio tako toje tyloje ir šniurkščiojime, kurių visada esama, kai užkasamas karstas. Kunigas užgiedojo gedulingą giesmę, žmonės išsišnypštė nosis, ir taip galutinai baigėsi žemiškoji kelionė senojo Pavliko, kuris gyvas niekada neišvažiavo iš kaimo, o po mirties nukeliavo į vaivadijos miestą ir atgal tik tam, kad ten jį nupraustų ir padažytų, kad valandėlę atrodytų taip, kaip gyvas niekada neatrodė.

Balandžio 29 diena

Juo daugiau saulės, juo labiau dūstu šiame mieste. Net ir gražiausios vietos ir mieliausi

veidai ilgainiui ima kelti nuobodulį, o jei nuo jų nepailsėsi, netruksi susirgti baltąja karštine. Einu kasdien iki tramvajaus tomis pačiomis gatvėmis, Plačiąja, Tamsiąja, paskui per Naująją aikštę ir Meiselso, ir beviltiškai ieškau bent vienos naujos dėmės ant mūro, akmens, tinko, senos lentos gabalo, kurio lig tol nebuvau pastebėjusi. Einu pro kioskus aikštėje ir sveikinuosi su bobomis, kurios mane jau pažįsta, žino, kad eidama į tą pusę nieko nepirksiu, kad neverta prieš mane mojuoti tulpių ar geltonųjų narcizų puokšte, kelti aukštyn stiklainį su tikrąja grietine ir abiem rankomis sukinėti virš galvos rusvus obuolius. Baigusi budėti rytoj grįšiu, o tada manęs nereikės kalbinti, iš kiekvieno ką nors nupirksiu, net ir iš tos murmeklės senos žiežulos ant kampo, nes juk ir jai reikia kaip nors gyventi tame jos nedraugiškame pasaulyje. Kadaise mačiau jos vyrą ir galvoju sau, kaip galima gyventi kokius keturiasdešimt metų su tokiu kvailu, dvokiančiu lokiu? Po kelerių metų žmogus nustoja šypsotis?

Prie Endzioro baro ant plastikinių kėdžių sėdi du darbininkai. Tinku aptaškyti drabužiai, nešvariose rankose bandelės ir šakutės, ant stalo riebios kulkšnys. Šakutės pakibo ore, galvos

pasisuko mano pusėn, lėtai juda žiaunos, akys įsmigusios į mano kojas – jų pusėje mano sijonas su skeltuku. Gal jiems pamosiu, arba ne, niekada nežinai, ar nusišypsos, ar paleis kokį gašlų žodį ar švilptelėjimą. Šito iš dešinės toks šiltas veidas, vis dėlto pamosiu.

Šypsosi.

Saulė, tai tiesiog saulė taip veikia žmones.

Prie „Alchemijos" kavinės staliukų pilna žmonių. Bet juk ten turi būti karšta, ta siena beveik nuo saulės patekėjimo yra užlieta saulės. Prie pirmojo staliuko Darekas ir Maciekas, jau girti, o gal dar neišsiblaivę nuo vakar, kas juos žino. Tikriausiai kuris nors pardavė paveikslą ir dabar porą dienų bus lėbaujama. Tikriausiai ilgisi mūsų, ilgisi Tavęs, mėgdavo su Tavimi išgerti. Vis dar turiu tą Macieko paveikslą, kurį jis nutapė mums, Tau ir man, tiktai Tavęs jau nebėra...

Tavęs jau nebėra.

Nesustosiu prie jų, nėra prasmės, jiedu net nešneka, sėdi prie alaus nukorę galvas. Tai saulė juos ištižino, tikriausiai tuojau eis miegoti, o vakare prasidės vėl. Einu toliau, Meiselso gatve, kavinė be pavadinimo, mergina pusiau permatoma suknele stato ant staliukų stikliukus su

trumpai nukirptomis tulpėmis ir geltonaisiais narcizais, daili, šypsosi man pro langą, ar aš ją pažįstu, gal ne, kažkokia nauja. Apie ką aš galvoju? Visai lyg eičiau su Tavimi. Iš viso ką aš galvoju? Saulė...

Geležies parduotuvė ant kampo, alyvos kvapas, dabar skverelis priešais stotelę, didelis, rudas šuo daro krūviukę ant išretėjusios vejos, ta pati, kaip vakar, veja, tas pats šuo, tas pats vyresnis ponas su šviesia skrybėle, niekas nesikeičia, visiškai kaip savo vonioje, kempinė čia, tualetinis popierius čia, muilas ten, rankšluosčiai ant kabyklų, iš kairės veidrodis, skalbyklė iš dešinės. Dūstu, dūstu. Turiu kur nors išvažiuoti porai dienų.

Ilgiuosi Prahos. Gal paimsiu kelias dienas paatostogauti ir nuvažiuosiu ten bent pailgintą savaitgalį. Truputį bijau, man Praha – tai Tu, nuo pradžios iki galo, nežinau, ar tai ištversiu, bet gal turiu rizikuoti, labai ilgiuosi saulės Kampoje, lyg ir tokios pat kaip čia, o vis dėlto kitokios, ilgiuosi Strahovo vienuolynų koridorių tylos, ilgiuosi knedlikų ir kepintų kopūstų prie Šventojo Tomašo.

Turiu naują ligonę – Emilę, šešerių metų. Jos gražūs, šviesūs kaip angelėlio plaukai, pati liesa kaip visos jos tokios, trapi ir auksaspalvė, lyg visa būtų nulipdyta iš plikytos tešlos sausainio. Jos motina dvi dienas stovėjo prie to didelio lango laukiamajame sustingusi, nesanti ir žiūrėjo į automobilius ir tramvajus. Iš pradžių jos visos taip atrodo. Tik paskui susiima. Dabar jai atrodo, kad jau pateko į pragarą, kad pasiekė dugną, o tai juk tik pradžia, kiekviena kita diena bus vis naujas posūkis ant laiptų be turėklų, ant šaltų akmeninių pakopų, kuriomis lėtai srūva vanduo. Kažkur ten laukia Emilė, laikanti saujose savo auksinius plaukus, kuriuos po cheminių procedūrų ištiko galas.

Mieloji ponia, šiandien jūsų akys liūdniausios pasaulyje, pažiūrėsime, kas iš jų liks po mėnesio. Grįžkite, ponia, kuo greičiau pas vyrą, apsirenkite seksualius apatinius ir pasirūpinkite kitu vaiku, šis yra sugedęs, visiškai niekam tikęs, nieko, ponia, čia nepagelbėsit, mes kaip nors susitvarkysime. Arba ir ne.

Jūs, ponia, greitai pasidarykite naują ir sveiką vaiką, nes tas jau tinka beveik vien

išmesti. Auksines garbanas į šiukšlių krepšį, bach, trinkteli skardinis dangtis, Emilę į krepšį, bach, šauna skardinis dangtis, Karoleką į krepšį, palik tą sušiktą mašinėlę, juk nepasiimsi jos su savimi į dangų, kitas vaikas ja dar pažais, bach, šauna skardinis dangtis, bach, bach, man labai gaila, neturiu jums, ponia, gerų naujienų, ko jūs į mane taip žiūrit, o jūsų tokios liūdnos akys, nusipirkit sau tamsius akinius...

Tas darbas mane pribaigia.

Gegužės 15 diena

Mano gyvenimas bėga nuo vienos mirties iki kitos, ir kiekviena jų yra posūkis arba kryžkelė, prie kurios stovi koplytėlė. Pirmiausia buvo Pavliko mirtis, o paskui, po daugelio metų, palaidojau savo senelį. Už daug ką esu jam dėkinga, prisimenu visus sekmadieninius pasivaikščiojimus su juo, klajones po senąją Krokuvą. Senelis visada buvo tikras vyras, žavintis moteris, išvaizdus, tvarkingas, iš pilkiausio gyvenimo sugebėjęs sukurpti skaniausią kąsnelį.

Niekas taip kaip jis man nepasakojo pasakų. Kai jau baigėsi knygos ir visi žinomi ir mažiau žinomi pasakojimai, o aš vis norėjau daugiau, jis su angeliška kantrybe, be mažiausių nuobodulio ženklų išgalvodavo nebūtas istorijas: apie muselę, kuri įkando nameliui į kaminėlį, apie sodelį, kuriam suskaudo tvorelę...

Jis mirė po ilgesnės ligos, kai jau studijavau, visiškai nesuvokdamas, kas jam vyksta, sulysęs, išsekęs, išėjo lėtai, neskubėdamas, iškankintas pragulų, su žeminančiu kateteriu, nė kiek nepanašus į tą išvaizdų vyriškį, kuris vos prieš kelerius metus žavėjo moteris savo elegancija ir klase. Jis liovėsi atpažinęs veidus, lubos jam tapo magiškuoju televizoriumi, kuris rodė jo gyvenimo scenas. Po kelių savaičių beliko tik stiklinės akys, žvelgiančios kažkur per lubas, stogą, per dangų, kiaurai, per visą kosmosą, tiesiai į Viešpaties Dievo veidą, tiesiai į kitą laiką ir kitą pasaulį, ten, kur niekas iš mūsų, sėdinčių šalia jo lovos, nemokėjo pažvelgti, ten, kur netrukus turėjo išeiti.

Atsimenu, kaip per kitas savaites po laidotuvių su mama vaikščiodavome į kapines tvarkyti jo kapo, tartis su mūrininku, merkti šviežių gėlių. Negalėjau ištrinti iš atminties jo

kūno, kurį tiek kartų prausiau, perrišinėjau, kuris nyko mano akyse, mėnuo po mėnesio virto sulysusiu skuduru. Mačiau jį, gulintį ten, du metrai žemiau kryžiaus, įsivaizdavau jo supuvusį karstą, palaikus, kurie diena po dienos maišosi su žemėmis. Kiekvieną dieną mačiau jas vis šlykštesnes, bėgau nuo tų minčių, jos slopino bet kokius prisiminimus.

Šiandien, kai galvoju apie savo mirtį, įsivaizduoju ją būtent taip, nykstančius laikinumo, visų mano džiaugsmų ir nusivylimų likučius, irstantį kūną, kuris Tau buvo grožio įsikūnijimas, naktinė svajonė, kūną, į kurį kasdien rytą žiūriu stabtelėjusi priešais veidrodį, gal ne itin puoselėjamą, bet vis dar standų ir vertą nuodėmės, tas kūnas kažkada taps tik maistu kažkokiems sutvėrimams, niekuo kitu, tik baltymu, vien praeitimi.

Gegužės 23 diena

Mano rašymo manija įsigali ir brandina netikėtų vaisių. Kai pradėjau laišką Tau, kuris vėliau virto dienoraščiu, man nė į galvą nebūtų atėję, kad po kelių mėnesių iš to išeis kas

nors daugiau. Vakar negalėjau užmigti, mane kankino vienas sumanymas ir mūsų prisiminimai iš Paryžiaus. Atsikėliau ir ėmiau rašyti kažką nauja, visiškai nežinodama, kas man darosi. Dabar jau galiu pasakyti, kad tai bus apsakymas, o būtent senos moters pasakojimas, jos gyvenimo istorija, gal ne tiktai, dar pati nežinau, kol kas mane tiesiog neša, negaliu ištrūkti, mintis mintį veja, o viskas dėliojasi į kažkokią visumą. Tiktai nežinau, kaip tai baigsis, nors kai kas jau klaidžioja mano galvoje.

Apskritai tas sąsiuvinis mane įtraukė, nesiskiriu su juo nė valandėlei. Be paliovos galvoju apie tai, ką į jį įrašysiu, nežinau, iš kur manyje imasi tas įkyrus noras fiksuoti. Visa bėga taip greitai, nebranginame gyvenimo, leidžiame jam pabėgti, o juk kiekviena akimirka yra ypatinga, kiekvienas žvilgsnis į pasaulį, kiekvienas akių vokų mirktelėjimas yra lyg objektyvo spragtelėjimas, spragt, nauja nuotrauka, spragt. Reikia laiko jas išryškinti, panardinti popierių į bakelį ir žiūrėti, kaip sekundė po sekundės ryškėja visa pragyventa diena.

Išsikeliu iš mūsų buto. Jis man per didelis ir per brangus. Mąsčiau apie tai, ar neišsikelti toli iš čia, į kitą miesto galą arba apskritai už Krokuvos, bet galop susiradau kambarį su virtuve už trijų gatvių nuo čia. Gal esu priklausoma nuo Kazimiežo (Krokuvos senamiesčio kvartalas – vert.). Šis kvartalas yra tarsi mažas, jaukus miestelis. Čia pragyvenau geriausią savo gyvenimo gabalėlį. Kad ir kur nueičiau, vis viena nepajėgsiu viso to pamiršti.

Šiandien ištisą dieną kroviau mantą į dėžes, daiktus, dėlionės gabalėlius, paskutinių metų gyvenimo gabalėlius. Kai kuriuos paprastus, kokius puodus, peilius, šakutes, rankšluosčius, maišytuvą, radijo imtuvą, truputį plokštelių, drabužių. Dėžę po dėžės pripildžiau tos pilkos kasdienybės. Daug išmečiau. Žmogui būdinga apaugti šiukšlynu, krauti į stalčius nenaudingus popiergalius, slėpti spintoje drabužius, kurių jau niekada nedėvės. Kai kurios iš tų senienų taip su mumis suauga, kad prikemšame jų pilnus rūsius, palėpes, lentynas ir tik persikeldami ryžtamės juos išmesti.

Nuėmiau viską nuo sienų, nuvaliau dulkes ir voratinklius, ištraukiau vinutes. Paskui sukroviau knygas į dėžes. Už žodynų aptikau truputį mūsų nuotraukų, pirmoje iš viršaus mano nuogos krūtys laukiniame pliaže šalia Ustkos, kitoje vėl smėliu apipiltos mano krūtys, Tavo nuogi sėdmenys, išnykstantys tarp bangų, erotinių žaidimų aprašymai, paslėpti tarp knygų, kad jie nepatektų į rankas kokiam atsitiktiniam svečiui. Kitų nežiūrinėjau, įmečiau į dėžę, ant kurios užrašytas Tavo vardas. Naujame bute jos net neiškraustysiu. Užkišiu kur nors ant lentynos ir palauksiu, kol tapsiu sena ir panorėsiu prisiminti geras valandėles iš didelio atstumo, truputį nupūsti dulkes nuo praeities, suvesti gyvenimo sąskaitas, kol mane pagriebs velniai.

Už komodos radau Tavo kelnaites. Tai tikriausiai aš užmečiau jas ten kažkurį vakarą, kai Tave nurenginėjau. Aptikau jas ten, visas dulkinas. Nepajėgiau susitvardyti, priglaudžiau jas prie veido, ieškojau bent dalelės Tavęs tame audinio gabalėlyje, bet jau nieko nebuvo likę. Įmečiau jas į Tavo dėžę.

Tai dar neužgijo, yra kaip šviežia žaizda – lyg nebekraujuoja, bet pakanka smarkiau, neatsargiai paliesti, ir viskas prasideda iš naujo.

Kiekvieną daiktą galima įtvirtinti filme, nuotraukoje, linksmus veidus, juoką, galima kažkieno žodžius užrašyti popieriuje, net prisilietimas prisimenamas taip gerai, kad galima jį pamėgdžioti, užmerkti akis ir lytėti pačiam taip, kaip tai darė mylimas asmuo, galima sau užkaitinti kraują tam, kad prisimintum geras valandėles, viską galima įsiminti arba įrašyti daugeliu būdų, viską, tik ne kvapą. Jis išsisklaido greičiausiai, dar valandėlę slypi nepakeistuose pataluose, kokiame nors dėvėtame drabužyje, bet jei jo ir neišbaidysi, vis viena iškeliaus pats. O juk kvapas yra prisiminimas geriausių akimirkų, kai susiliedavau su Tavimi, kai susitikdavo mūsų alsavimai, kai mūsų kūnai vasaros naktį jungėsi pamišę, įsikibę, įsigraužę vienas į kitą, slidūs nuo prakaito...

Po paraliais! Viską atiduočiau už vienintelį kvepiantį Tavo atminimą. Kas man iš nuotraukų, kas iš to šlamšto, neturiu prie ko prisiglausti, nors akimirkai sugrįžti į tą laiką, viskas yra sustingę ir šalta, nuotraukos, sąsiuviniai, plokštelės, niekniekiai, kurių prisirinko bemaž pilna dėžė. Kiekvieną iš tų daiktų apuostydavau lyg šuo, bet nieko neaptikau, nė truputėlio šilumos.

Dabar tai vien negyvi daiktai, materijos gabalėliai, dalelės ir atomai. Ištraukiau iš spintos likučius Tavo drabužių, bet jie kvepia tiesiog spinta, klijuote, kas iš to, kad prisimenu Tavo megztinio šiurkštumą, kas iš to, kad galiu jį priglausti sau prie veido, nėra jame nė ženklo Tavęs. Tai kažkoks nieko nevertas skuduro gabalas, pati nežinau, kodėl viso to neištvoju, gal dėl viso pikto. Gal kada nors, į senatvę, imsiu tuos daiktus vieną po kito ir kas nors sugrįš, kokie nors blankūs prisiminimai, neryškūs veidai, išdulėjusios emocijos. Šypsosiuos tiems daiktams, glostysiu juos, nupūsiu nuo jų dulkes ir būsiu laimingesnė. Gal kada nors. Dabar tie daiktai mane dirgina, jie man nereikalingi, nes aš prisimenu kiekvieną sekundę, kiekvieną iškvėpimą, kiekvieną žodį. Visa tai gyva manyje, kartais valandėlę užmiega, bet tuojau pat prabunda ir spardosi, visai lyg būčiau nėščia.

Eina savaitės, vieną dieną yra geriau, kitą blogiau, kažkaip pinasi, ne geriausiai, bet šiaip taip. Tik nieko neįmanoma pamiršti.

Tiesiog neįmanoma.

Automobilis stovėjo apačioje, prikrautas mano daiktų, pasirengęs pervažiuoti tas kelias gatves, o aš vaikštinėjau po ištuštėjusį butą, paskui atsisėdau ant grindų, vidury kambario, toje vietoje, iš kur matyti abu kambariai ir virtuvė, prisidegiau cigaretę ir atsisveikinau su tuo mūsų lizdeliu, vėl tuščiu, išvalytu, visiškai tokiu kaip tada, pirmą dieną, kai įsikėliau dar nežinodama, kiek laimės manęs čia laukia.

Toks nenuspėjamas yra gyvenimas: niekada nežinome, ką atneš kita diena. Kai mums jau atrodo, kad numatėme visas galimybes, kad žinome, ko turime bijoti ir dėl ko melstis, staiga likimas iškrečia pokštą. Visa, kas buvo nekintama ir tikra, staiga pasirodo besą iliuzija, o tai, kas žadino mūsų baimę, staiga tampa likimo dovana. Bijodami aklo likimo užsidarome, neiškišame nosies iš savo butų, savo miestelių, savo kiautų, bėgame nuo jausmų. Permainų į blogą baimė yra tokia stingdanti, kad nedrįstame nė žingsnio žengti į gerą.

Gerai taip, kaip yra. Visada gali būti blogiau. Geriau yra gero priešas. Ir taip toliau.

Kvaili paistalai.

Tiesiog reikia susitaikyti su tuo, kad nieko nėra amžino. Džiaugtis, kai yra gerai, o kai yra blogai arba bet kaip, verta kovoti dėl ko nors, ieškoti laimės. Kartais ji yra čia pat, pakanka ranką ištiesti, bet niekas to nedaro. Mums pavyko. Buvo verta. Jei visa tai nebūtų įvykę, nemokėčiau paaiškinti sau, kokią sumautą prasmę turėjo mano gyvenimas.

Dar reikia paliesti sieną, atsisveikinti su ja, patikrinti langus, ar visus uždariau, išjungti vonioje krosnelę, žvilgtelėti į tas kelias spinteles, kurios čia lieka, dėl viso pikto, gal vis dėlto ką nors pražiopsojau.

Gera čia buvo gyventi. Paprastas butas, šiek tiek rakandų, o visi sakė, kad jis toks gražus. Dabar tai jau vien mūras. Kažkas kitas čia įsikels ir visa pasikeis. Kas jis bus?

Seni namai stūkso čia ir tylomis žiūri, kaip pinasi žmonių likimai. Niekas nesužinos, kokias paslaptis jie saugo. Gal už poros gatvių nuo čia kas nors suras už krosnies įmūrytas dėžutėje nuo kavos šimtą auksinių monetų, geresniems laikams ar juodai valandai paslėptą lobį, bet visi tikrieji kasdienybės lobiai liks neatskleisti. Niekas niekada neras mūsų istorijos, neištrauks jos iš surūdijusios dėžutės visų tų

nuostabių akimirkų, kruopščiai suvyniotų į popieriaus lakštelius, neišdėlios jų ant stalo ir nesižavės jomis, nepaslėps jų paskui rūpestingai stalčiuje, kad kartkartėmis grįžtų prie jų, džiaugtųsi tuo, kad turi lobį. Tos sienos niekam nieko nepapasakos. Vieną dieną jos sugrius, išgriautos senatvės ar karo, o kada nors čia gal vėl išaugs medžiai arba amžinoji žolė, kas žino. Ko čia verksi? Kad mano ir tavo likimas staiga išsipynė lyg kasa? Ko? Viskas praeina. Jau baigiasi mūsų akimirka. Nieko nebeliks, išskyrus akmenis. Sumals mūsų kaulus lyg girnos.

Birželio 18 diena

Lange kitapus gatvės jau antrą dieną sėdi kažkoks tipas ir spokso į mūsų langus. Į mano langus.

Per tas švieslaides gal viskas matyti. Vakar valgiau pusryčius virtuvėje, kad manęs nematytų. Jaučiuosi keistai.

Šiandien susipažinau su savo nauja kaimyne. Susitikome prie įėjimo pro vartus, šeštą valandą ryto. Kaip tik grįžau po budėjimo, beje,

ne blogiausiai nusiteikusi po neįprastai ramios nakties. Jau buvau mačiusi ją kartą, prieš porą dienų, pasakėme viena kitai „laba diena“, bet tada ji atrodė visai kitaip, mielai ir normaliai, buvo be makiažo, mūvėjo džinsus, vilkėjo gėlėtą palaidinę. Tada buvo vidurdienis. Dabar, ankstyvą rytą, ji priminė šliundrą. Priklijuoti raudoni nagai, agresyvi apranga, žvilgančios odos batai iki šlaunų, beveik nuogi papai, iš teisybės visai neblogi. Nieko nei pridėsi, nei, Dieve gink, atimsi. Atėjome iš priešingų pusių, ir, tiesą sakant, pažinau ją tik tada, kai sustojome už dešimties centimetrų viena nuo kitos, priešais uždarytus vartus, ir abi kartu ėmėme ieškoti raktų. Ak, tos moteriškos rankinės!

– Turi raktą?

– Pala, ieškau... Esu vos gyva. Tu gal irgi.

Ko gero, gal negreit būtume susipažinusios. Žmonės kartais metų metus prasilenkia be žodžio, nors gyvena durys prieš duris, esame negreiti susipažinti, sunku mums persilaužti, pasakyti ką daugiau nei mandagumo formulę. Bet kai skyla pirmas užtvaras, natūrali svetimo baimė išnyksta ir randasi toks pat natūralus smalsumas. Bet visada kas nors turi pagalbėti. Tai gali būti kad ir rankinės netvarka.

Kalbėjomės ieškodamos raktų, rakindamos vartus, kopdamos laiptais, ieškodamos savo buto raktų, atidarydamos duris, kol galop, kai jau reikėjo atsisveikinti, buvome jau bemaž senos pažįstamos.

– Užeik, išgersime arbatos prieš miegą. Kviečiu pas save. Vadink mane Kloce.

– Kodėl ne. Pala, tik persirengsiu.

Na taip – smalsumas, tiesiog smalsumas neleido man atsisakyti. Nusimečiau drapanas ir apsirengusi chalatu paskambinau prie jos durų. Kai atidarė, ji atrodė jau visai kitaip, be makiažo, dėvėjo lengvą, permatomą apatinuką ir kelnaites.

– Jei tave trikdau, galiu apsirengti.

– Ne, ką tu, verčiau aš nusivilksiu chalatą.

Valandėlę kalbėjomės, iš esmės apie nieką. Abi buvome per daug pavargusios. Tai šauni mergina, mano amžiaus. Dar tikriausiai susėsime prie arbatos, bet gal ne iškart po atidirbtos nakties.

Birželio 24 diena

Pradėjau naudotis kompiuteriu. Rašyti ant popieriaus gera rašant dienoraštį, bet ne

tada, kai dirbama su tekstu. Keverzonės gula ant keverzonių, o dar ta mano baisi rašysena – nė pati kartais negaliu to perskaityti. Kol kas naudoju kompiuterį, esantį budėtojos kambaryje, ištaikau kiekvieną laisvą valandėlę naktimis, šiandien net specialiai čia atėjau. Budi Kasia, ji beveik visą laiką sėdi prie Mateušeko lovos. Jam vienuolika metų, yra čia vos kelias dienas ir negali užmigti. Jau tiek didelis, kad viską supranta ir bijo. Be paliovos kalba apie tai, kad iki pjūties grįš namo. Nes Mateušekas yra iš kaimo nuo Tarnovo. Mateušekas viską žino apie traktorius ir moka melžti karves. Gal jis ir grįš iki pjūties. Kas žino.

Be šito naktis rami, visas skyrius miega. Tik aš sėdžiu čia ir barškinu klaviatūrą.

Mane labai suintrigavo toji Klocė. Šiandien pasidariau užrašų apie ją, turiu keletą sumanymų. Gal ir apie ją ką nors parašysiu. Kol kas jos beveik nepažįstu, bet pastebėjau, kad ji labai įdomiai pasakoja. Net jeigu truputį ir išgalvoja, kas čia bloga. Visa literatūra yra išgalvojimas, bet vis dėlto nebūtinai netiesa.

Klausydamasis svetimų istorijų žmogus tarsi iš toliau pamato savo gyvenimą. Jos pasakojimai kupini keistos erotikos atmainos, ji visa yra

tarsi pornografinis filmas, kiekvienas jos judesys, tas drovumo nebuvimas, visa tai vulgaru, o kartu ir patrauklu. Šiek tiek taip, tarsi ji būtų kitapus kažkokios širmos. Norėtųsi ten pažvelgti, gal net valandėlei įeiti. Širdis plasta iš emocijų, skrandis verčiasi iš pasibjaurėjimo, protas sako „ne", o vis dėlto sunku pasipriešinti. Iš ten girdisi aistringos dejonės, greitas alsavimas, vulgarūs dialogai, kūno atsitrenkimai į kūną, visa prisisunkę spermos, prakaito ir pigių kvepalų kvapų. Ranka bemaž savaime kyla, kad praskleistų užuolaidą, kad akimirką pasižiūrėtum, kaip tai yra, žengtum pusę žingsnio. Pabėgu uždususi, pasibaisėjusi savo mintimis, gėdijuosi savęs. Bet po valandėlės, kai nueinu gabalėlį, imu gailėtis, kad neišdrįsau. Naktį darau sau gerai ir negaliu liautis apie tai galvojusi. Blogis traukia lyg magnetas.

Birželio 30 diena

Onkologijos skyrius prasideda parteryje, ilguoju koridoriumi, kuris tęsiasi nuo įėjimo net iki didelių stiklinių langų, užimančių visą vakarinę sieną. Ten, šalia poliklinikos, yra lau-

kiamasis, jame sėdi tėvai ir vaikai, atėję tirtis ir konsultuotis. Kai kurie paskui patenka pas mus, o kiti grįžta namo, bet ten, koridoriuje, dar niekas nežino, dar viskas nežinoma. Ten laukiama gerų arba blogų naujienų. Stovint kur nors iš šalies galima pamatyti masinę sceną, kelis šimtus žmonių, o tarp jų motinas, tėvus ir vaikus. Vaikai mažesni ir didesni, tokie dvejų metukų ir tokie penkerių, dešimties ir vyresni. Tėvai sėdi rimti, susikaupę, įsitempę, suvokdami, kad laukia nuosprendžio, kad artimiausios kelios valandos gali pakeisti viską. Kartais žingsniuoja pirmyn ir atgal, sustoja prie lango ir galvoja, visą laiką galvoja, paskui nueina, paskui vėl grįžta, lėtai eina nusižiūrėtais takeliais, įvairiomis figūromis, kvadratais, trikampiais, kiek palinkę, užsidarę nematomuose baimės narvuose, šnabžda panosėje maldas arba mėgina čia, šiame laukiamajame, įsivaizduoti, kaip atrodys jų gyvenimas, jei naujienos vis dėlto bus blogos, net ir pačios blogiausios. Planuoja nukeliauti į Čenstakavą prie stebuklingo Dievo motinos paveikslo, mesti rūkyti, išsiskirti su meiluže, kaip nors pakeisti gyvenimą į gerą, rasti kokį nors atsidėkojimo būdą, permaldavimą. Mėgina papirkti Viešpatį Dievą, net jei juo netiki.

Tiktai vaikai jaučiasi laisvi. Jie šokinėja, laksto, rėkauja, žaidžia visu smarkumu. Kai kurie iš jų gyvens ilgai ir daugiau ar mažiau laimingai, kiti mirs netrukus, per porą mėnesių.

Čia galima justi tyliai koridoriumi vaikštinėjančią tylią ypatą. Ji visiškai tyliai slenka nuo vaiko prie vaiko, paliečia besišypsančias galvutes, švelniai jas glosto, šnabžda.

– Tu mirsi.

– Išgyvensi.

– Mirsi.

Paskui ji pereina kiaurai stiklines duris ir liftu kyla aukštyn. Ten prisėda ant vienos iš lovų ir kažką šnabžda mažam žmogeliukui. Ir jis mirs tą ar vieną iš artimiausių naktų.

Jaučiu jos buvimą, žinau, kad ji čia buvo, žinau, kad kažką pasirinko, visą naktį įsitempusi vaikštau koridoriais, pasižiūriu į tamsias palatas, klausausi alsavimų ir laukiu. Dieną čia beveik kaip vaikų darželyje, žaislai, dviratukai, aplink verda gyvenimas, visur zuja tėvai, greitu žingsniu praeina gydytojai, iš operacijos, į operaciją, procedūrą, vizituoti, parūkyti. Naktį tvyro tyla, tolimas automobilių ūžesys, niekuo nenuslopinami aparatūros garsai, mažas televizorius budėtojo kambaryje monotoniškai šneka...

Visa tai yra tiktai laukimas.
Paprastos mirties laukimas.

Liepos 7 diena

Kazimiežo kvartale vyksta žydų kultūros festivalis. Specialiai apsikeičiau budėjimais su Ale, kad nepražiopsočiau baigiamojo koncerto. Pernai buvau ten su Tavimi, prisimeni, kaip tada lijo? Didelė, besišypsanti minia po lietaus srautais – tai buvo verta pamatyti.

Šiemet nelijo. Nuėjau į Plačiąją gatvę vakare, jau iš lėto temo. Maždaug „Ptašilio" lygyje sutikau Klocę, čia, žinoma, kaip civilę, normaliai apsirengusią. Pagalvojau sau, kad tai nepaprasta, kaip ji sugeba pasikeisti, jei tiktai nori. Kalbu ne tik apie aprangą, bet ir apie kalbėjimo būdą, manieras. Ar iš kiekvienos prostitutės galima padaryti mandagią mergaitę? Ar kiekvienoje mandagioje mergaitėje esama kekšės, kuri gali išryškėti vos jai panorėjus? Pagalvojau, kad tikriausiai šiandien ji neuždirbs nemažai pinigų, nes juk tai šeštadienis, geriausia jos profesijai diena.

Nusipirkome alaus ir patraukėme į minią. Radau Pinokį, o tiksliau – išgirdau jį. Negailestingai mušė tą savo būgną ir kaip paprastai jo gaiviališkumas traukė žmones. Aplink jį susidarė žmonių būrelis, vien jaunų žmonių: šiek tiek pažįstamų iš čia ir keli lenkiškai nekalbantys žmonės. Šokinėjo kartu, juokėsi. Pradėjome šokti su jais, iš pradžių nedrąsiai ir negrabiai, su alaus stikline vienoje rankoje, abi ant pernelyg aukštų tam grindiniui kulniukų. Nesupratau dainų žodžių, bet juk supratau muziką, tie visai ne europietiški ritmai lingavo minią. Pasidavėme nuotaikai, pritarėme Pinokio riksmams, galop nusispyrėme batelius ir basos abi ėmėme šokti ratelio viduryje. Visi aplinkui plojo, turėjome atrodyti tikrai gražiai, abi ilgais šokyje besiplaikstančiais plaukais, Klocė šviesiais, šviesintais, aš juodais, abi trumpom palaidinėmis ant petnešėlių, be liemenėlių. Iškėliau aukštyn rankas ir ėmiau ploti ir sukti pilvą, Klocė kartojo mano judesius.

– Gražus tavo auskaras, sese!

Na taip, visiškai pamiršau. Tai juk dėl Tavęs pradūriau sau bambą, toks menkas niekniekis, mano amžiuje tai jau iš esmės iškrypimas, prieš metus, kai buvome čia, jo dar

neturėjau. Po paraliais, kaip toji Klocė į mane kreipiasi? Sesė? Šaunu! Aplink mus telkėsi vis didesnis būrelis, visus kvietėme šokti. Tai, kas bloga, nuplaukė kažkur toli, ir tos vietos istorija, ir manoji istorija, ir visi rūpesčiai.

Staiga muzika liovėsi, o paskui vėl atgijo, bet kitokia, lėtesnė, graudesnė. Jaunas gal dvidešimties metų vaikinas labai gražiu, aukštu balsu įsiūbavo visus. Gal jis dainavo apie merginą, kurią myli, gal apie motiną, o gal apie senelius, žuvusius čia, Lenkijoje, gal net Kazimiežo kvartale, kas jį ten žino, neturiu supratimo, bet dainavo gražiai. Prie sinagogos Remuh susidarė toks pat būrelis kaip mūsų, tik iš vyresnių žmonių. Jie šoko lėtai, panarinę galvas į ratelio vidurį, susikabinę rankomis, lyg kažką prisimindami, tarsi tuo šokiu būtų meldęsi. Įsisvajojau, prisiminiau, kaip prieš metus šokau čia su Tavimi, man pasidarė graudu. Bet tai nebuvo blogas jausmas, ta muzika gaubė, liūliavo, ramino mane.

Ir staiga mane užliejo karštis, sustojau. Adrenalinas švirkštelėjo man į kraujagysles, bemaž apkurtino. Pamačiau Tave! Stovėjau ten lyg apkvaitusi ir nežinojau, kas darosi, ar sapnuoju, ar išprotėjau. Pamačiau, kaip šoki už

keliolikos žingsnių nuo manęs, pažinau Tave pagal figūrą, pagal judesius. Buvo jau tamsu ir scenos šviesos prigeso prie tos ramios muzikos, bet juk mačiau Tavo akis ir Tavo šypseną. Sustojau, suakmenėjau ant realaus, man suprantamo pasaulio ribos, nepajėgdama žengti žingsnio Tavęs link, negalėdama peržengti tos linijos, visa pašiurpusi...

Ir tą akimirką daina baigėsi. Pasipylė plojimai, užsidegė šviesos ir pamačiau, kad tai vis dėlto ne Tu, kad mane apgavo sutemos...

Muzika užgrojo vėl, būrelis pajudėjo šokti, o aš stovėjau vidury, nejudanti, tokia vieniša šokančioje minioje, visiškai pasimetusi. Neverkiau, nes gal jau nė nemoku verkti, bet jaučiausi taip, lyg tuojau turėčiau išsikraustyti iš proto, atsiriboti nuo proto ir visų normų, imti staugti ir niekada nesiliauti, pulti ant žemės, spardyti ir graužti visus ir visa, nuplėšti nuo savęs drabužius ir pasinerti į pabėgimą, į pamišimą, negrįžtamai.

Ir tuomet išvydau priešais stovinčią senutę vos už kelių žingsnių nuo manęs. Jos ilgi žili plaukai kažkada turėjo būti juodi kaip ir mano, turėjo kvepėti kaip ir mano, gal taip kaip mano bangavosi nuo rūko, bet dabar buvo balti

lyg sniegas, truputį išsidraikę, nes juk žili plaukai blogai susišukuoja, yra standūs, lyg raukšlėti. Tai gal todėl vyresnės moterys neturi ilgų plaukų, o net jei ir turi, susega juos į kuodą. Bet ji surišo juos į uodegėlę, kaip tai daro jaunos moterys, kaip darau aš budėdama ligoninėje.

Ji stovėjo už kelių žingsnių nuo manęs, nuleistomis rankomis, lyg būtų mano atspindys veidrodyje, tik atspindys iš tolimos ateities. Buvo jau labai sena, turėjo būti perkopusi septynias dešimtis. Ji verkė ir ašaros sruvo jos skruostais, lašėjo nuo barzdos, bet man atrodė, kad jos akyse matau daugiau siaubo nei liūdesio. Vieną akimirką ji pažvelgė į mane ir ta baimė dingo, šiltai nusišypsojo. Košmaras, kuris buvo ją apnikęs, išsisklaidė. Ji nusišluostė akis. Tai buvo taip, lyg viena kitą būtume užklupusios nuodėmingai elgiantis, abi susigėdome to, kas įvyko. Po valandėlės ji nuėjo, bet ne scenos link, o į priešingą pusę, į gatvės žiotis. Jai pasilinksminimas, kaip ir man, buvo pasibaigęs.

Įsispyriau į batelius ir nuėjau namo, o man iš paskos nusekė liūdna Klocė. Ji turėjo visa matyti, bet nieko neklausinėjo, šiandien nepasiūlė

arbatos, kiekviena nuėjome kas sau, prie savo reikalų, ji tikriausiai į lovą vieną kartą pagaliau kaip reikiant išsimiegoti, o aš prie savo sąsiuvinio.

Liepos 12 diena

Šlykštus yra tas tipas kitapus. Mintyse jį vadinu Senu Grifu, nes jis taip atrodo. Yra senas, liesas, lyg išsišėręs, nosis lyg kabliukas, nejudantis žvilgsnis. Tos saulės užlietos sienos fone atrodo lyg grifas smėlėtoje, įkaitusioje dykumoje. Tyliai laukia kokio bryzo, sultingo kąsnio mano privatumo. Jis beveik nežiūri į kitą pusę. Kai jo valandėlę nėra, atveriu langus ir įsileidžiu truputį šviesos. Gėlės jau visai nuvyto nuo tos prieblandos. Neturiu supratimo, kodėl taip bijau, kodėl jis man kelia nerimą. Gal dėl tos jo išvaizdos, nebežinau.

Puolu į kažkokią paranoją. Grįždama vakare dairausi, ar kas manęs neseka, ar tas senis netūno kur tamsoje, pasirengęs šokti paskui mane, kai tik panirsiu į tamsią tarpuvartę.

Liepos 19 diena

Kai pradėjau čia dirbti, pasakodavau pažįstamiems apie vaikus iš savo skyriaus. Kalbėjau apie tai, ką jie sako, kaip žaidžia, kaip atrodo.

Lioviausi tai dariusi, nes supratau, kaip dažnai jie miršta. Suvokiau tai, kad išnešu iš ligoninės dalyką, kurio išnešti negalima. Prisimenu savo mamą, užsiverkusią ir priblokštą, kai išgirdo mano dar vieną „mirė".

Mes esame griežtos regulos vienuolynas, kiekviena iš mūsų anksčiau ar vėliau tai suvokia. Visa šioje pusėje yra apgaubta paslapties, tylos uždanga. Tai ištverti privalome mes pačios. Negalima dalytis nei liūdesiu, nei džiaugsmu.

Bent kartą per savaitę noriu tai mesti, pamiršti kartą visiems laikams, bet nemoku. Turėtų ateiti tokia diena, kad visi tie vaikai mirtų iškart ir kitą dieną nebūtų pas ką ateiti.

O pasitaikius progai: Emilė, šešerių metų, jau nebeturi auksinių plaukų ir neatrodo lyg būtų iš plikyto sausainio. Ji yra plika ir blyški lyg čekiškas knedlikas. Jos oda matinė ir dvi savaites beveik kasnakt prisišlapina lovoje. Jos

mama jau irgi nebeatrodo taip kaip prieš du mėnesius, akys įdubusios lyg žiūrėtų pro juodas kaukolės skylutes. Ji pradėjo nešioti tamsius akinius.

Ateinančią savaitę mama ima Emilę dviem dienoms namo. Atvirumo valandėlę prisipažino man, kad važiuos su ja pas kažkokį stebukladarį žiniuonį. Ką gi, žmonės visada atlikinėjo specialius mirties baidymo ritualus. Žydai tokiu atveju keisdavo sunkiai sergančiojo vardą, kad suklaidintų Mirties angelą, kad jis paklystų.

Jei ji šituo būdu įgis truputį vilties – tegu važiuoja, viltis kartais yra svarbiausia. Be jos telieka pulti į neviltį, o juk reikia kovoti. Gal reikia. Emilė tikrai turi tai daryti. Juk galų gale ji kovoja žūtbūtinai.

Liepos 23 diena

Prabudau visa prakaituota, karštis neapsakomas, nors dar tik aštunta valanda ryto. Kas bus vėliau? Atsikėliau ir atlapojau langus. Atsiguliau ant patalo ir laukiau, kol skersvėjis nupūs nuo manęs prakaito lašelius. Tada, kaip ir

kasdien, atsirado jis, iki šleikštulio tie patys žabtai ir tas pat bukas žvilgsnis.

Koks gali būti atstumas iki to namo? Du šaligatviai ir važiuojamoji gatvės dalis, nelabai plati, autobusai čia neprasilenktų. Turi mane aiškiai matyti, kaip guliu naktiniais marškiniais, nuogomis pėdomis, tiesiai priešais langą. Tūnojome taip gerą dešimtį minučių, jis ten, o aš čia. Nenorėjau keltis, uždarinėti langus, nebūsiu čia lyg karste.

Į mane įžengė kažkoks velnias, mane griebė koks galas, atsikėliau ir vienu judesiu nusimečiau marškinius, atsistojau nuoga, bet jis nė nevirptelėjo, atvirkščiai, tarsi sustingo laukdamas tęsinio, dar vieno skanaus kąsnio. Priėjau prie lango, jau norėjau užrėkti, sviesti į jį dvokiančia mėsa, bet jis pabėgo, pasislėpė. Liko tik juodas lango stačiakampis ir sekmadienio rytmečio gatvės tyla. Velniai jį griebtų, šlykštus senis, geriau negalvosiu, ką jis dabar daro savo urve.

Rugpjūčio 1 diena

Vakar vakare subrendau tam, kad parašyčiau savo apysakos apie seną moterį pabaigą.

Jau seniai žinojau, kokia ji bus, ir baiminausi tos minties. Susikūriau tam tikrą fikciją, supyniau daugelio žmonių likimus, o dabar, paskutiniuose puslapiuose, turėjau sunaikinti visą tą prasimanytą tikrovę. Taip sau išgalvojau, tik tai turėjo man kažkokią prasmę, bet nežinojau, kaip sunku bus tai padaryti, kad taip labai prisirišau prie tų savo personažų ir jų likimų. Vaikščiojau po namus lyg išprotėjusi ištisą popietę pirmyn ir atgal, stengiausi žūtbūt sugalvoti kitokią pabaigą.

Bet galop turėjau pasiduoti. Pabaigos napavyks taip paprastai pakeisti, gal Holivude sugeba tai padaryti, o aš tikrai ne. Atsisėdau ir parašiau tai, ką privalėjau. Mano širdis daužėsi visa jėga, jaučiausi lyg nusikaltėlė, jaučiausi kalta, jaučiausi siaubingai.

Išspjoviau tai iš savęs visa to žodžio prasme vienu atsikvėpimu, padėjau paskutinį tašką, perskaičiau ištisai ir jau dabar žinau, kad yra gerai, kad tik taip gali būti.

Tas jausmas, širdies plakimas, baimė, visa ši emocija yra verti būtent visko. Geriausias dalykas, kokį įmanoma patirti. Tiktai įdomu, ar mano rašymas patiks kitiems. Reikia duoti kam nors perskaityti.

Kai lyja lietus arba apsiniaukę, Grifo nėra, bet aš be paliovos jaučiu jo buvimą. Nenaudėlis, tikriausiai sėdi ten už lango, savo dvokiančio urvo prieblandoje, ir laukia. Bet ko laukia, po galais? Velniai jį žino.

Slaptas stebėjimas yra mūsų prigimtyje, tai tiesiog turime genuose, tai jaudina mus seksualiai, įsivaizduojame, kad asmuo, kuris nežino nieko apie tai, kad yra stebimas, staiga ims daryti kažką... O ką būtent? Vaizduotė ima siautėti, ir to pakanka. Slaptas stebėjimas patenkina smalsumą, stebime tą kitą asmenį tarsi save veidrodyje, jaučiamės drąsiau, kai matome jame tas pačias silpnybes, kurios kankina mus, kai matome, kad jis taip pat, kaip ir mes, klumpa kliūdamas už gyvenimo. Bet juk slaptas stebėjimas yra įdomus, kai stebimas žmogus nežino, kad yra stebimas. Jei tai žinotų, elgtųsi nenatūraliai. Tad ką įdomaus stebėdamas turi Senas Grifas? Juk jis žino, kad aš jį matau. Gal tikisi, kad po kažkurio laiko priprasiu, kad liausiuos kreipti į jį dėmesį. Taip gal būna visuose realybės šou, ten dalyviai pamiršta, kad yra stebimi. O gal tikisi, kad įsitrauksiu į žaidimą,

kad surengsime sau tokį realybės šou. Gal jam atrodo, kad ką nors darysiu specialiai jam, kad man bus malonu būti stebimai, gal viliasi, kad atskleisiu savyje ekshibicionistę.

Tai tikriausiai turi kokią nors prasmę. Jaučiau, kad kai ką darau taip, tarsi truputį vaidinčiau, kai žinau, kad jis mane mato. Juk negaliu visą laiką tūnoti uždengusi langus. Pamažu imu prie jo priprasti, lyg jį ignoruoju, o vis dėlto nuolat jį prisimenu, kad ir ką veikčiau. Tai net įdomu.

Kad tik jis nebūtų toks senas ir atgrasus.

Rugpjūčio 14 diena

Kam aš apskritai rašau? Štai koks klausimas. Atsakymas gal yra tas, kaip matau ir suvokiu pasaulį, kaip tvarkau savo gyvenimą, kuris būna arba toks gražus, arba toks baisus, kad tiesiog nemoku nepaisyti tų jo slėnių ir kalvų. Man atrodo, kad kartais matau daugiau nei kiti žmonės, kad laiką, kuris plaukia pro šalį, sugebu apieškoti lyg muitininkas važiuojantį transporterio juosta bagažą ir rasti jame bemaž viską, kas turi kokią nors vertę. Rašytojas gal

turi būti toks priekabus muitininkas ant sienos perėjos tarp ateities ir praeities. Tas grožybes, supakuotas į skrynias, į lagaminus, reikia mokėti atskleisti. Nemanau, kad jau turiu tokį sugebėjimą, bet tikiu, jog turiu kažkokią dovaną ir didelį troškimą. Dabar manęs laukia sunkus darbas, kad tos dovanos ir tos liepsnos, esančios manyje, nepražudyčiau.

Vakar beveik ištisą naktį sėdėjau su Kloce. Šiaip bobiškai plepėjome apie gyvenimą. Esame pažįstamos jau gabalą laiko, bet vis negaliu jos perprasti. Kažką viena kitai teikiame. Perpiname savo pasaulius ir savo temperamentus. Aš jai pakišu knygų, geros muzikos, o ji teikia man savo nepanaudotos energijos ir dvasios ramybės. Tai kažkokia esminė išmintis apie sunkiausias savo gyvenimo akimirkas kalbėti atvirai ir su humoru, iškilti aukščiau savo priešų ir savo ydų. Ji tai geba, aš ne. Nežinau, ko man stinga, manau, kad jos paprastumo. Esu susipainiojusi, kompleksuota ir siaubingai uždara. Gal pati niekada nejutau, kad pasiekiau dugną, o ji gal juto. Kai žmogus tai patiria, jis tampa laisvas, nes jau nebebijo nieko...

Šiandien pradėjau dar vieną apysaką ir vėl nežinau, kur mane nuneš, bet tai atsitiko dėl

Klocės įtakos. Kažkas manyje gimė, kai šiandien pirmą kartą pamačiau ją verkiančią. Nemaniau, kad jai tai pasitaiko. Man truputį gėda, esu kvaila, mačiau joje tik linksmą merginą, be vidinių stabdžių, pakvaišusią. Nepagalvojau apie tai, kokia ji vieniša ir kaip labai tai ją kartais kankina.

Po kekšės skraiste, po jos manieromis, vulgaria išvaizda, prasčiokiška kalba – po visu tuo gali slypėti į narvą uždarytas angelas, vienišas, atskirtas nuo normalaus pasaulio, laukiantis, kad kas nors jį bent valandėlei išvaduotų, leistų atsikvėpti visa krūtine. O kas slypi mano sieloje? Iš pirmo žvilgsnio esu kupina gerumo, ta mano profesija, tie visi mano nutikimai... Kaip mane vertina žmonės? Tikriausiai mano, kad esu šilta, švelni, tai atrodo savaime suprantama. Bet kokia esu iš tiesų? Kas tūno ten, giliai, už visų skraisčių? Kas atsitiktų, kad taip kažką paleisčiau nuo grandinės, kad taip atsidurčiau už aplinkinių vertinimo ribų, toliau nuo iš visų pusių spaudžiančių lūkesčių, jeigu staiga ryžčiausi įgyvendinti slaptus troškimus, pasiduoti instinktams, tiems patiems niūriausiems, kad galėčiau leisti sau nebaudžiamai kiekvieną eksperimentą, kad galėčiau padary-

ti bet ką, o paskui vienu lazdelės mostu ištrinti atmintį apie tai, arba jeigu žinočiau, kad niekas, absoliučiai niekas nesužinos? Gal išmėginčiau kažką, ko niekada neišmėginsiu, gal norėčiau vienam vakarui susikeisti su Kloce, tiktai vienai nakčiai, pamatyti, kaip tai yra iš tikrųjų, gal pajėgčiau nužudyti Seną Grifą, gal norėčiau apiplėšti banką arba apsirengti skarmalus ir mėnesį pagyventi stotyje, valgyti tai, ką rasiu šiukšliadėžėje, atsiklaupti ant šaligatvio su ištiesta ranka ir iki ausų pasinerti į žmonių panieką ir gailestingumą. Gal toks staigus išsilaisvinimas lemtų, kad virsčiau pabaisa arba atskleisčiau savyje ligi tol nežinomą jautrumą.

Turiu pojūtį, kad visą gyvenimą važiuoju vėžėmis, o jos veda mane per patogias, bet nuobodžias apylinkes. Norėčiau pasitraukti į šalį, bet kur, nubėgti tiesiai per laukus, negalvoti, ar šitaip kur nors nukeliausiu, pažinti vaikščiojimo bekele, atsitrenkimo į akmenis žavesį, patirti klaidžiojimo džiaugsmus ir kančias. Kas žino, kokius lobius ten galima aptikti. Tuo keliu, kuriuo keliauju dabar, jau nukeliavo nesuskaičiuojamos minios, žmonės pramynė šį traktą. Dairausi, stebiu jų veidus: jų nedomina

tikslas, tik patogus kelias. Jų neliūdina tai, kad visi keliauja į tą patį punktą.

Rugpjūčio 25 diena

Rytą nubudau labai anksti, linksma ir žvali, tai mano pirmas laisvas savaitgalis nuo labai seniai, ir saulutė švietė taip džiugiai! Panorau kaip reikiant susitvarkyti. Seno Grifo nebuvo, atlapojau visus langus, ėmiausi siurbliuoti, išvaškavau parketą, netgi išploviau langus. Prieš vienuoliktą išbėgau į aikštę. Juk žinai, kaip mėgstu apsipirkti, kai priekyje yra dvi laisvos dienos ir galima suplanuoti tiek įdomaus valgymo. Napamiršiu tų mūsų užburtų pietų, kai į mėnesio galą belikdavo dešimt paskutinių zlotų, ir nepaisant to visada pavykdavo išgalvoti tokių patiekalų, kokių nesigėdytų nė geriausias virtuvės šefas. Pietūs – stebuklai už paskutinius dešimt zlotų – nė už šimtą tokių nesurengsi.

Šiandien piniginėje turėjau kiek daugiau, beveik bėgau, alkana lyg velniai, nes tvarkydamasi tik išgėriau kavos. Jau regėjau tas puikias salotas ir didelį kepsnį dviem dienoms – pirmai dienai švelnų, su daržovėmis, ir antrai

dienai, supjausčius griežinėliais ir pusvalandį patroškinus su prieskoniais – provansališką.

Seniai nebuvau tokia linksma ir šneki – čia ką nors nupirkau, čia pasiderėjau, čia pasibjaurėjau, užbėgau valandėlei į „Alchemiją", pabučiavau pagiringus bendrus, susirinkusius išgerti rytinės kavos, ir nulėkiau toliau. Galop nusipirkau didelę puokštę laukinių gėlių, raugintų agurkų ir du butelius alaus iš Vandzės. Pamišimas – gerai, kad nepasiėmiau iš namų daugiau pinigų, nes visus būčiau išleidusi.

Po tų emocijų, kalbų, įspūdžių sliūkinau lėtai, koja už kojos, su gėlėmis vienoje rankoje, tinkleliais antroje ir raugintu agurku dantyse. Spoksojau į pasaulį ir žmones aplinkui laiminga, kad vėl matau tiek daug spalvų, kad vėl pradedu šypsotis, ir staiga išvydau sceną iš kažkokio pamišusio filmo, tokią tragišką, kad bemaž juokingą. Pamačiau priešpriešiais ateinantį Seną Grifą – jis ėjo ir balta lazdele bilsčiojo šaligatvio kraštą, o priešais save stūmė vežimėlį su kažkuo, su moterimi, kurios kūnas susuktas į košmarišką mazgą, veidas sustingęs, negyvas, rankos liesos lyg pagaliukai, atremti ant specialių atramų. Ėjo lėtai, tyrinėdamas kiekvieną akmenį, kiekvieną stulpelį, kaip

kažkoks juodas sapnas, atkuriamas sulėtintu tempu. Ėjo lėtai, be skubos, apdairiai, lyg ledinę sieną įveikiantys alpinistai...

Taigi jis yra aklas...

Kas ta moteris?

Mane užliejo karštis, praradau žadą pritrenkta to vaizdo ir ėjau lėtai priešpriešiais, o pasaulis lėkė savo keliu, į nieką nekreipdamas dėmesio. Žmonės bėgo į aikštę ir iš aikštės, pro šalį važiavo automobiliai, rėkavo kažkokie vaikai. Niekas nieko nematė, nors visi žiūrėjo ir net atsigręždavo, bet negalvojo apie tai, tik kraipė galvas ir ėjo toliau. Kai prasilenkinėjau su vežimėliu, pažvelgiau tai moteriai į akis ir visa manyje subyrėjo, visa per akimirką suskaudo. Tose akyse buvo vandenynas, tryško šaltiniai, giedojo paukščiai, ten buvo gyvybė.

Įsivaizdavau kasdienį vargą to žmogaus, vargą nesibaigiančioje tamsoje, visus tuos darbus, kuriuos taip gerai pažinojau, nes juos ne sykį atlikau ligoninėje, varginančią, kasdienę priežiūrą tos moters, kurioje dar buvo tiek gyvybės, bet nebeliko nė krislo savarankiškumo. Stovėjau ten, ant kampo, ir žvelgiau į juos, nueinančius į gatvės gilumą, ir, prisiekiu Tau, mačiau, kaip jiems įkandin tvieskė šviesa.

Esama gyvenime tokių akimirkų, kai patiriame Dievo buvimą, kai atrodo, kad visa įsibėgėjusi visata staiga sustojo ir susidėstė į gražiausią savo istorijos figūrą, kai turime pojūtį, kad tik mums ir tik šią akimirką leista tai regėti. Būtent taip tada jaučiausi. Ėjau toliau, namo, ir man atrodė, kad mano jutimai paaštrėjo, lyg kas būtų visa pagarsinęs ir paryškinęs, girdėjau pro mane einančios merginos plaukų šnarėjimą, vaiko verksmą kažkur aukštai, bute ketvirtame, gal penktame aukšte, mačiau žolėje šmirinėjančius vabalus, girdėjau savo kraujo ošimą. Visa aplink mane virpėjo ir pulsavo, staiga panorau paliesti kiekvieną daiktą, pauostyti žolę, pajusti asfalto faktūrą. Nusiaviau sandalus ir ėjau lėtai šiurkščia gatve ir karštais nuo saulės tramvajų bėgiais, paskui palei šaligatvį, kur visada dulkės ir smėlis, ir maži akmenėliai, visa tai badė mano pėdas, net negalėjau iškęsti ir perėjau ant vejos, ir pėdinau jos pakraščiu, nepaisydama visų žolėje esančių šiukšlių, nuograužų, nuorūkų, šunų išmatų, šiugždančių popierėlių. Jaučiausi taip, lyg visa būčiau vienas nervas, kiekvienas mano pėdų gabalėlis troško naujų prisilietimų ir pojūčių. Turėjau atsistoti ant kiekvieno daikto, kurį

mačiau priešais save, ant seno plastikinio maišelio, ant purvo paplotėlio prie šaligatvio, ant suglamžyto cigarečių pakelio, buvau visiškai pakvaišusi, jei ten būtų gulėjęs išdvėsęs katinas ar stiklo šukė, ir tai būčiau užmynusi. Pagaliau atėjau prie Vyslos, nubėgau žemyn laipteliais, numečiau tinklelius ir atsisėdau ant žolės. Žiūrinėjau savo pėdas, jos buvo murzinos, išteptos, ištiesiau kojas ir atsukau saulei veidą. Staiga pasijutau baisiai išalkusi, išėmiau duonos, laužiau ją gabalėliais ir krimtau dešros. Kažkoks geras žmogus, nors keistai į mane žiūrėjo, padėjo atkimšti alų. Tai buvo gal geriausi pusryčiai, kuriuos esu valgiusi per savo gyvenimą, niekada niekas man nebuvo taip skanu. Paskui užmigau ant tos žolės prie Vyslos, neilgam; visas tas gyvybingumas, staiga iš manęs ištryškęs, dabar kažkur išsisklaidė, tapau mieguista ir sunki.

Nubudusi pamačiau, kad nėra sandalų, nežinau, ar juos pamečiau kažkur pakeliui, ar juos iš manęs pavogė – jei taip, tai turėjo būti skurdžius, nes jie buvo jau seni ir sudėvėti – tegu jam tarnauja šiek tiek laiko.

Norom nenorom turėjau grįžti namo basa. Labai daug netenkame kasdien dėl to, kad

vaikštome apsiavę, mūsų pasaulio pojūtis dėl to yra ydingas, nepilnas. Tai yra taip, lyg visą gyvenimą mūvėtume pirštinaites, niekada nejustume turėklų šaltumo, drėgnų ar sausų delnų, kuriuos spaudžiame sveikindamiesi, smulkių rugpjūčio agurkų gumbelių ir dygliukų, minkomos pyragams tešlos lipnumo...

Dabar sėdžiu ir rašau šiuos žodžius Tau. Orkaitėje įgyvendinama mano rytmetinė svajonė apie kepsnį, priešais matau Seną Grifą. Jis nejudėdamas žiūri į mano langą, bet dabar jau žinau, kad jis tiesiog atsuka veidą į saulę nežinodamas, kad kažkada drįsau atsistoti nuoga per keliolika metrų nuo jo, įsitikinusi, kad jis žiūri į mane. Dabar vaidmenys susikeitė, tai aš esu slapta stebėtoja, saugi ir godi jo paslapčių. Jis manęs nemato, o aš matau jo niūrų, pailgą veidą su didele nosimi juodame lango stačiakampio fone, už kurio jis slepia savo kasdienybės paslaptis.

Rugsėjo 11 diena

Grįžau po budėjimo rytą dešimtą valandą. Tai buvo nepaprastai sunki naktis. Vos

užkopiau laiptais. Kritau taip kaip stovėjau, batus nusispyriau jau gulėdama, grimzdama į judrias patalynės smiltis, netekdama kvapo. Paskutinėmis jėgomis atsisegiau kelnes. Nepavyko jų nusimauti toliau, kaip iki kelių. Pasispardžiau valandėlę, bet nesugebėjau iš jų išsilaisvinti. Užmigau.

Mane pažadino telefonas. Prakeiktas mobilusis! Niekada nežinau, kur jis yra. Spiegia lyg pamišęs. Rankinėje? Ne, ne rankinėje, kažkur po rankine. Rankos sustingusios, negrabios, galvoje ūžia. Gal striukėje? Kairė kišenė, dešinė kišenė, nėra. Ir toliau spiegia. Kažkur ant fotelio. Visiškai nesusivokiu, vis dar esu viena koja kitame pasaulyje, kur šiandien išėjo Andžeika. Jo nepažadins mobilusis telefonas, niekas jo jau nepažadins. Ūžesys. Mirgantys praėjusios nakties vaizdai. Kodėl, po paraliais, negaliu padaryti normalaus žingsnio? Kur tas velniškas mobilusis telefonas? Suimu delnais liesas kojeles, abi jas reikia nuplauti, perbraukti kempine ten ir atgal, sudėti tiesias. Andžeikos mamos nepavyksta išprašyti, be to, niekas jos iš tikrųjų ir nesistengia išprašyti, visi nori ją apeiti, nes ji šiandien yra bomba, kuri kiekvieną akimirką gali sprogti, pabirti tūkstančiais

žodžių, badančių lyg peiliai, riksmo šrapneliais, nevilties trenksmu. Geriau laikytis atokiau, geriau jai nieko nesakyti, geriau tylėti, žiūrėti žemyn, sučiaupti lūpas, iš lėto daryti tai, kas būtina, nematyti jos. Kojytės kyla, nenori gulėti lygiai, nugaros raumenys jau sustingo, nieko nepadarysi, reikėjo labiau paskubėti. Spiegia... kas taip baisiai spiegia? Ji kažką man sako – „Palauk, brangioji, pagelbėk man" – yra rami, šiltai šypso, lėtai apverčiame Andžeiką ant pilvo, mažas kaulėtas užpakaliukas nenatūraliai atsikišęs, kažkaip gailiai įsitempęs – „Padėk man" – iš lėto, stipriai masažuojame stuburą aukščiau dubens. Tai neturi prasmės, bet juk negalima priešintis gyvai bombai, riksmo dinamitu apsigobusiai moteriai, pasirengusiai bet kurią akimirką pripildyti isterija visą ligoninę. Lėti rankų judesiai, stuburu aukštyn ir žemyn, mūsų delnai susitinka, ji šypteli man, dirbame toliau. Vis labiau grimztu į šio judesio monotoniją, ritmingai, pagal tą pulsuojantį spiegimą, kuris viską užpildo. Kas taip spiegia? Įeina Andžeikos tėtis, jos vyras, iš kažkur atvažiavo, jis žiūri į mus. Jo akys tuščios, visiškai. Stovi ir žiūri. Negalvoja. Liesa vaiko nugara, dar prieš akimirką šalta ir sustingusi, jau beveik karšta ir pagaliau

jaučiu, kaip kūnas minkštėja, pasiduoda, glemba ant kieto gulto. Ji žvelgia į mane bemaž triumfuodama, lyg norėdama pasakyti – „Šiandien kai ko išmokai". Jos panosėje kabo ašaros lašelis, taisyklingas, skaidrus, žvilgantis lyg krištolinis sietynas. Kas taip spiegia? Blaško mane. Velnias. Gręžia man skylę galvoje. Kas tai yra? Kas taip nepakenčiamai spiegia...? Yra! Pagaliau! Turiu jį. Gulėjo šalia fotelio. Paspaudžiu žalią mygtuką, negaliu žengti žingsnio. Kodėl negaliu? Velnias, tai tos iki kelių numautos kelnės. Staigiai sėdu ant fotelio, priešais mane ant sienos laikrodis – penkiolika valandų dvidešimt viena minutė, saulė skverbiasi per švieslaides, pjausto kambarį juostelėmis.

– Alio, klausau!

– Įjunk televizorių.

– Kas kalba?

– Tai Mariušas, įjunk televizorių.

– Pakvaišai? Aš miegu! Neturiu televizoriaus!

– Tai įjunk radiją, prabusk ir įjunk radiją, paskambinsiu vėliau...

Iki galo nusimaunu kelnes, įsismaginusi sviedžiu jas ant lovos. Kas darosi? Koks pamišęs idiotas.

Radijas. Tebūnie radijas. Užkliūvu už batų. Jie lekia kažkur virtuvėn. Spiegia. Spiegia. Vėl mobilusis telefonas. Kur aš jį padėjau? Turiu!

– Taip, klausau.

– Girdėjai?

– Ką girdėjau? Tai tu, Alė?

– Taip, tai aš. Įjunk televizorių.

– Pakvaišot visi? Neturiu televizoriaus.

– Tai įjunk radiją.

Įjungiu.

Iš lėto durstau informacijos skiautes. Klausau. Einu į vonią. Turiu nusiprausti. Dar nenubudau. Grįžtu. Klausau. Po velnių. Gal Klocė yra namuose, ji turi televizorių.

Išeinu į laiptinę. Vis esu nesąmoninga, lyg apdujusi. Ką aš darau? Juk esu vien su kelnaitėmis! Grįžtu. Užsimaunu kelnes. Vėl išeinu. Paspaudžiu mygtuką prie gretimų durų. Tyla. Tyla. Tyla. Trenksmas. Triukšmas, keiksmai. Atsidaro durys – Klocė užsimiegojusi, nesąmoninga, kaip aš prieš valandėlę. Būtent tai mus sieja. Tiktai kurvos ir slaugytojos pusę keturių popiet dar miega.

– Įjunk televizorių. – Kiek kartų šiandien nuskambėjo šis sakinys tarp penkioliktos ir šešioliktos valandos?

– Išprotėjai? Kas tau šovė į galvą?

– Įjunk, kaipmat prabusi.

Iki vakaro sėdime su Kloce ir spoksome į mirksintį ekraną. Ji atnešė iš virtuvės sužiedėjusios duonos, pomidorų, kažkokių dešros nuograužų, pakelį traškučių ir sulčių. Geriame tiesiai iš pakelio. Sušalome kojas, apsiklostėm antklode. Negalime atsiplėšti. Žiūrime, kaip lėktuvai du tūkstančius kartų sminga į dangoraižius Manhetene. Žiūrime, kaip du tūkstančius kartų dangoraižiai virsta dulkėmis. Du tūkstančius kartų žiūrime į džiugius palestiniečių veidus. Skabome sužiedėjusią duoną. Tylėdamos kremtame dešros likučius. Sultys baigėsi. Traškiname traškučius. Trakšt. Trakšt.

Lauke jau prieblanda. Klocei reikia eiti į darbą.

– Ir kaip čia šiandien duosi užpakalį? – blyškiai šypso ji. – Laimė, kad nebus judėjimo. Visi sėdi prie televizorių.

Alacho išpažintojai pasiekė tai, ko troško. Net ir kurvos sukrėstos.

Grįžtu namo. Mobiliajame telefone dvylika praleistų skambučių. Iš ligoninės, laimei, nėra nė vieno. Paskambinu Mariušui. Mariušas dirba žiniasklaidoje.

– Pirmą kartą gyvenime šiandien nepatikėjau tuo, ką pamačiau per CNN...

Uždegu žvakutę, kaip visi. Name priešpriešais dega kelios. Pas Seną Grifą irgi. Ši matosi geriausiai, nes už jos langas tamsus. Nedega šviesa, nėra melsvų atšvaitų. Net jeigu ir turi televizorių, šiandien niekas nepaskambino jam ir nepasakė:

– Įjunk televizorių...

Rugsėjo 27 diena

Mėnesį pas mus dirba nauja slaugytoja – Gosė. Prieš dvi dienas jai budint mirė vaikas, ketverių metų mergaitė, jau baisiai nusikankinusi, po kažkelintų remisijų ir atkritimų, nesuskaičiuojamų cheminių procedūrų, galop morfijaus ir laukimo.

Gosei tai buvo pirma mirtis. Kiekviena iš mūsų tą pirmą atvejį atsimena ryškiausiai. Kitos ilgainiui išblėsta, negali prisiminti, ar Kšysius buvo anksčiau nei Stasius, ar Zosė mirė po Poviliuko. O toji maža, kurios mama buvo tokia storulė be vieno priekinio danties, kuo ji buvo vardu? Na, ta maža, kuri

mirė, kai buvo tas didysis potvynis. Kartu su mumis žiūrėjo televizorių, o paskui nunešiau ją į lovelę ir, kai atėjau po valandos, ji jau buvo išėjusi, visiškai viena ir tyliai... Kuo ji buvo vardu?...

Šiandien Gosė parašė pirmą prašymą išeiti iš darbo. Sakė, kad per tą darbą nekenčia sveikų vaikų. Taip, tai tiesa, visos per tai perėjome. Klykiantis, neklusnus vaikpalaikis gatvėje priveda ligi siuto. Skyriuje vaikai atrodo tokie ramūs ir išmintingi. Jie suvokia savo ligą, suvokia mirtį, yra tokie subrendę, visi, net ir patys mažiausi. Palyginti su jais, tie sveiki tokie bjaurūs, kvaili ir tušti. Norėtųsi griebti gerą rimbą ir sukapoti tokiam užpakalį. Sergantys mums atrodo normalūs, o sveiki lyg išsigimę šlykštynės.

Po kažkiek laiko tai praeina, visa tai susirikiuoja, susitvarko galvoje, bet tam prireikia laiko. Gosė tikriausiai neišeis. Tai parašyta jai ant kaktos, kad pasiliks čia. Tik dar keletą sykių pasakys, kad jai jau gana, kad išeina. Kaip ir kiekviena iš mūsų.

Spalio 3 diena

Vakar nusipirkau didelį nespalvotų nuotraukų albumą su užrašu *Century* ant viršelio, atspindintį dvidešimtojo amžiaus istoriją, visas svarbias ir baisias to šimtmečio akimirkas. Jame yra tūkstantis nuotraukų ir kiekviena iš jų yra pradžia, vidurys ar pabaiga kokios nors istorijos, kurią galima sau pratęsti pasakojant, atgaivinti sidabre sustingusius vaizdus. Beveik visi jie yra liūdni, beveik iš visų sklinda blogis. Kelia siaubą, jei gerai į juos įsižiūri, sulaikai žvilgsnį ant agresijos įtemptų veidų abipus barikadų, pažvelgi į akis visoms pabaisoms, atsakingiems už to amžiaus nusikaltimus – besišypsančius, kupinus triumfo, menančius išgyventas malonumo akimirkas, rytmečio kavą arba vakaro seksą, draugų būryje praleistą malonų vakarą. Galima pamatyti pabaisų šypsenas ir tokius pačius džiugius veidus kretinų, kurie lyg ir nieko blogo nepadarė, bet nusipelnė tokio pat pasmerkimo dėl abejingumo, už tai, kad nemokėjo arba nenorėjo visam tam užkirsti kelio. Milijonai rankų, iškeltų siaubingam sveikinimui, milijonai pakilių veidų. O greta veidai su skausmo, sielvarto, nevilties išraiška –

veidai žmonių, kurie genami iš vietos į vietą, iš kurių pavogė praeitį ir ateitį, kuriuos išmetė iš jų namų, kuriems nepaliko galimybių būti laimingiems. Net jei jų akyse esama kokios nors vilties išsigelbėti, tai mes, susipažinę su istorija, išmintingi, po visų tų metų jau žinome, kad toji viltis yra tuščia – jei jie yra šioje nuotraukoje, jeigu nuėjo ten, kur juos matome, jeigu jiems nepavyko pasprukti, tai jau niekas jų nebelaukia, jiems nebeliko laiko, tik maža atkarpėlė per anksti nutraukto gyvenimo. Jie nebeturi galimybių svarbiausiam dalykui – daryti įtaką savo likimui, suvokti būties prasmę. Kažkas kitas tai lėmė, nutarė, kad jų mintys ir darbai neverti tęsinio, kad jie jau nebegali daugiau tapyti, rašyti, skalbti vystyklus, pardavinėti daržoves, kad jie jau daugiau nieko svarbaus nenuveiks, nenusipelnė net to, kad mėgintų tai daryti. Kažkas nutarė, kad dėl jo tiesos verta nutraukti milijonų gyvybių gijas, nuskurdinti istoriją visu tuo, ką tie žmonės dar galėjo nuveikti. Tai padarė kažkas nebūtinai dėl savo egoistinio šlykštumo, veikiau kažkas, kas kalbėjo ir žudė vardan kokio Dievo arba kokios tautos, kažkokios negailestingos aukštesnės tiesos, kuri, kaip ir visos aukštesnės tiesos, vertos didžiausių aukų.

Tai jaudinantis išgyvenimas: pažvelgti tiems visiems žmonėms į akis, patirti kartu su jais jų džiaugsmą ir kančią ir pamatyti tuos jausmus istorijos kontekste, dabar, po daugelio metų, iš žinojimo apie tuos laikus ir įvykius perspektyvos. Yra tokia nuotrauka: besišypsantis Hitlerio veidas ir džiaugsmingai iškeltos rankos akimirką po to, kai buvo pasirašytas Ribentropo-Molotovo paktas – Dieve mano, koks džiaugsmas, ir tas toks simpatiškas nevalingas judesys, gestas, kurį taip dažnai ir mes darome, kai kas nors pavyksta, kai laimime kokį nors susidūrimą su gyvenimu; koks jis žmogiškas tą sustingusią sidabre akimirką, koks normalus, net norėtųsi jam paploti per petį. Ar jis tada jau galvojo apie savo milžiniškas skerdynes, ar vakarais jau svarstė, kiek nutrauktų gijų pareikalaus jo didysis planas paversti laiminga vieną tautą kitų sąskaita? O gal ir pats jis dar nežinojo, kur tie laimėjimai jį nuneš, gal pabaisa jo sieloje dar tik brendo.

Yra ir kita nuotrauka: nesuskaičiuojamos Berlyno gyventojų minios sveikina jį, grįžtantį po vieno iš savo didžiųjų sėkmių, gal užėmus Čekoslovakiją, o gal Austriją, po šia nuotrauka

yra užrašas, kuris sako, kad vykimo trasoje jį sveikino milijonai žmonių.

Tai jie sukūrė tą mašiną, jie buvo jos krumpliaračiai, spyruoklės, ašys, tai jų kūrinys, jie turi tai prisiminti, ir jie, ir jų vaikai, ir anūkai, ir dar daug kartų turi kasdien atgailauti, kad įspėtų kitus, kad laikas nieko neištrintų iš atminties. Nepaisant to, ko norėtų kai kas, nevalia pamiršti, nes mes, žmonės, galime kaip tik tai daryti, tylėti, bijoti, mąstyti skaičiais, aukoti priemones tikslų labui, nenoriai sutepame krauju savo rankas, bet jei tai daro kažkas kitas mūsų vardu, nusukame akis į šalį arba skanduojame pritarimo šūksnius, įkvėpti vadinamųjų visuomenės interesų – utopijos, ant kurios veši nusikaltimai.

Kokie jausmai ima viršų, kai žiūriu į tas nuotraukas ir pasididžiavimo kupinus kaltininkų veidus? Ar tai gailestis, ar liūdesys, ar panieka, gal po truputį kiekvieno priklausomai nuo nuotraukos? Gal iš to randasi niūri išvada, kad niekas neturi vertės, niekas neturi prasmės, jei galime būti tokie? Bet yra vienas jausmas, kuris vyrauja manyje ir bijau jo lyg pragaro liepsnos, nes jis yra bet kokio blogio priežastis, jis gimdo visus demonus. Tas jausmas yra Pyktis. Purpurinis pyktis.

Ką jūs sakote, mieloji ponia! Kaip kažkas tokio jums galėjo ateiti į galvą!

Antra vertus, tai iš tikrųjų galėjo taip atrodyti. Laimė, manęs negalima įtarti, neturiu galimybių jus slapta sekti, nors, patikėkite, dėl to labai apgailestauju.

Taigi esame kaimynai. Tai tikrai malonu, kad jūs ryžotės pasikalbėti. Mes neturime per daug pažįstamų, aplinkybės mums nėra per daug malonios, pati matote.

Jūs esate slaugytoja. Vaikų onkologijos skyriuje. Jėzau mieliausias, ko jūs turite kasdien prisižiūrėti. Mes savo jau pragyvenome, bet tie mažiukai...

Toks darbas. Toks darbas.

Kai sūnus negali, pas mus ateina tokia ponia iš slaugos centro, irgi slaugytoja, bet tai paprasta moteris, ne tokia kaip jūs, tikriausiai nebaigusi mokslų. Sūnus sumokėjo, kad mus lankytų. Jiems gerai sekasi, Dievas visada atlygina geriems žmonėms.

Ta ponia padeda man maudyti Marysę, apiperka. Bet kai ji turi ateiti, labiausiai džiaugiamės dėl naujienų iš pasaulio. Ji yra tokia plepi, žinote, suneša iš apylinkės visas paskalas, o mums, patys suprantate, jau nėra kitokių pramogų...

Sako, jūsų name gyvena kažkokia prostitutė, tai tiesa?

Na, matot, mes čia tos ponios iš globos centro dėka viską žinome apie visus. Tik veidų nepažįstame. Žmona nemato nuo tada, kai susirgo, o aš nuo insulto, dvejus metus. Kraujospūdis. Žmogus siautėja jaunystėje, netausoja savęs. Aš bent žinau, kodėl mane tai ištiko, bet Marysė... Dieve mano. Už kokias nuodėmes visa tai...

Mes nieko čia nepažįstame. Gyvename šiame name neseniai. Pakeitėm butą, kad sūnui būtų arčiau atvykti pas mus. Be jo neišgyventume.

Kol žmona dar kalba, galime vieni būti net ir kelias dienas. Prašau Dievo, kad Marysės liga neprogresuotų. Tada jau mums nieko nebeliks. Jau daug metų nematome vienas kito. Man dar liko lytėjimas, o ji jau beveik nieko nejaučia. Tai vadinasi išsėtinė sklerozė. Jūs tikrai žinote, esat medikė...

Marysė susirgo, kai jai buvo trisdešimt šešeri metai. Trisdešimt šešeri. Sako, kad tokio amžiaus retai pasitaiko.

Jums trisdešimt treji. Na, prašau.

Ne, apie jus jokių paskalų negirdėjome. O jūs seniai čia gyvenate?

Neseniai, tai gal todėl. Apie kiekvieną galima pririnkti paskalų.

Taip, tai juokinga. Ta ponia lyg papūga. Kai ateina, tai nesusičiaupia. Bet tai gerai, truputį pasijuokiam, paskui turime apia ką pakalbėti. Nors Marysė jau labai sunkiai kalba.

Na, taip.

Atėjome.

Gal kada užsuksite pas mus išgerti kavos. Prašau nesibaiminti, pas mus švaru, esame gerai globojami. Marti kartą per savaitę iš pagrindų sutvarko. Auksinė mergina. Aš irgi kažkaip tvarkausi. Šviesą ir tamsą skiriu, bet, pavyzdžiui, šaligatvio kraštų nematau, stulpų irgi. Todėl turiu vaikščioti su lazdele. Į automobilį neatsitrenksiu, kai stovi, bet į stulpą skelčiau tikrai.

Prašau mus kada nors aplankyti. Gyvename aštuntame bute.

Buvo malonu pasikalbėti.

Spalio 19 diena

Mirtis man nekelia siaubo. Ji yra tokia neišvengiama, kad nėra prasmės jos bijoti, viena, kas belieka, tai pasirengti jai, gerai gyventi ir laukti, kol ateis ir nupūs mane kaip Pavliką ką tik suartame lauke arba taip, kaip mano senelį.

Ją nesunku akceptuoti, kai ateina gyvenimo saulėlydyje, pasigrobia, sunaikina raukšlėtus veidus ir skausmo kupinus kūnus. Tuomet baisesnė yra senatvė, ypač toji liūdna. Tai bausmė už skurdaus gyvenimo nuodėmę, už ieškojimų stygių, tai metai mirties celėje, kai galima žiūrėti tik į priekį, galima galvoti tiktai apie egzekuciją. Tie, kurie gyveno gerai, gali senatvėje žvelgti į praeitį, patiria susitaikymo ir pasaulio darnos su jo ciklais malonę. Tokią senatvę reikia nusipelnyti.

Mirtis kelia siaubą, kai ji ateina per anksti, kai atima gyvenimą dar nespėjus juo pasinaudoti, dar nepajutus jo skonio, arba kaip tik tada, kai pradėjome juo gardžiuotis, įsitikinę, kad dar turime daug laiko. Kelia siaubą neteisinga mirtis, žirklės, kurios nukerpa neperspėjusios, kuri neleidžia tikėti Dievu, jokia viso to gilesne prasme. Tai yra bausmė be kaltės, barbaro kardas. Vaikus mano ligoninėje žudo Dievas bestija, Dievas be gailesčio, budelis iš pašaukimo. Tave pasiėmė psichopatinis Dievas žudikas, dekoruojantis savo koplyčias sudraskytų kūnų gabalais...

Galiu sutramdyti savo egoistinį skausmą, pretenzijas gyvenimui, kad jis atėmė Tave. Nie-

kas man nepriklauso, dėl visko turiu grumtis, o kiekviena netektis skatina tęsti pastangas. Juk vis tebeturiu gyvenimą, vis tebegaliu eiti pirmyn, dar visko gali atsitikti, bet Tu jau nebeturi nieko, negali nieko siekti. Visas Tavo grožis yra vien pūvanti mėsa, Tavo kūnas maitina šaknis, o po Tavo gražios sielos jau beliko vien menki pėdsakai žmonių atmintyje, kuriuos laikas trina lėtai ir kantriai. Samaelis nuvalo apnuodytą kardą – bemaž jaučiu jo džiaugsmą po to laimėjimo – džiaugsmą medžiotojo, nušovusio elnią su auksine parage. Kartais ketinu iš jo pasišaipyti, išeiti kur nors aukštai ir išskleidusi rankas nusklęsti tamsos pasitikti, atimti tai iš jo...

Lapkričio 1 diena

Visų Šventųjų diena. Nuo ryto šviečia saulė, vilioja išeiti iš namų, tokia maža pertrauka tarp lietų, gal paskutinė šį rudenį proga pasivaikščioti. Tuojau iš ryto nuvažiavau į kapines uždegti Tau žvakutę, na ir, aišku, sutikau Tavo tėvus. Jie pamatė mane iš tolo stovinčią prie Tavo kapo ir, kaip galėjau numanyti,

nepriėjo. Demonstratyviai atsistojo alėjų sankirtoje ir laukė, kol nueisiu. Iš pradžių tikrai įniršau, pagalvojau, kad stovėsiu ten visą dieną, tegu šąla arba persilaužia. Gerai prisimenu laidotuves ir kupiną neapykantos Tavo motinos žvilgsnį. Tavo tėvas žiūrėjo į mane susidomėjęs, be priešiškumo, netgi linktelėjo, bet ji buvo pasirengusi nustumti mane į kapą ir užkasti kartu su Tavimi. O sakoma, kad skausmas jungia žmones...

Iš tiesų labai gerai tai prisimenu, tą dieną man reikėjo ko nors, į ką galėčiau bent truputį atsiremti. Stovėjau ten prie atviro kapo lyg tuščias kevalas ir net nemokėjau verkti. Tai gal kaip tik tada manyje išseko ašarų šaltinis. Tik paniškai dairiausi, bet visi žvilgsniai šalinosi manęs, o tas vienas buvo kupinas neapykantos.

Dabar sutikau juos po tiek mėnesių, bet matyti, kad niekas nepakito. Gal taip yra todėl, kad žmogui reikia suversti kam nors bent dalį savo nevilties. Jei jai tai padeda, tebūnie taip. Be kita ko, juo ilgiau apie tai galvojau, juo labiau man norėjosi juoktis. Iš esmės visa tai yra idiotiška, ir laidotuvės, ir tas kapas, ir tas keistas elgesys. Net ir žvakių deginimo, regis, reikia vien kapinių estetikai tą pasirinktą dieną.

Kokią visa tai turi prasmę? Verčiau turėjau išeiti kur nors pasivaikščioti į laukus, toliau nuo žmonių, ir uždegti liepsnelę Tau, tiesiog prie kokio akmens, pritūpti tyloje, atsukti veidą saulei ir vėl kaip vakar, kaip užvakar, kaip prieš savaitę, kaip kasdien prisiminti Tave, prisišaukti Tavo veidą. Vietoj to mane atnešė į kapines, turėjau grūstis autobuse, stovėti eilėje, stumdytis plepioje, triukšmingoje minioje tik tam, kad nervinčiaus dėl žmonių nusistatymų. Manau, kad mažai kas ateina čia iš pagarbos tiems, kurie išėjo. Atslenka tą dieną į kapines iš įpročio ar tik todėl, kad nedera neateiti.

Nuėjau tiesiai jų link. Motina apsisuko ant kulno, o tėvas nusilenkė normaliai, net šyptelėjo. Įdomu kodėl. Gal tiesiog jam patinku. Su vyrais niekada nieko neaišku. Antra vertus, patrauklus tas Tavo tėvas.

Lapkričio 10 diena

Pastaruoju metu truputį išgeriu. Nesistengiu skandinti liūdesio alkoholyje, tai neįmanoma. Tiesiog po truputį grįžtu prie žmonių, vakarais slampinėju po Kazimiežą. Atsirado

tiek tų naujų knaipių, bet geriausios gal vis yra tos, kurios buvo pirmos. Dievinu visus tuos senus rakandus, siūbuojančius stalus, aprūkusias lubas ir senas nuotraukas ant sienų. Gimė mintis, kad gera būtų turėti tokią vietą, atidaryti kavinę arba gerą aludę, bet dabar, kai Tavęs nebėra, man to tiesiog nesinori. Beje, norint sukurti ką nors tokio kaip „Alchemija", reikia turėti galvoje tokį balaganą, kokį turi Jacekas, bet aš esu per daug slaugytoja, per daug manyje tvarkos, to neištverčiau.

Normaliame gyvenime tūnome tarp švarių sienų, prie stačiakampių baldų, išvėdintose patalpose. Normaliame gyvenime vengiame nesusitupėjusių, nepakenčiame girtuoklių. Čia viskas pasikeičia. Gal tame esama kiek snobizmo, bet manau, kad svarbiausia yra poreikis atsipalaiduoti, išsivadavimo iš teigiamybių džiaugsmas. Čia galima sutikti Bakchą, kartais galvoju, kad jis yra įsikūnijęs Jaceko asmenyje.

Mane alkoholis veikia kaip stiprintuvas. Viską jaučiu stipriau, giliau. Barjeras, skiriantis mane nuo pasaulio, tampa lankstesnis ir pusiau laidus, akys plačiau atsimerkia, ausys daugiau girdi, lyg kas pasuktų per kelis brūkšnelius mano pojūčių potenciometrus. Iš tos

būsenos yra ko semtis, ji gerokai palengvina gyvenimą, padeda pasiimti iš pasaulio daugiau, kol netampa liga. Bet jei rytą sugebu normaliai pradėti dieną, atsisėsti ir surašyti tai, kas praeitą dieną susikaupė galvoje, nebebijau, kad imsiu gerti per daug. Tiesiog neturiu laiko būti alkoholike.

Žiūriu į tuos visus pažįstamus girtuoklius menininkus. Kartais jie mane linksmina, o kartais kelia pasibjaurėjimą. Gal visa tai labiau priklauso nuo mano nuotaikos, nes jie visada yra tokie patys. Paprastas girtuoklis kiekviename mato priešą ir pasirengęs skelti į snukį be įspėjimo. Girtas menininkas myli visus ir iš visų reikalauja abipusiškumo ir kūniško artumo, apsikabinimų, bendrų šokių, bučinių, slaptų prisipažinimų. Girtas menininkas visada šnabžda į ausį lyg didžiausią paslaptį, skelbia, anot jo, giliausias mintis apie gyvenimą ir mirtį, dvelkdamas pašnekovui į veidą surūgusio alaus ir vėmalų kvapą. Kas žino, ar kaip tik tai nesanti jų blogiausia savybė.

Jie lengvai klydinėja toli už gero skonio ribų. Atviro maišto būsena, kurią taip labai skatina alkoholis, totalinio, ne pasirinktinio maišto, jiems teikia atvirumo ir teisumo pojūtį. Jis

yra paprasčiausia forma pasipriešinimo pasauliui, garbinančiam materialines vertybes, kupinam menieringumo ir apgaulės. Šią būseną galima pamėgti, nes tai yra gėrimas iš įsitikinimo, tad jie ten plaukioja, taškosi lyg vaikai ežere nesuvokdami, kad jau yra toli nuo kranto ir turi vis mažiau galimybių sugrįžti. Tada pasireiškia alkoholizmo žiaurumas, nes iš tikrųjų sunku susitaikyti su ta autodestrukcija, jei matėme jų paveikslus, lietėme jų skulptūras, jautėme iš jų nušvitimo malonę. Jei kuris iš jų sušnabždėjo man į ausį žodžius, nuo kurių mano pasaulis suvirpo, jis pasmerkė mane tapti jo menkystės bendrininku, iškreiptu būdu mane pavergė.

Žiūriu, kaip jie sudega, žudo jiems tekusią dovaną, šaiposi iš pareigos, kurią ji užkrauna, žiūriu ir negaliu to ištverti. Kiekvieną iš jų turėčiau nusivesti į skyrių, parodyti jiems tuos potencialius menininkus, kuriems likimas nesuteikė galimybės, nes jiems tenka mirti dar neišmokus tvirta ranka laikyti teptuką, kaltą ar plunksną. Visos budėtojų kambario ir kai kurių palatų sienos padengtos jų piešiniais, apgailėtinais įrodymais talento, kurį jie gavo be reikalo, pernelyg trumpam laikui. Jie miršta, o tas jų vos gimstantis menas pasilieka, daugių

daugiausia pasirašytas vardais, kurie po metų, po dvejų jau nieko nesako...

Girtų menininkų Kazimiežas po kelerių, po keliolikos metų tikrai pasikeis, kaip seniai pasikeitė Paryžiaus Monmartras, o paskui ir Monparnasas. Jau šiandien čia suvažiuoja vis daugiau turistų. Savaitgaliais visos knaipės užimtos korporacijos kareivių, kurie po pinigų uždirbimo savaitės šeštadienį atvažiuoja čia iš Varšuvos įveikti atsilikimo gėrimo srityje. Iš pirmo žvilgsnio skirtumas bus nepastebimas: truputį padaugės žmonių, padidės arbatpinigiai, prie staliukų pasikeis pokalbių temos, bet tai, kas geriausia, pamažu kelsis kur kitur, gal į Podgužę. Užrašydama šiuos žodžius jaučiu, kad įamžinu, nors tik sau, kažką, ko po valandėlės gali jau nebelikti. Visas mūsų pasaulis eina nuo grožio prie banalybės, nuo išskirtinumo prie masiškumo, sunku tai sustabdyti. Gal čia pavyks?

Lapkričio 24 diena

Vakar netikėtai atvažiavo Anė, mano mokyklos draugė. Tai stebuklas, kad mane surado. Ji žinojo, kad gyvenu Krokuvoje, tad

tiesiog paėmė telefonų knygą ir ėmė skambinti. Surado mano mamą, o ji pasakė jai mano numerį.

Ji atvažiavo prieš porą dienų į kažkokius kursus, tikra verslo moteris, išpuoselėta ir pasitikinti savimi, kalbi. Papasakojo apie savo karjerą ir namus, nedaug apie tuos tikruosius, bet daug apie pastatą – rodos, labai gražų, prie Varšuvos. Šnekėjo taip, tarškėjo, bet jos nesiklausiau, bėgau mintimis į praeitį, prisiminiau vaikinus iš mokyklos ir merginas, ir visas gražias, naivias emocijas. Ji išlaisvino tuos prisiminimus. Šypsojausi. Vis tebeprisimenu jos kojas, liesas lyg pagaliukai, styrančias iš po tamsiai mėlynos suknelės. Tai buvo jau taip seniai. Taip pat prisimenu vaikiną, kurį abi buvome įsimylėjusios, jau licėjuje. Buvo toks – Tomekas...

– Ar tavo vyras Tomekas?

– Tomekas? Kodėl? – didelis mėlynas klausiantis žvilgsnis, tai bent akys. – Ak! – nušvinta ji. – Ne, ką tu. Išsiskyrėme studijuodami. Tomekas dabar sveria gal apie šimtą trisdešimt kilogramų. Irgi dirba Varšuvoje.

Žiūrėjau, kaip jos lūpose kas akimirką pasirodo šypsena, o paskui jos ima judėti greičiau, ir dar greičiau, paliečia stikliuką ir palieka ant

jo plonytį lūpdažių pėdsaką. Mačiau tik dvi raudonas lūpas, kurios be paliovos juda, skraido aplink mane lyg drugelis, plevena ir čiauška, čiulba ir plasta...

Neturiu supratimo, apie ką ji kalbėjo.

Galop paklausė, kaip aš gyvenu. Gal reikėjo užbaigti šį vakarą kokiais nors bendrais žodžiais, neatsiverti, nes kam, gal truputį paplepėti apie šį bei tą, pavaidinti kaip ir ji. Bet juk tiesa tokia įdomi, net jei kartais ir netinka prie nuotaikos. Žmonės be paliovos vaidina kokius nors vaidmenis, žmonos vyrams, vyrai žmonoms, slapsto savo svajones, poreikius, savo tikrąją prigimtį, pasauliui apsimetame kitokiais negu esame, žūtbūtinai siekiame bent dirbtinio pripažinimo, bet kada galop ryžtamės atvirumui, jaučiame užplūdusią palaimą, darnos su pasauliu patogumą.

O gal tiesiog pajutau, kad neturiu jai ko kito papasakoti, juk neturiu nei namo, nei automobilio, nei pinigų, nei vyro, nei savo vaikų. Neturiu ką parduoti, išskyrus tiesą. Pradėjau pasakoti, nors žinojau, kad mano istorijos nebus linksmos, kad ji tikriausiai išeis iš manęs prastos nuotaikos. Tik ar gera nuotaika yra tas vienintelis dalykas, kas gali būti gera?

Kalbėjau lėtai, atidžiai, kad nieko nepraleisčiau, kad mano mokslo metų draugei papasakočiau viską, bet pirmiausia apie Tave, apie tas mūsų bendras dienas. Juk kiekviena iš jų buvo tokia graži, buvo stora, traški medumi tepta gyvenimo riekė, kurią galima buvo godžiai valgyti pasigardžiuojant, kad net per barzdą varvėjo. Kasdien laižydavau Tavo pirštus, lipnius nuo medaus. Nieko iš tų laikų nedingo, nė viena akimirka.

Ji daug klausinėjo, godžiai klausėsi mano pasakojimų iš anapus pasaulio. Nesimatėme jau taip seniai, pradėjome skaičiuoti, išsiaiškinome, kad praėjo beveik dvidešimt metų. Sutikusi gatvėje jos nepažinčiau, gal ir beveik nieko iš mokyklos. Gal abi buvome viena kitai reikalingos tą vakarą. Pagaliau tai ne atsitiktinumas, kad ji staiga nutarė mane suieškoti. Kartais reikalingas kas nors, ko seniai nematėme, kas nors iš kitų laikų, į ką galima pasižiūrėti lyg į veidrodį.

Naktis viską pritildo. Naktis turi magiškų galių. Naktį žodžiai tampa purūs lyg katinai, tylūs, sėlina, murkia, melas slepiasi nuo jų lyg pelės, lengviau pasakyti tiesą. Naktį žmonės atrodo artimesni, viskas prityla ligi šnabždesio,

viskas tampa labiau juntama, sielos balsai nedingsta dienos erzelyje, taip kaip nedingsta jame šuns lojimas už penkių gatvių. Naktį jis girdimas visame kvartale.

Mudvi sėdėjome drauge, gėrėme degtinę su sultimis, patogiai atsilošusios, nejudančios, įsižiūrėjusios į žvakę. Kalbėjome pašnibždomis. Tarp žodžių lėtai sunkėsi naktis. Vienoje stalo pusėje buvo mano gyvenimas su mirštančiais vaikais, su prisiminimais apie Tave, o kitapus jos darbas, kabinetas su ąžuoliniais baldais ir visas tas tuščias pasaulis, iš kurio kiekvienam anksčiau ar vėliau norisi sprukti.

Ji nusiavė batus, nusimovė pėdkelnes, numetė jas kažkur į kampą, ištiesė kojas ir atrėmė šalia manęs, užsirūkė cigaretę. Jau nebebuvo tokia dirbtinė, elgėsi natūraliai. Pagalvojau, kad tai jai labiau tinka. Vėl buvome mokyklos draugės, pasakojančios viena kitai didžiausias paslaptis.

Žiūrėjau į fotelį atremtas jos pėdas, išpuoselėtas, švelnias lyg mažos mergaitės, su kruopščiai nudažytais nagais, su minkšta ir švelnia kulnų oda. Pagalvojau, kad mūsų pėdos skirtingos kaip ir mūsų gyvenimai, mano yra kietos, su nuospaudomis nuo pigių batų,

nedažytais nagais, net neprižiūrėtos, visiškai tikros, lyg nieko nebūtų verta nuslėpti, o jos itin išpuoselėtos, lyg turinčios paneigti visus tuos kelius, kuriais ėjo, lyg dėtųsi, kad jos niekada neprakaituoja, lyg jos niekada neapauga kieta, šiurkščia oda. Bet juk jos buvo dailios, kokios dailios gali būti moters pėdos. Ar gyvendama šiame savo sudvasintame pasaulyje negaliu tiesiog nueiti pasidaryti pedikiūro, tam, kad išreikščiau nors truputį pagarbos savo kūnui? Ar menininkas visada turi būti girtuoklis, ar intelektualas visada turi būti susiriebalavusiais plaukais ir apkramtytais nagais, ar slaugytojos, kurios gyvenimas sušiktas, kojos turi būti lyg šakoti stagarai?

Paėmiau jos kojas ir pasidėjau sau ant kelių. Ėmiau jas masažuoti, trinti. Ji primerkė akis...

– Man gera pas tave, – šypsojosi.

Įsižiūrėjau į ją, užsimiršau, mano mintys kažkur išsklido ir tik delnai nesiliovė ją lytėti. Jos valandėlei išsilaisvino iš manęs, iš mano atsargumo, teigiamumo, kuriuo suspėjau apželti lyg piktžolėmis, nuo tada, kai Tavęs nėra. Kai atsitokėjau, jau nebegalėjau jų sukontroliuoti. Pažvelgiau į ją. Ji kiek atlošė galvą, buvo

užsimerkusi. Galima buvo pagalvoti, kad ji užmigo apimta nuovargio, nes visą dieną lakstė po Krokuvą, o paskui išgėrė kelis stikliukus su manimi, bet miegąs žmogus juk šitaip nekvėpuoja.

Nebežinau, kas man atsitiko, į mane įžengė gal velnias, o gal angelas, ėmiau bučiuoti jos pirštus, iš pradžių atsargiau, pasibaisėjusi tuo, ką darau, o paskui vis stipriau. Ėmiau juos lūpomis, laižiau, buvo truputi sūroki, kvepėjo. Jau visą amžių nesimylėjau, o ji buvo tokia daili, švelni ir kvepianti. Kaip gera vėl tai pajausti, kaip tai gera...

Pakėliau akis. Ji žiūrėjo į mane ramiai, be baimės. Priglaudė pėdas man prie veido, sufleravo glamones, vedė mano bučinius. Atsiklaupiau prie lovos ir ėmiau bučiuoti jos kelius, jos šlaunis. Manyje dar dilgtelėjo paskutinis baimės virptelėjimas, bet tuojau išnyko. Jos rankos apsivijo mane ir pritraukė mano galvą. Supratau, kad tos į mano fotelį atremtos pėdos buvo kvietimas, kad ji nebijo, kad dėl kažkokių priežasčių irgi to geidžia. Įkišo ranką man po palaidine, lietė mano krūtis. Pajutau, kad drabužiai nepakenčiamai degina, kad visa virpu, nepajėgčiau atsegti nė vienos

sagos. Tai vis dėlto velnias, ir visai ne naujas, tik manasis senas, gerai pažįstamas, kurstė liepsną, o dabar kikeno, leipo juokais, žiūrėjo, kaip kraustausi iš proto, kaip nuplėšiu nuo savęs palaidinę, perplėšiu ją, kaip paleidžiu plaukus, kaip cypiu iš laimės.

Vėliau viskas buvo visiškas pamišimas. Mus sustabdė per švieslaides besisunkianti aušra, besigalynėjanti su lėtai gęstančia žvake. Atsitokėjome ant grindų, kažkur pastalėje, karštos, ant šalto ir kieto parketo...

Rytą paruošiau pusryčius, – pakeptą pyragą ir kavą su pienu. Vaikščiojome nuogos po butą, kartu prausėmės, visą laiką juokėmės. Pagalvojau, kad gal nė viena iš mūsų seniai tiek nesijuokė.

– Suplėšei man kelnaites.

– Duosiu tau kokias nors savo, bet... aš neturiu tokių gražių.

– Niekis, šiandien eisiu be...

Išėjo apie vidurdienį į viešbutį pasiimti daiktų, o paskui tiesiai į Varšuvos traukinį. Na, o aš dabar sėdžiu ir rašau. Gerai, kad šiandien sekmadienis ir neturiu budėti, nenorėčiau po tokios nakties lėkti ligoninėn, taip gera man buvo šiąnakt. Truputį jaučiuosi lyg nusidėjusi. Tu-

riu viltį, kad nepyksti ant manęs, kažkur ten, ant debesėlio. Aš nepykčiau. Gal net mielai pasižiūrėčiau, kaip suvilioji gražią merginą. Juk niekada nebuvau pavydi, Tu, beje, irgi. Žinai, kad jau niekada nepamilsiu nieko taip, kaip Tave.

Labai apsileidau. Šiandien man buvo truputį gėda. Žinau, kad susilaukčiau Tavo priekaištų. Bet tai baigta, pažadu, prižadu, prisiekiu:

– Rytoj einu pas kosmetikę!

Lapkričio 28 diena

Jis yra vyriškas ir valdingas. Ji moteriška ir graži. Jis stengiasi laimėti, užimti naujus žemynus, be paliovos ieškoti. Ji trokšta ramybės ir šilumos, mėgina sukurti ką nors pastovaus. Jis atakuoja savo seksualumu, agresyviu ir valdingu. Ji klusniai praskečia šlaunis, laukdama ilgų glamonių ir globos. Jis nori Ją užvaldyti. Ji nori būti užvaldoma.

Kai valandėlę viršų ima Jis, gyvenimas tampa sunkesnis. Ateina išbandymų laikas, o po jų laimės laukimas, kuris per dažnai pasirodo esąs

bergždžias. Gyvenimas ima panėšėti į lošimą, kuriame daug statoma ant vienos kortos. Jis yra kitimas ir pažanga, išeina, kada panorėjęs, ateina, kai nori, ir visada ieško savo kelių. Yra ištikimas tik savo troškimams. Jo paskirtis – keisti pasaulį. Jis yra pažangos pranašas. Jis yra Dievo gynėjas, Jis yra menininkas ir karys. Remiasi į Ją, kartais visu svoriu, bet kai Ji ištiesia rankas Jį apglėbti, Jis piktai atstumia jas.

Kai akimirką viršų ima Ji, gyvenimas darosi geresnis. Ateina metas laimės ir paprastų džiaugsmų, atsirandančių iš nuolankaus tęstinumo, iš daiktų ir jausmų pastovumo. Gyvenimas panėšėja į ramią žemumos upę, nuraminimą po kalnų upelių griausmo. Ji rūpinasi, kad Jis visada turėtų kur sugrįžti. Ji yra vaistas Jam patyrus pralaimėjimą, bet taip pat moka išdidžiai nešti Jo pergalių šlovę. Kai Jo laukia, siuva suknelę, kurią dėvėdama Jį pasitiks, tiek lengvapėdišką, kad Jis pamirštų įveiktą kelią, tiek kuklią, kad taptų Jam dar vienu kautynių lauku.

Be Jo, kaip pats teigia, šis pasaulis stovėtų vietoje.

Be Jos pasaulis būtų nepakenčiama vieta.

Labai gerai juos pažįstu. Susiduriu su Jais

kasdien, gyvenu su Jais. Jie myli ir neapkenčia vienas kitą pakaitomis, nė vienas nemoka kito pamiršti. Drasko mane, nemoku Jų pažaboti. Nė vienas iš jų nelaimi ilgiau negu keletą akimirkų.

Abu Jie gyvena manyje.

Gruodžio 11 diena

Didelis voras tupėjo ant lubų tiesiai virš mano galvos. Nebūčiau pastebėjusi, jei nebūčiau pakėlusi galvos. Jis pradėjo iš lėto leistis ant savo siūlo tiesiai virš mano veido, tikriausiai norėjo įsitaisyti už fotelio, priartėjo prie manęs taip, kad pažvelgiau jam į akis.

Kiek voras turi akių?

Nukeliavo atgal aukštyn, kopdamas gauruotomis letenėlėmis, nukeliavo už Macieko paveikslo, tikriausiai ten jis turi savo namą, kampe stovi mažas šaldytuvėlis, kiekvienoje lentynėlėje guli šaldyta muselė blogesniems laikams. Įdomu, kiek įnamių šis voras atsimena, kiek butų jis perkeliavo, kol čia įsikūrė. Yra didelis, tikriausiai senas.

Kiek gyvena vorai?

O gal tai vorė? Dabinasi kasdien sidabriniais nuometais ir laukia savo mylimojo, kuris gyvena po sienine lempa kitapus sienos. Nors jiedu esti taip arti vienas kito, tikriausiai niekada nesusitiks. Juos skiria tiktai plytos ir dviejų tinko sluoksnelių atstumas, bet, deja, jie turi rasti kitą kelią, daug ilgesnį. Jei voras iš po sieninės lempos iškeliaus dabar, jeigu nepasiklys, gal atkeliaus čia poryt.

Esi taip arti manęs, jaučiu Tavo žvilgsnį, nuolat esi kažkur čia, netoliese, tiktai kitame laike. Pagaukime šį laiką iš abiejų pusių ir sulenkime, susukime taip, kad imtų bėgti kažkaip kitaip, kad pasisuktų, imtų suktis, nusileisi pas mane per sidabrines, žvilgančias valandas atviru glėbiu, o aš lauksiu čia, apačioje.

Esu čia, kitapus sienos. Girdi mane?

Pabelsk...

Gruodžio 24 diena

Turgaus aikštė tokia tuščia, kad ant šviežio sniego beveik nė pėdsako, tiktai tingaus policijos automobilio išvažinėtos vėžės. Du nuobodžiaujantys policininkai net nesišneka,

vienas žiūri į kelią, kito galva pasukta dešinėn, stiklinėmis akimis spokso į tuščią aikštę. Prieš Piemenėlių mišias čia pasipils žmonių spietis. Sueis iš visų pusių, išeis iš gatvelių, iš Grodzkos, Ševskos, Florijono, juodi upeliai per baltą sniegą, visi suplauks pro atlapus Marijos bažnyčios vartus...

Kūčių naktis...

Šiandien mane patraukė pasivaikščioti, kaip tik tada, kai visi tūno namuose, masažuoja iš apsirijimo išsipūtusius pilvus, žiūri per televiziją eilinę Kūčių pasakojimo versiją. Miestas yra tuščias, šaltis gnaibo skruostus, visur stovi spalvotos eglutės, viena Turgaus aikštės viduryje, kitos vitrinose, dar kitos matyti pro langus. Tylu, bet kai eini lėtai ir klausaisi, tai vienoje, tai kitoje pusėje girdisi giedamos Kalėdų giesmės, – per radiją, televiziją, žmonės gieda prie stalų.

Gražu pasivaikščioti Kūčių naktį. Galima pajusti, kaip šioje tyloje ir ramybėje tarp krintančių iš dangaus žvaigždžių randasi kažkokia nauja daugelio dalykų pradžia. Nežinau, kodėl kaip tik šiandien, gal tai tiesiog Betliejaus magija trupina apkalkėjusį žmonių širdžių kiautą, nori jie to ar nenori. Betliejaus magija,

kas tai tokio? Nieko, išskyrus kolektyvinį sprendimą, kad ta diena turi mus padaryti šventus. Nieko, išskyrus kolektyvinę fantaziją apie nekaltą kūdikėlį, kuris ateina į pasaulį, kad viską pakeistų į gerą, kad suteiktų naują viltį. Nieko, išskyrus tą poetišką konstrukciją mūsų galvose, įsikaltą nuo mažų dienų. Nieko, išskyrus tai, bet net tiek. Visa, ką mokame padaryti savo rankomis, penkiais genialiais pirštais su priešinga kryptimi nusitaikiusiu nykščiu, blanksta palyginti su tuo, ką sugebame nuveikti širdimi, jeigu tik norime. Kalėdos yra gražiausia, ką davėme šiai planetai.

Apėjau visą miestą ir grįžau į Kazimiežą. Dabar sėdžiu „Singeryje", tai gal vienintelė Krokuvoje per Kūčias dirbanti knaipė. Čia šiandien ramu. Visi yra tylūs ir liūdni, nėra ko stebėtis, kiekvienam nesmagu, jei jis tą dieną yra vienas. Jis gali tai neigti, sakyti, kad jam į tai nusispjauti, bet nereikia tuo tikėti. Tai tik gynyba. Beviltiška. Kai ką apie tai žinau. Beveik ištisus metus, praėjusius nuo Tavo mirties, bijojau, kad neturėsiu kur dėtis tą dieną, bijojau tiesiog paniškai, jokia kita akimirka man nekėlė tokio siaubo, net ir tada, kai be paliovos sėdėjau fotelyje, tamsiame kambaryje, per pir-

mus du mėnesius, kai buvo sunkiausia, kai tas vienišas sėdėjimas iš esmės man buvo naudingas, net ir tada man kėlė siaubą mintis apie tai, kaip jausiuos per Kalėdas. Gal tos šventės man turi kokią išimtinę reikšmę. Nežinau kodėl, juk nesu tikinti, bet tai gal neturi nieko bendra.

Šiandien įėjau į dar tuščią Šventosios Kotrynos bažnyčią, atsisėdau, mėgavausi ramybe, gotiškos šventovės aidu, kuris padaugina kiekvieną trinktelėjimą, kostelėjimą, kiekvieną medinių suolų ir kėdžių girgžtelėjimą. Tokiomis valandėlėmis čia galima sutikti Dievą, bet kai susirenka žmonės, jis sprunka kuo toliausiai. Išvytas iš savo namų slampinėja po miestą. Mačiau jį, vaikštinėjantį po Plentus, paskui žaidžiantį šachmatais ant suolelio, su seneliais, tokiais kaip jis, mačiau, kaip gėrė kavą pas Novorolį ir pro didelius langus žvelgė į jaunus žmones, šokančius prie Adasiaus. Kartais vakarais jis užsuka į Kazimiežą išgerti alaus. Atsisėda prie gretimo stalelio, atokiau nuo žmonių, nemoka šypsotis, per daug žino, žiūri ir tyli, pasmerktas amžinai liūdėti už bausmę, už visa tai, ką sukūrė, o kai susirenka per daug žmonių, išeina į naktį. Kartais, kai įkyrėjus

klausytis banalių kalbų dairausi po salę, pamatau nebaigtą gerti alų ant tuščio stalelio ir niekaip negaliu prisiminti, kas prie jo prieš akimirką sėdėjo. Tada žinau, kad tai buvo jis, ponas Viskas, ponas Niekas, be galo vienišas, visagalis paprastumo valdovas.

Gruodžio 31 diena

Prisimenu tą dieną ir telefoną, suskambėjusį vidurnaktį. Prisimenu miestą, kurį mačiau pro lietaus lašelius ant taksi automobilio lango, iškrypusį, neraiškų. Prisimenu plepų taksi vairuotoją ir tas dešimt, gal penkiolika minučių, kurios ištįso iki begalybės lyg košmariška kankynė. Prisimenu, kaip bėgau ligoninės koridoriumi, kuris atrodė begalinis ir sulig kiekvienu mano žingsniu ilgėjo ir ilgėjo. Prisimenu, kaip pro langą pamačiau Tave, prisimenu tuos visus vamzdelius, įvestus į Tavo kūną. Prisimenu, kaip slaugytoja pasidarė maloni išgirdusi, kad dirbu onkologiniame, ir leido man pasilikti. Tokia profesinė kūmystė. Mylėti maža, reikia būti slaugytoja. Prisimenu gydytoją, kuris skėstelėjo rankomis ir nuėjo. Jis tą naktį

neturėjo ką gero pažadėti. Jis buvo labai gražus. Per gražus. Gydytojai neturėtų taip atrodyti. Prisimenu, kaip ėmė spiegti ir anapus lango susispietė žmonės. Prisimenu, kaip įėjo slaugė ir ėmė plauti šiapus grindis, lyg norėdama pasinaudoti valandėle, kai visi ten nuėjo. Prisimenu skardinio kibiro skimbtelėjimus. Prisimenu ventiliatoriaus ošimą. Prisimenu, kaip galop tas gražus gydytojas nusiėmė prijuostę, piktai sviedė ją kažkur į kampą ir išėjo, o jie ten liko, truputį pasimetę, kai staiga jau nebeliko ką veikti. Prisimenu, kaip slaugytoja grįžo ir staiga prisiminė mane. Ji liepė man išeiti. Nieko kito nemokėjo išgalvoti. Ką buvo galima sugalvoti? Ji padarytų viską, kad tik manęs atsikratytų, kad tik nereikėtų su manimi sėdėti.

Prisimenu, kad nemačiau į dangų iškeliaujančios Tavo sielos. Prisimenu, kad apie nieką negalvojau. Tame nebuvo nieko mistiška ar pompastiška. Nenorėjau pulti prie Tavo lovos ir atsisveikinti su Tavimi, apipilti bučiniais Tavo negyvo veido. Prisimenu, kad norėjau tik kuo greičiau išeiti.

Prisimenu, kaip ėjau pro Tavo tėvus koridoriuje. Jie sėdėjo prigludę vienas prie kito,

manęs nematė. Jų neįleido, jie neturėjo laimės matyti Tavo mirties, kiekvienos jos sekundės, kad įsimintų jau visiems laikams. Jie nematė, kaip Tavo kūnas pakyla pamėtėtas defibriliatoriaus, kaip sekundės dalį pakimba ore, lyg palaimos akimirką, išlinkęs lanku, aistringas, iki galo gražus. Jie nematė to, jų neįleido į tą spektaklį, nes nė vienas iš jų nedirba ligoninėje.

Paniškai bijojau sėsti į taksi, kad vėl nepataikyčiau ant kokio plepio. Ėjau namo pėsčiomis. Prisimenu, kad Plentuose man šaukė kažkokie girti vyrai, o man tas idiotiškas įvykių susipynimas pasirodė negirdėtai juokingas, ir ėmiau kikenti lyg pamišusi, ir juokiausi, kol nuėjau iki „Vis-ā-vis" kavinės ir užsisakiau degtinės. Atsisėdau prie to nuostabaus stalelio, iš kur matyti pusė Turgaus aikštės, ir galop pravirkau. Verkiau kaip niekada anksčiau, lyg tai būtų buvęs paskutinis mano gyvenimo verksmas, lyg būčiau turėjusi išverkti visas ašaras. Ir gal taip atsitiko, nes tai buvo paskutinis kartas. Prisimenu tylą, nors ten buvo nemažai žmonių, visi nutilo, nenorėdami trukdyti man verkti. Tikriausiai manė, kad koks bernas mane pametė. Galima pasakyti, kad ir atsitiko kažkas panašaus.

Tad visiškai prisitašiau, kaip dera pamestai, suniekšėjau kaip reikiant. Tiesiog neįmanoma iš arti žiūrėti į artimo žmogaus mirtį, į kiekvieną jos detalę, pro langą, o paskui nepasigerti ir nepaverkti.

Prisimenu ir prisišaukiu visa tai kaip tik šiandien. Už lango fejerverkai. Baigiasi senieji metai, prasideda naujieji. Žmonės linksminasi. Tikriausiai esu senamadiška, bet kažkaip neįsivaizduoju, kad šiandien galėčiau šokti, šokinėti, bučiuoti visus aplinkui ir šaukti: „Laimingų Naujųjų metų." Stoviu nosį prispaudusi prie lango stiklo, kaip tada.

Šiapus tyla, anapus džiaugsmo šėlsmas, petardos, šūkavimas, muzika.

Laimingų Naujųjų metų...

Pamatysime, ar jie bus tokie jau laimingi.

Seno Grifo bute tamsu, bet apie jį niekada nieko nežinoma. Gal miega, o gal stovi tamsoje priglaudęs ausį prie stiklo ir klausosi naujamečio šėlsmo. Įdomu, ką mąsto. Ar dėl ko nors apgailestauja? Ar ilgisi pobūvio ir moterų ilgomis sukniomis su skeltukais? O gal, kaip ir aš, gerai jaučiasi toje savo tyloje?

Malonu, kad pas mus užėjote.

Maryse! Mus aplankė kaimynė iš priešais esančio namo.

Tiek kartų kviečiau.

Neįsivaizduojate, kaip džiaugiamės.

Kavos? Arbatos?

Prašau pasakoti, kas girdėt plačiajame pasaulyje. Apie ligoninę tikriausiai nenorėtumėt kalbėti.

Mes tai po ligonines prisivažinėjome. Žinome, kaip ten yra. Nėra ką kalbėti. Tai vien liūdni dalykai.

Bet pas mus geros naujienos. Prašau įsivaizduoti, kad Karolis, mūsų sūnus, gavo aukštesnes pareigas. Dabar dar daugiau uždirbs, tapo direktoriumi. Taip, taip. Šaunus mūsų Karolis, tai vienintelė paguoda senatvėje. Jis gabus ir toks veržlus. Ir prie kompiuterio jį visada traukė.

Jūs, ponia, tikriausiai nedaug uždirbate. Sveikatos apsauga. Ką čia kalbėti.

Na, prašau pasakyti, kokia tai teisybė, kad mokslus baigusi moteris taip sunkiai dirbtų už tokius grašius. O juk tai atsakingas darbas.

Mes tai tiek žinome apie pasaulį, kiek pasako per radiją. Klausome ir to, kas dedasi pasaulyje, ir seime, ir pas mus. Anksčiau, kai Marysė neteko

regėjimo, daug skaičiau, net ir balsu. Skaičiau ištisas dienas. Dabar ir tai daryti negaliu. Sako, kad yra knygų neregiams, Brailio raštu, bet kur ten mokysies į senatvę. Mirsiu, kol išmoksiu.

O gal jūs su mumis paskaitytumėt. Mums nesvarbu, kokią knygą, tik kad būtų padori, dabar viskas, ponia, taip nešvanku, žmonės jau nebeturi gėdos.

Taip? Ateisite kitą kartą su knyga. Tai nuostabu. Iš tikrųjų. Teatlygina jums Dievas. Mums taip stinga bendravimo. Sūnus užlekia lyg ugnies, užsiėmęs, nuolat važinėja. Marti kartą per savaitę sutvarko. Na, ir ta Papūga iš globos centro. O šiaip belieka tik radijas, o dabar per radiją vien nesąmonės ir tokia muzika, kad negalima ištverti.

Už kokias nuodėmes visa tai, sakykite, ponia, už kokias nuodėmes...

Prašau man padėti atnešti arbatą. Cukrus turėtų būti ant indaujos. Mes geriame be cukraus.

Na, ponia, pasakokite, kas naujo...

Sausio 27 diena

Šiandien pas dantistą peržvelgiau kažkokį seną laikraštį ir aptikau trumpą pranešimą

apie dvi moteris, banko kasininkes, kurios beveik trejus metus apvaginėjo savo banką. Dangstė viena kitą, kontrolės metu perkeldamos pinigus iš vienos kasos į kitą. Joms tai ilgai sekėsi, nes veikė dviese. Pavogė kažkokią beprotišką pinigų sumą.

Mane priblokšė vienas dalykas: mėginau įsivaizduoti įtampą, kuri tas moteris lydėjo trejus metus. Juk suvokė, kad tai gali paaiškėti kiekvieną akimirką, kad turi anksčiau ar vėliau atsiskleisti. Nė viena negalėjo atostogauti ar susirgti. Bemaž kas vakarą ta situacija turėjo jas kankinti. Tikriausiai žadėjo sau, kad kaip nors tai atiduos, atidirbs, bet, žinoma, apetitas didėjo bevalgant. Nepajėgė atsisakyti vis kito malonumo, kokios nors drapanos arba gerų pietų.

Svarstau, kiek daug kančių gali iškęsti žmonės dėl pinigų. Juk tai turėjo būti tikra psichinė kankynė. Galiu suprasti žmogų, kuris rizikuoja gyvybe užpuldamas banką. Ten esama kai ko daugiau – adrenalino dozė, nuotykis, kuris gali būti tikslas savaime. Tai dar galiu suprasti, bet savanoriškai atsisėsti į baimės kalėjimą, o paskui į tikrą kalėjimą, – tai man netelpa galvoje.

O gal yra taip, kad būsimųjų problemų, finansinių, sveikatos, kitokių niekinimas yra tiesiog mums būdingas. Gal galvojimas: „kaip nors bus" – yra neatskiriama mūsų prigimties dalelė. Juk išsikraustytume iš proto be paliovos mintydami apie savo mirties ir gana tikėtinų vienos ar kitos ligos kančių neišvengiamumą. Kiekvieną iš mūsų anksčiau ar vėliau ištiks koks nors vėžys arba infarktas ar kitokia bjaurastis. Laimė, mokame sau pasakyti: „Kaip nors tai bus, kol kas nenoriu apie tai galvoti."

Mums pavykdavo gyventi beveik be pinigų, nekvaršinti dėl jų galvos, ir man dabar gal tai pavyksta, nors ir tada, ir dabar jų yra per mažai. Kartais kas nors gundo, galvoju, kad galėčiau kaip nors prisidurti, imtis ką prižiūrėti, vaikščioti pas ką į namus, pas ką nors tokį, kaip Senas Grifas, bet nenoriu visą savo laiką skirti egistavimui palaikyti. Žinau, kaip būna. Vis tiek būtų maža. Imčiau pirkti kiek daugiau drabužių, truputį brangesnį maistą, dažniau eičiau pas kirpėją, imčiau kam nors taupyti, o gal nusipirkčiau išsimokėtinai. Neturėčiau laiko paskaityti, nors kartą per mėnesį nueiti į teatrą ar kiną, užsukti į knaipę, pasikalbėti su žmonėmis. Nenoriu to.

Du kartus per savaitę dalyvauju loterijoje, visada nusiperku vieną bilietą, suteikiu Ponui Dievui šansą. Jei jis bus maloningas, dar pamatysiu gabalėlį pasaulio, įgyvendinsiu kokią nors savo arba kieno nors svajonę, o jeigu nepasiseks, ir toliau gyvensiu taip, kaip gyvenu. Kiti daro karjerą, aukodami tam visą gyvenimą, nepalikdami sau nė valandėlės paieškoti jo prasmės. Kai kuriems Viešpats yra maloningas, ir jiems pavyksta ką nors pasiekti, bet jie retai pastebi tą momentą ir iš inercijos lekia toliau. Aš nedarau jokios karjeros, profesinėje veikloje manęs niekas nelaukia. Svajonė apie turtus man užima tik kelias minutes per savaitę ir kainuoja kelis zlotus. Labai mielas yra bilieto tikrinimo momentas – galvoje perskrieja mintys, ką gražaus padaryčiau laimėjusi, kur nuvažiuočiau ir ką pasiimčiau su savimi, kam dar suteikčiau laimę. Per tas kelias minutes esu beprotiškai turtinga ir vaizduotė teikia man tiek malonumų, kad nemanau, jog tiek daug suteiktų tikrieji pinigai. Su jais būtų per daug rūpesčių.

Vasario 13 diena

Mėgstu sėdėti „Pauzės" kavinėje. Rytą čia ramu, keli žmonės prie stalelių ką nors rašo arba skaito, galima išsitrauktį sąsiuvinį ir rašiklį nerizikuojant susilaukti klausiančių žvilgsnių. Bet didžiausia šios vietos atrakcija yra langai į Florijono gatvę. Galiu čia sėdėti valandų valandas ir spoksoti į žmones, išskirti iš minios tai vidutinybę, tai originalumą, slapta stebėti gyvenimą nebylaus kino ekrane.

Priešais ant šaligatvio stovi oscypkų (avių pieno sūrių – vert.) mafija. Kelios senos kalnietės pardavinėja savo darbo avių pieno sūrius. Kažkodėl miestas guja šią gatvės prekybą, tad kalniečių gyvenimas yra nesiliaujantis policininkų ir vagių žaidimas. Kai viena parduoda sūrelį, kitos budriai stebi, dairosi balto miesto policijos automobilio. Kai jis pasirodo, jos sprunka į visas puses, slapstosi gretimose tarpuvartėse, nešdamos su savimi krepšius su oscypkais, medines dėžutes, ant kurių juos sustato, ir maišelius su prekių atsargomis. Policininkai atvažiuoja lėtai, sustoja prie vartų ir stovi minutę arba dvi. Po valandėlės nuvažiuoja, o kalnietės nedrąsiai grįžta į savo

vietas. Toks vaikymas tęsiasi visą dieną, sprukimo ir grįžimo ritualas kartojasi kelis, kartais keliolika kartų. Kalnietės elgiasi tiksliai taip, kaip gangsteriai draudimo vartoti svaigiuosius gėrimus metu, kaip prekeiviai valiuta komunistiniais laikais. Mintis, kad tos pagyvenusios moteriškės su spalvotomis skaromis po oscypkų sluoksniu galėtų slėpti kokaino paketėlius, lygius dolerių pluoštus arba parengtus šauti ginklus yra labai juokinga.

Jei pastabus biologas stebėtų šį žaidimą, jis tikrai pastebėtų panašumą į gyvūnų elgseną. Kalnietės laikosi būreliais, tai padidina šansus pastebėti policijos mašiną palyginti anksti. Kai ji pasirodo, akimirksniu pasklinda, tiksliai kaip netikėto judesio ar triukšmo pabaidytas paukščių būrys, o grįžta lėtai ir atsargiai, besižvalgydamos į visas puses, pasirengusios bet kurią akimirką greitai pasitraukti. Kai stovi kartu, kudakuoja, linksi galvomis, atsisuka veidu viena į kitą, kartkartėmis atsilaužia kišenėse paslėptų riestainių ar net ir savų oscypkų. Belieka tik, kad pradėtų utinėti.

Vasario 28 diena

Sveiki, laba diena. Mes jūsų, ponia, visada labai laukiame...

Kokią knygą šiandien atnešėt? Ta paskutinė buvo labai graži, nors tokia labiau skirta jauniems. O šiandien kas?

Kažkokia moteris parašė? Na, prašau. Apie Paryžių, apie kavinę Paryžiuje. Girdėjai, Maryse?!

Mes Paryžiaus nematėme. Sako, gražus miestas, bet kažkaip taip susiklostė, prie komunizmo buvo nelengva išvažiuoti, o dabar jau nėra kaip ir nėra ko...

Arbatos? Kaip paprastai? Prašau, ponia, man pagelbėti, esu toks reikalingas pagalbos, o jau negaliu sulaukti.

O kaip jūsų, ponia, draugė? Ta prostitutė? Kas nors pas ją pasikeitė? Ponia Papūga sakė, kad pastaruoju metu ji buvo su mėlyne paakyje.

Netiesa?

Gal jai pasirodė ar ką išgalvojo, nes žino, kad mes nematome.

Na, bet prostitutei tai nebūtų labai keista. Visos jos pagedusios, be jokios moralės, tokia prašyte prašosi...

Ė, ponia, jūs esate per gera, kiekvieną priglaustumėt, bet kekšė yra kekšė. Tiesa, Maryse? Jūs,

ponia, daugiau žiūrėkite. Tokiomis nė už grašį negalima pasitikėti. Apvogs ar dar ką.

Dabar jūs sakote, kad perdedu, bet geriau būti atsargiai. Kad tik neprikranksėčiau. Tiesa, Maryse?

Mielas vaikeli, dar jauna, nepažįsti gyvenimo. Esi lengvabūdė, o aš tau sakau, kekše negalima pasitikėti.

Nesiginčyk su manim, klausyk vyresnių. Kekše nepasitikėk. Kaip ir žydu. Žydas visada godus pinigų, nė neapsidairysi, o, apsaugok Viešpatie, liksi vienomis kelnėmis, jei būsi tokia patikli. Nuo žydų, kekšių, visokių iškrypėlių laikykis per kilometrą, mielas vaikeli. Tavo per gera širdis, aš tau sakau. Kas neturi dorovės, kas nelanko bažnyčios, tas yra gyvatė. Pasižiūrėk, kas darosi pasaulyje, tame pačiame Afganistane ar kur kitur. Visa tai žydų interesai. Jie visame kame merkia pirštus. Kas, mielas vaikeli, valdo Ameriką, na, kas? Žydai. Kiekvienas tai tau pasakys, tik pašnibždomis. O Lenkiją kas išvagia, na, kas? Jau seniai kitaip gyventume ir nebūtų tokios bėdos, ir tu, mano vaikeli, irgi geriau uždirbtum...

Cukraus ten ant stalo yra, brangus vaikeli? Jeigu ne, paimk iš indaujos.

Kas įėjo? Trinktelėjo durys.

Kodėl nieko nesakai, vaikeli? Yra ten cukraus ar ne?

Na, prašau, ponia – prašau atsiliepti!

Maryse, ar ta ponia išėjo? Girdėjai?

Kur tai matyta!

Įsivaizduoji? Nei sudie, nei pabučiuok šunies nosį...

O atrodė tokia mandagi.

Dar paaiškės, kad ką nors pavogė. Su kažkokia kekše susidėjo, gal susimokė.

Reikia paskambinti Karoliui.

Išliejau arbatą, koks tas žmogus bejėgis. Nežinau, kur koks skuduras. Kad tik nieko nebūtų pavogusi, kur mano piniginė, ten visa pensija, ir mano, ir tavo. Už ką Dievas taip baudžia? Už kokias nuodėmes visa tai, na, pasakyk, Maryse, už kokias nuodėmes...

Kovo 16 diena

Šiandien sukanka metai nuo Tavo mirties. Norėjau, kad ta diena būtų kažkuo ypatinga, kitokia nei kitos, bet ne niūri. Juk šiandien vien prisimenu Tave, o su Tavimi niekada nebuvo liūdna. Iš teisybės turėjau tik dvi

galimybes: arba nusitašyti ir rytoj eiti į darbą užtinusiomis akimis, arba pakreipti tą dieną ir nepaisyti košmariškų metinių – dedikuoti ją Tau ir gražiausiems atsiminimams apie mus. Pasiėmiau laisvą dieną ir pagaliau nuėjau pas kirpėją ir kosmetikę. Padariau save dieviška, dėl Tavęs. Nusikirpau trumpai plaukus, pasidariau manikiūrą ir pedikiūrą, leidau uždėti kažkokią siaubingai dvokiančią kaukę, galop pagulėjau soliariume. Turint truputį fantazijos galima pasijusti lyg paplūdimyje, jūros ošimas iš magnetofono juostos, ventiliatoriaus vėjelis, visa tai imitacija, bet nieko, ir taip galima puikiai atsipalaiduoti. Nežinau, ar dabar Tau patinku, esu su nauja šukuosena, kai žiūri į mane iš kažkur ten, bet visi, kuriuos šiandien sutikau, sako, kad atrodau prabloškiamai.

Paskui nuėjau į miestą ir kiek apsipirkau. Pasidariau keletą staigmenų tik sau ir Tau. Nieko didelio, tiesiog keletą drapanų. Namuose paruošiau kuklią, bet rinktinę vakarienę, apkepą su brokoliais ir baltąjį vyną – muskatą – kaip tik derantį prie lengvo patiekalo, o tikriau, prie užkandžio. Uždegiau žvakes, persirengiau seksualiais drabužiais – sakau Tau, kad nusipirkau nuostabų komplektėlį, išleidau už jį bepro-

tiškus pinigus, bet juk tam ir yra progos, kad bankrutuotume. Apsirengiau tą raudoną, iš priekio suvarstomą suknelę, brūkštelėjau sau makiažą, aštrų, šėšėlius virš ir po akimis, tamsų raudonį ant skruostų, o prie to apsiaviau tuos baisius, juodus ir blizgančius batus ant dešimties centimetrų storio padų – atrodžiau lyg paskutinė ištvirkėlė, arba visai taip, kaip Tau patiko. Ak, man truputį trūksta to mano antrojo įsikūnijimo, turiu tai daryti dažniau.

Apkepas orkaitėje pamažu baigė iškepti, ant stalo degė žvakės, o aš sėdėjau šitaip išsipuošusi, iš lėto gurkšnodama vyną, ir valandėlę jaučiausi taip, kaip kadaise, lyg laukdama Tavęs. Tai miela akimirka. Per tuos metus nemažai užgijo, dabar sugebu šypsotis, sugebu iš to net turėti malonumo valandėlę, galiu tęsti tokį žaidimą su savo atmintimi, su savo sąmone. Mažos penkios minutės iš visų jėgų apsimetant, kad yra taip, kaip buvo prieš metus su trupučiu. O iš tikro kodėl tik penkios minutės? Tiesiog šiandien praleidau vakarą su Tavimi: pirmiausia vakarienė, vynas, paskui mažas erotinio šokio pasirodymas – juk šie drabužiai negalėjo likti nepanaudoti – o vakaro pabaigai geras seksas.

Kartais man atrodo, kad nesu iki galo normali. Nenatūraliai gerai jaučiuosi savo vaizduotės pasaulyje. Jau ir pati nebežinau, kur baigiasi fikcija – ta, kuria gyvenu, ir ta, kurią surašau į apsakymus – ir kur prasideda tikrovė, kuri juk yra visų mano fantazijų motina. Gal tai skatina vienatvė. Daugumą laiko leidžiu viena, galiu be skubos žiūrėti į savo sielą, šniukštinėti joje, kažką ten viduje statyti, kažką apstatyti kitais baldais.

Daug kasdienių pokalbių yra visiškai beverčiai, elgiamės lyg utinėjančių viena kitą šimpanzių būrelis. Atsisėdame kokiame bufete ar kavinėje aplink stalą, sunkiame alų ir vapame be saiko ir prasmės, neperteikdami nei emocijų, nei informacijos, palaikome viešą bendravimą. Aš verčiau linkusi pasėdėti viena, paklaidžioti po visus laikus, paleisti geros muzikos, paimti butelį vyno ir pagulėti vonioje arba kaip šiandien surengti Tau gražų vaidinimą, pasivaikščioti savo prisiminimų gatvelėmis, aplankyti mūsų vietas. Visa tai, visas tas spalvotas pasaulis tęsiasi ir pulsuoja vidinėje primerktų akių pusėje. Jis išnyksta akimirkai, kai pramerkiu akis, kad paimčiau kitą cigaretę arba stiklelį vyno, arba tam, kad įpilčiau į vonią dar truputį karšto vandens, arba tada, kai

nusišluostau rankas ir atverčiu savo sąsiuvinį, kad prirašyčiau jame dar vieną puslapį...

Kovo 25 diena

Gyvenimas pamažu klostosi iš naujo. Pradedu būti laiminga, rašant manyje kažkas gimsta, daug dalykų įgauna naują prasmę, bet neturiu su kuo dalytis džiaugsmais, nėra kas mane paremtų, kai imu dvejoti, nėra kas įspirtų man pasturgalin, kad išskystu. Vis dar sugebu gyventi prisiminimais apie Tave ir tik dėl to nesijaučiu nepakeliamai vieniša. Gal tiesiog turėčiau susirasti sau ką nors, iš naujo įsimylėti, pasiaukoti kam nors. Tik kad kažkaip netikiu, kad man tai pavyks. Ar kas nors toks egzistuoja, o jei net ir egzistuoja, ar jis apskritai atkreips į mane dėmesį? Velniai griebtų, kad bent ieškočiau vyriškio, tikriausiai būtų lengviau, o šiaip net nežinau, kur turiu nueiti, kiek kartų per gyvenimą gali pasitaikyti toks atvejis, kuris pasitaikė mums.

Mano meile,

daug mėnesių ant spintelės prie mūsų patefono gulėjo lapelis su Anės adresu ir telefonu.

Parašė jį prieš išeidama iš manęs tą dieną lapkričio mėnesį. Net nepažiūrėjau į tą popieriaus skiautę, nedrįsau. Man su ja buvo gera, tai tiesa, jutau, kad tarp mūsų galėjo kas nors užgimti, bent kuriam laikui, gal veikiau nuotykis nei jausmas, bet vis dėlto kažkas. Bet tai tiesiog beprasmiška. Ji turi vyrą, vaikus, namus, gyvena toli nuo čia. Per vieną vakarą tarp moterų viskas įmanoma, bet nuo nuotykio iki gyvenimo kartu tokioje poroje yra kelio gabalas, net jei ji ir turi ką savyje. O jeigu neturi? O jeigu tai buvo tik atsitiktinumas, kažkoks jautulys, beviltiškas mėginimas ištrūkti iš savo pasaulio? Manau, kad kaip tik tai ir buvo. Manau, kad ir ji išplėšė iš užrašų lapelį su mano adresu ir telefonu.

Man niekada nesisekė su vyriškiais, nieko gero nemokėjau sukurti. Nieko nesupratau, net iki tos dienos, kai po garsaus jaunojo vyno renginio kartu nuėjome pas mane. Iki tos akimirkos nesuvokiau, kad ieškau moters, man tai nė į galvą neatėjo. Nemokėjau sau susirasti vyriškio, ir tiek, visi man buvo kažkokie atgrasūs, nervino, juokino, mane erzino jų kvapas, o kai su kuriuo iš jų įlįsdavau į lovą, man tai atrodė taip dirbtina. Kai mylėjausi su vienu iš jų, visą

laiką turėjau pojūtį, kad darau tai tik dėl jo, kad kažko man stinga, kad prievartauju save. Taip jaučiau, bet nieko nesupratau. Net iki tos dienos.

Tai buvo toks gražus renginys, tikros Dionisijos, na, ir tas beprotiškas sumanymas trypti vynuoges. Labai ilgai niekas nedrįso įlipti į tą kubilą, kol galop vėlų vakarą atėjai Tu, ir iš tikrųjų prasidėjo. O paskui nuo kojų iki galvos buvome apsitaškiusios vynuogių sunka, sutrintų vaisių buvo mūsų plaukuose, ant drabužių, batuose. Iki mano buto buvo arčiau, tiktai dvi gatvės, tad nubėgome šaltą lapkričio naktį, kad persirengtume, basos šaltu asfaltu, dvi draugės, tiesiog dvi bičiulės. Kiek mudvi tada buvome pažįstamos? Gal kokius du mėnesius, ne daugiau. Bet visur trankėmės kartu...

Prisimenu, kaip įėjome į namus, paskui į vonią, pasidarė šilta, mieguista. Nežinojau, kas man darosi. Tu žinojai, nes Tau tai nebuvo pirmas kartas. Tu supratai. Nuvedei mane lėtai, neskubindama, palaukei, kol pati tai savyje atrasiu. Atsimenu, kaip rinkau iš Tavo plaukų vynuogių sėklytes, o Tu tiesiog primerkei akis ir tylutėliai sėdėjai. Pajutau Tavo alsavimą ant skruostų, šaltų nuo lapkričio rūko. Ėmiau

traukti nuo Tavęs lipnius nuo vynuogių sulčių drabužius, paskui nuo savęs, paskui palindome po dušu, paskui į lovą, paskui rytas, kiaušinienė, paskui kelios dienos lyg sapne, o paskui dar viena naktis, o paskui daugiau negu dveji metai išlošto gyvenimo, kažko, ko anksčiau net neieškojau, nes netikėjau, kad tai gali būti.

Ir gal būtent tokia yra priežastis. Tiesiog netikiu, kad tai gali man pasitaikyti vėl, kad sutiksiu ką nors, su kuo taip puikiai vienas kitą suprasime. Neturiu drąsos eiti į jokį klubą, pagaliau ką aš ten rasiu? Merginą vienai nakčiai? Ką man tai duos? Iš tikrųjų ne to man reikia.

Mudvi turėjome savo nuosavą, gražų pasaulį, kas iš to, kad lesbietišką, beveik niekas apie tai nežinojo. Neturėjau kiekviename žingsnyje kitoniškumo pojūčio. Buvau tiesiog viena iš tų, kurios myli, viena iš tų, kurios yra mylimos. Niekas manęs už tą mano kitoniškumą nesmerkė nei tuo nesistebėjo, ir viena, ir kita vienodai nervina. Beveik niekas to nežinojo, o tie, kurie žinojo, nusipelnė to todėl, kad jiems tai buvo nesvarbu.

Įdomu, ką pasakytų visų tų skyriuje esančių vaikų mamytės, jei žinotų, kokia mano

orientacija. Tikriausiai pasirašytų kolektyvinį prašymą pakeisti slaugytoją. Seselė lesbietė, tai bent skamba, tikriausiai istorija atsidurtų laikraščių puslapiuose. O jei kas nors pamatytų, kad priglaudžiu kokią mergaitę, tai bent kliūtų. Emile, miela, teta negali tavęs glausti, nes yra iškrypėlė, pasistenk tai kaip nors suprasti. Ek...

Emilė tikriausiai netrukus mirs. Iš jos jau nieko nebeliko. Iš jos motinos irgi. Dvi griuvenos, didelė ir maža, du šešėliai. Jau esu nemažai mačiusi, bet ta moteris nyksta kartu su savo vaiku. Be to, ji visada ateina viena, nežinau kodėl. Nedrįstu paklausti. Atrodo, kad ji iš tiesų nieko neturi. Kai apie tai galvoju, mane paralyžiuoja paniškas siaubas, baimė to, kad vieną dieną ji ateis kaip paprastai apie šešioliktą valandą, o Emilės jau nebebus. Bijau, kad pamatysiu ją koridoriaus gilumoje, kaip eina lėtai, palinkusi, įsižiūrėjusi į juodai baltą ligoninės grindų plytelių šaškių lentą, lyg jas skaičiuodama, lyg ieškodama pamesto žiedo, ir nemokėsiu pabėgti, stovėsiu ten nepajėgdama pajudėti, matydama, kaip ateina ir praveria lūpas, norėdama paklausti, ir pamato mano žvilgsnį, ir išskaito atsakymą, o aš negaliu net krūptelėti,

tik turiu žiūrėti į visa tai lyg košmariškame sapne, lyg klejonėje, kuri kankino mane esant aukštai temperatūrai, kai buvau maža. Man sapnavosi, kad guliu gatvėje ir matau atvažiuojantį automobilį, pilką *Warszawą*, matau, kaip jis artėja prie manęs, žinau, kad tuoj pervažiuos, sutraiškys mano galvą, bet negaliu atsikelti, šaukiu, draskausi, bet kažkokia nematoma jėga laiko mane, klijuoja prie pilko kelio, ir ta akimirka tęsiasi ištisą amžinybę, yra nesibaigiantis ateinančio ir neišvengiamo skausmo košmaras. Paskui prabusdavau, o ant mano lovos sėdėjo mama ir laikė mane iš visų jėgų, nes per miegus veržiausi ir norėjau bėgti. Nieko apie tai nežinodama, ji pasmerkdavo mane baimės kančiai. Dabar tas sapnas kažkokia prasme grįžta, bet aš jau nebebijau mirties, nebijau skausmo, verčiau matyčiau prie savo veido artėjantį pilkos *Warszawos* ratą negu įkritusias, klausiančias tos moters akis. Neįsivaizduoju jos verksmo, šaukimo, spazmo, visa tai jau mačiau ir dar daugiau. Manyje lindi tik ta viena dešimtoji jos žvilgsnio sekundė.

Balandžio 1 diena

Keista šiandien diena – prima aprilis ir šlapias pirmadienis kartu. Kretiniško elgesio kvadratu diena. Storžieviams rojus. Šiandien jų niekas nesulaikys. Dėl viso pikto neinu iš namų.

Jau baigti abu apsakymai. Rytdienai esu susitarusi susitikti su leidyklos atstove. Dar vakar vakarą sėdėjau ir taisiau tekstą, šlifavau jį, šimtą sykių žiūrinėjau pirmyn ir atgal. Paskui grįžau prie dienoraščio, kad parašyčiau porą žodžių Tau, bet lyg įsibėgėjusi ėmiau jį skaityti. Seniai to nebedariau, pridurdavau vis naujų dienų, bet kai perrašiau jį į kompiuterį, negrįždavau prie to teksto, nė karto neperskaičiau jo ramiai, ištisai, pasiduodama jo ritmui ir emocijoms. Staiga gimė vienas sumanymas. Iš pradžių jis man pasirodė šėtoniškas, gal net kvailas, bet kas akimirką vis labiau mane viliojo, kol galop pradėjau jį įgyvendinti. Rytą užbaigiau. Dabar belieka įrašyti tik tą paskutinę dieną.

Pirmiausia peržvelgiau visą dienoraštį ir pašalinau iš jo visas gramatines konstrukcijas, kurios atskleidžia, kad jis buvo rašytas moteriai.

Tai padaryti visiškai nebuvo sunku. Nepaliečiau tik paskutinio įrašo, parašyto prieš savaitę. Ar tai neintriguoja? Didžiojoje dienoraščio dalyje esi vyriškis, iš esmės esi asmuo be lyties, bet juk niekam neateis į galvą teisybė. Gal vienur kitur kam nors sukels abejonių, kažkas kažkam pasirodys keista, bet tai gerai, reikia abejoti, reikia žavėtis pasaulio įvairove.

Taigi išspausdinsiu šį dienoraštį kartu su pasakojimais. Kai pradėjau jį rašyti, nežinojau, kad jis bus man išsigelbėjimas, atsinaujinimas, išbraukimas, visiškai panašiai kaip Bernhardo *Auslöschung*, metodas grįžti į gyvenimą... Išleisiu tai su slapyvardžiu, kaip daro vyras. Bus trys moteriški pasakojimai, trys Moiros, trys likimo deivės.

Baigiu šį tekstą. Tai keistas jausmas. Man nesinori tikėti, kad rytoj jo toliau neberašysiu. Na, ką gi, tiesiog jis man jau nebereikalingas. Padėjo man surasti naują prasmę, padovanojo man kūrimo galią, galią kalbėtis su Dievu.

Kas atsitiks toliau?

Kas bus su Emile? Ar įvyks stebuklas? Beveik toks pat stebuklas, kaip mano galimas laimėjimas loterijoje.

Ar dar kada nors sutiksiu Anę? Gyvenimas yra nenuspėjamas, nežinia, ką jis atneš kitą dieną. O aš vis tebeprisimenu jos pėdas.

Ar Senas Grifas supras, už kokias nuodėmes visa tai?

Ar Gosė išeis iš darbo, ar ne?

Ar Mateušekas nuvažiuos namo per ateinančiąją pjūtį?

Ar permiegosiu kada nors su Kloce?

Niekas to jau nebesužinos, nes visa baigiasi čia ir dabar...

Nekantriai judinu pirštus, kad padėčiau paskutinį tašką, kad baigčiau visus siužetus, negailestingai nutraukčiau visus siūlus kaip mirtis, kuriai niekas nesvarbu, ji nesirūpina suplanuotomis kelionėmis, nebaigtais išsakyti prisipažinimais, pusiau pastatytais namais, ne iki galo iškastais šuliniais, paskelbtomis serialų atkarpomis, neapmokėtomis sąskaitomis, nebaigtais pasakojimais...

Tad tesibaigia visa tai.

Jau laikas atsisveikinti.

Iki pasimatymo, meile.

Klotė

Patinki man, nežinau kodėl, bet gal dėl tų tavo akių. Kažkas jose yra. Žiūri į mane, lyg būčiau tavo mergina. Mėgstu gulėti su tavimi, kai jau po visko, ir net negaila pinigų. Ten prie baro sėdi gal apie dešimt vyriškių. Šiandien šeštadienis, na ne? Bet tegu sau sėdi. Merginos juos aptarnaus, aš galiu kartais gauti kai ką iš gyvenimo.

Pasilik, nereikia, ir taip visada moki daugiau. Yra tokių, kurie skaičiuoja iki grašio. Gal jie neturi.

Tu turi, na ne?

Matosi, kad turi.

Kai aną kartą likai su manim, šefas krušo man smegenis, bet pasakiau jam, kad atsiknistų. Padarau daugiau negu kitos merginos, tai turiu teisę kartais pailsėti, o kambarių pakanka. Svečių per akis, kitas man knyslę išdaužytų,

bet Vladekas yra geras. Net žmoną kažkada turėjo, tokią tikrą, ne kurvą. Bet paliko jį. Kalė.

Girdi, kaip Šana už sienos kiša, tai ta juodukė, liesa lyg pagalys, svečiai ją mėgsta, nors jos papai kaip sagos, bet ji karšta. Ji kiekvieną numerį gali atlikti, aš ne viską. Su klientais šlykščiuosi, bet su savo vaikinu kas kita, tik kad dabar esu viena. Su klientais veikiau standartiškai, numeriukas, vienas kartas ir gana, tave mėgstu, tau kada suruošiu kokį ekstra malonumą, be priemokos, bet ne šeštadienį, šiandien jau esu nusigalavusi.

Tu esi iš čia, iš Krokuvos? Šaunus miestas. Aš esu iš toli, bet ne iš Ukrainos. Čia visos merginos iš Rytų, Šana iš Kijevo, Taša irgi, sako, kad per dvi gatves viena nuo kitos gyveno, o tik čia susipažino. Neblogas numeris, ne? Ala atvažiavo iš Rusijos, pernai. Kad tu matytum, kaip ji čia atėjo, krušu, bet apsitrynė, dabar ji jau nieko.

Aš esu lenkė, beje, pats gal girdi, kad neužtęsiu, o jos po metų jau kalba lenkiškai kaip mūsiškės, tik tęsia taip smagiai, net miela klausyti, lyg dainuotų. Lygios bobelės, beveik visos. Ten pas juos bėda kaip cholera, juk pats žinai. Taša yra vyriausia, jai jau netoli keturiasdešimties,

daugiau nei man. Rengiasi lyg poniutė, klientai mano, kad ji yra šefė.

Bet ji laikosi, na ne?

Buvai su ja?

Rimtai?

Na, matai.

Ir kaip buvo?

Na, matai.

Čia merginos dirba dėl savęs, nėra geriau nei nuolatiniai klientai, geriau sumoka ir geriau vertina, taip kaip tu, bet tave tai aš tikrai mėgstu, nemuilinu. Tos tavo akys, iš karto mane pakerėjo. Turi jose kažką, ir baigta.

O tu kodėl mane pasirinkai?

Mėgsti bobeles prie kaulo, na ne?

Žinojau!

Matau, kaip laikai man už papų. Tik nemanyk, kad tai kokie silikonai! Grynas produktas, jokio plastiko, bet jas prižiūriu.

Kiekviena norėtų turėti tokius papus, bet tai nelengva, žinai, kiek pinigų reikia geram kremui? Mano pilvas truputį per didelis, bet krušu, nesilaikysiu dietų, mėgstu saldainius. Reikia iš gyvenimo ką nors gauti, na ne?

Ką sakai?

Ne per didelis?

Na, matai.

Vyrams patinka, tai svarbiausia. Kažkada čia buvo storesnė nei aš mergina, gal du kartus kaip aš. Jos papai buvo iki bambos, bet kūną turėjo gražų, jauną, veidą irgi. Ją plėšė klientai, nė minutės nesėdėjo, ištisus vakarus dulkinosi, ir susirado sau kažkokį visam laikui. Buvau pas ją kažkada, pasaka, ne vyras, pinigų turi, mėgsta dulkinti, dažnai išvažiuoja.

Ji man labai padėjo, kai sirgau, turėjau triperį, darbo turėjau nulį, aš ne kiaulė, sirgdama nedirbčiau, bet ne visos tokios. Pakvailiojau. Atvažiavo vaikinas iš mano miesto ir pažino mane, na, tai pasiaučiau su juo, ir jis, kurvinas, apkrėtė mane. Dviem mėnesiams likau be darbo, o santaupų nenorėjau eikvoti. Amžinai juk užpakalio neduosiu, na ne? Ji parūpino man perrašinėti tekstą kompiuteriu ir net kompiuterį paskolino. Sėdėjau ir barškinau kiaurą dieną.

Jauti situaciją?

Aš prie kompiuterio!

Baik tu, vyre, kai tik pasveikau, grįžau čia. Juk kokie ten pinigai, vienas juokas, bet duonai ir vaistams užteko. Vladekas, tai yra šio bordelio savininkas, arba kad ir geras svečias man

ligos lapelio neapmokės, čia ne fabrikas, bet gerą klientą man pasuko, kad po ligos greičiau atsigaučiau. Jis mane mėgsta, sako, kad esu vienintelė miesto dora kurva.

Gerai, ne?

Jis yra tvarkingas vyras, bet man per senas, nors kas žino. Jeigu norėtų, gal iš to kas ir išeitų, tik jis visada tuščiom kišenėm. Iš merginų melžia, kai gali, bet per daug geria. To irgi nemėgstu, kai vyras nuolat užsipylęs akis. Na, bet žiūrėk, kokie čia, nepaisant nieko, neblogi svečiai. Kai stovėjau gatvėje, tai iš savo buvusio kasdien gaudavau per snukį, už nieką, kurva, už gyvenimą, ne per smarkiai, kad nesimatytų, bet kaip tik tiek, kad suskaudėtų. Atvažiuodavo, išlipdavo iš mašinos, aš jam „Sveikas", o jis man per snukį. Kasdien. Na, tai išvažiavau į Krokuvą ir čia susipažinau su Vladeku. Bet apskritai tai ilga istorija. Gal tau kada nors papasakosiu.

Vladekas merginų nemuša. Tai yra pasitaiko, bet tik kai kuri nors kaip reikiant perlenkia. Tik kartą gavau ir paskui savaitę nedirbau, nes Vladekas drūtas vyras – gal matei, ir muša, jei užsiunta, o ne dėl žaidimo, o kai įsiunta, tai savęs nevaldo. Paskui mano du dantys klibėjo.

Bet užsitarnavau. Neapmaudauju. Tai buvo iš pat pradžių, dar jo nepažinojau.

Turi cigaretę? Aš palikau prie baro, su ta suknele nėra kur įkišti. Pala, čia kažkur yra peleninė. Va čia. Nesėdėk taip, gulk. Prisiglausk prie papo. Va taip. Duri, bet niekis, mėgstu, kai vyras duria. Gražios tavo akys, gražios. Apsiklok, nes sušalsi.

O tu ką veiki?

Rašai?

Esi rašytojas, kurva?

Na, žiūrėk.

Tai turėsi apie ką rašyti. Aš tau tuoj pripasakosiu. Mėgstu pašnekėti. Šnekos tai aš turiu, vyre, na, ir gabalėlį gyvenimo nugyvenau, ne pietus virdama, turiu ką papasakoti. Kai stovėjau gatvėse, merginos mane mėgdavo, nes plepėjau ir plepėjau, o laikas greitai lėkdavo. Blogiausia žiemą. Šąli lyg šuo, nors koją turi parodyti, o čia spigina lyg velnias, paskui penkiolika minučių nusirenginėji, paskui numeris, paskui tiek pat laiko apsirengti. Šiltuose kraštuose merginoms bepigu, o čia pusę metų šalta arba lyja, o uždirbti reikia. Žiemą ir klientų mažiau, jiems nesinori eiti iš namų, prie žmonos prisiglaudžia ir snaudžia, o mes šąlame. Žiemą

sąskaitos tuščios, kad tik pavasario sulaukus, bet čia, pas Vladeką, bent kambariai ir šilta. Na, bet dabar, vasarą, daugiau svečių. Pats matai, koks judėjimas.

Mėgstu šnekėti, oi mėgstu, o kai mokiausi mokykloje, rašiau tokius dienoraščius. Tu sau negalvok, aš su viduriniu, baigiau licėjų, bet toliau jau buvo be šansų, be to, man buvo gana ir pasprukau, o paskui turėjau kaip nors verstis. Nebuvo laiko mokykloms.

Prisimenu dieną, kai iš ten išvažiavau. Turėjau atidėjusi kelis zlotus, valgiui užteko tik kelioms dienoms, pasiėmiau tik truputį drabužių, sukišau juos į plastikinį maišelį, išėjau iš namų, ir tiek mane tematė.

Išgersi? Pala, turiu čia buteliuką. Kartais klientas yra toks įsitempęs, tad tenka jį truputį atpalaiduoti. Stikliuką turiu tik vieną, bet tai nieko, gal manęs nesišlykšti, neseniai laižei man užpakalį.

Visa prasidėjo sapnu. Toks paprastas sapnas, nieko ypatinga, bet kažkas man tą dieną tiesiog persipildė.

Ar ilgai prisimeni sapnus? Mano išsisklaido rytą, anksčiau negu visiškai išsibudinu, viską, po velnių, pamirštu. Net jei iškart kam nors

papasakoju, po kelių valandų negaliu prisiminti. Keista, ne? O tą vieną sapną prisimenu.

Kai dar mokiausi, šalia lovos dėdavau sąsiuvinį ir rašiklį, kad jie būtų po ranka, kai nubusiu. Bet tokie prabudus užrašyti sapnai yra visiškai niekam tikę, lyg nuvytusios gėlės: nekvepia, nulėpusios. Galop juos pamiršti, taip kaip išmeti nuvytusias gėles, o gaila, nes pasaulis sapnuose yra gražus, visa jame gali atsitikti, ir niekad nemirštama, nes visada tinkamu momentu prabundi.

Bijai mirties?

Kiekvienas, kurva, bijo.

Pažįstu tokią merginą, dirba prie baro vienoje kavinėje, netoli iš čia. Ji vardu Vinė. Sako, kad ji visada prisimena savo sapnus. Turi sąsiuvinius, į kuriuos juos surašo, o visi, kas juos skaitė arba girdėjo jos pasakojimus, sako, kad yra dulkinančiai gražūs. Bet Vinė yra užburta, jeigu ją, vyre, pažintum, niekuo nesistebėtum, ji gyvena kitame pasaulyje. Ten gimė ir ten gyvena, mus tik lanko. Anas pasaulis yra tikras, o šitas čia yra jos sapnas, taigi mes visi esame tik Vinės sapno personažai. Vieną dieną, kai ji nubus, mes išnyksime. Ko juokiesi? Ne toks jau blogas tas sapnas, aš nesiskundžiu,

iki šiol turėjau neblogą gyvenimą, dėl nieko nesigailiu, kad tik nebūtų blogiau.

Kad tik būtume sveiki.

Gerk pagaliau, vyre, nes išdžius.

Dabar įpilk man.

Tada sapnavau, kad esu tokiame keistame kambaryje, dideliame, pilname milžiniškų baldų. Lova ir kėdės buvo tokios aukštos, kad man buvo iki smakro. Visi daiktai buvo tokie dideli, šaukštas ant stalo, pypkių dėžutė, stiklinė, turėčiau ją laikyti dviem rankom. Ant lovos gulėjo kažkokia boba, beveik nuoga. Jos plaukai buvo juodi, riebūs, pati ji buvo šlykšti ir nusivariusi, o man, nežinau kodėl, baisiai jos reikėjo, kažkaip keistai troškau tų nukarusių, riebių papų. Labai lėtai, taip negrabiai priėjau prie jos, pasistiebiau ant pirštų ir uždėjau ranką jai ant pilvo. Jos bamba buvo tokia didelė, beveik kaip mano delnas. Ir tada supratau: esu vaikas, tiesiog mažas bamblys.

Ir staiga, bach, didžiulė letena su nešvariais nagais pakilo, užspaudė man burną ir visa jėga stumtelėjo. Nulėkiau atgal ir atsitrenkiau į kažką kietą. Man suskaudo, bet skaudėjo ne nugara, tik kažkas čia, viduje, lyg būčiau išgėrusi verdančio vandens, lyg būtų tvota per

pilvą. Įsiblioviau, spiegiau lyg nelabasis, gulėjau ant grindų ir blioviau, o virš galvos buvo tik musių apšiktos lubos ir purvina lemputė ant laido, ant mėlyno laido. Kurva, vyre, nepamiršiu to verksmo per miegus, niekada gyvenime taip neverkiau. Dabar apskritai neverkiu, nuo tada, kai iš ten išvažiavau, nuo kada pasprukau, nors ir buvo blogiausia, nors ir buvo labai sunku, pasakiau sau, kad ištversiu, kad niekada neverksiu, nei dėl savęs, nei dėl nieko.

Tada nenubudau su riksmu nei pasruvusi prakaitu. Tiesiog atmerkiau akis. Lubos buvo tos pačios, tokios pat purvinos ir tokios pat mažos. Lemputė kabojo savo vietoje, užgesinta. Mano vyresnė sesuo Elka miegojo susirietusi ir atkištu užpakaliu stūmė mane iš lovos. Ant kitos lovos knarkė tėvas, jis miegojo aukštielninkas, pravira burna. Motina sėdėjo šalia jo ir vėlė savo riebius plaukus. Ji visada keldavosi anksčiausiai, užtat dieną galėdavo užmigti bet kurią akimirką. Mažas Andžeika, Elkos sūnus, miegojo savo lovelėje. Tėvas apsivertė ant šono, garsiai perstelėjo ir liovėsi knarkęs. Motina atsikėlė ir ėmė ieškoti spintoje ką nors apsirengti. Žiūrėjau į ją. Kai nusivilko naktinius marškinius, užmerkiau akis. Švito.

Atsimenu lyg šiandien, kurva, kiekvieną smulkmeną. Tai buvo mano paskutinė diena ten, tuose namuose. Tada man buvo beveik devyniolika metų, buvau išlaikiusi baigiamuosius egzaminus, buvo vasaros atostogos. Neapkenčiau viso to, svajojau vieną gražią dieną atsibusti tyloje, tuščiame, švariame kambaryje, pilname vien mano savos smarvės.

Pala, apsirengsiu ir kur nors eisim. Savo šiandien jau atidirbau, bet kambario ilgiau negaliu užimti. Eisime kur nors išgerti alaus.

Na, baik! Žinau, kad tau patinku. Vėl tavo pasistojo...

Tu irgi apsirenk. Aš jau neturiu jėgų.

Šauni šita suknelė, ne? Bet į padorią knaipę ji per aštri. Čia netoliese yra tokia lindynė, ten renkasi vien treninguoti, pažįsta mane. Jei ten nueitum be manęs, tai per šešias sekundes tau apskaldytų snapą. Iš karto matyti, kad nesi savas, bet su manimi tau niekas negresia.

Tai, vyre, yra du pasauliai. Aš negaliu su šita suknele eiti į jokią iš anų knaipių ir jokio vaikino iš čia ten irgi neįsileis, vien dėl treningų. Bet vėlgi tu geriau nevaikščiok į štai šitą. Na, nebent moki susitvarkyti, bet neatrodo. Esi didelis, tai faktas, bet švelnus.

Toks yra gyvenimas. Mano mieste buvo panašiai. Sėdėdavome vakarais ant suolų skverelyje, gurkšnodavome birzgalą ir šaipydavomės iš pasipūtėlių, apsėdusių kavinės staliukus kitapus gatvėje. Jie atvažiuodavo ir išvažiuodavo taksi, gėrė brangius gėrimus ir berniukams retkarčiais pasisekdavo kurį apšvarinti. Aš nevogdavau, kasdien rytą eidavau išvalyti vieną iš tų knaipių aikštėje ir uždirbdavau truputį pinigų, kaip tik tiek, kad motina nevadintų veltėde ir kad kartais liktų vynui vaikinams. Visada valkiodavausi su vaikinais, buvau berniokiška, tik graži. Mano plaukai tada buvo trumpi. Paskui užsiauginau. Na, bet papus visada turėjau didelius, o vaikinai tai mėgsta.

Jei būdavo šilta naktis, eidavau su vienu iš jų mylėtis kitapus upės. Gulėdavome žolėje, prie geležinkelio tilto, traukinių langų šviesos lėkdavo per mus, glostydavo mūsų nuogus kūnus, į vieną, o po valandėlės į kitą pusę. Kažkokie žmonės važiavo į šiaurę, važiavo į pietus, tvarkyti reikalų, pažinti naujų miestų, jie turėjo praeityje atsisveikinimus, ateityje pasisveikinimus, rankų paspaudimus, pasibučiavimus, liūdnas akis, pasiliekančias peronuose. Po velnių, vyre...

Jei kuris iš tų keleivių buvo labai atidus, jeigu prispaudė nosį prie vagono lango stiklo ir užsidengė veidą, jis galėjo akimirkos dalį matyti mus, paskendusius į žolę, nuogus, susiglaudusius, mane ir kokį nors vaikiną. Tikriausiai tada manė, kad esame labai laimingi, įsimylėję, kas žino, gal pavydėjo mums tą šiltą naktį. Bet man nebuvo ko pavydėti. Aš net nepažinojau ko nors kitame mieste, nė karto nevažiavau traukiniu, niekas niekur manęs nelaukė, o jei norėčiau išvažiuoti, tikriausiai niekas neatsisveikintų su manimi perone, nesišluostytų nosies rankove. Traukiniai į Krokuvą, traukiniai prie jūros, traukiniai į Prahą, ar net į Paryžių, visi važiavo virš manęs, o visas mano pasaulis prasidėjo ir baigėsi už penkių gatvių, ir tai visai nebuvo tas pasaulis, kuriame norėjau pasilikti.

Visada mėgdavau dulkintis. Turiu, kurva, įgimtą talentą...

Ko juokiesi?

Tai reikia nors truputį mėgti, kaip ir kiekvieną darbą, nes jeigu ne, niekada nieko nepasieksi. Ten prie baro vyksta atranka. Panos sėdi, vyrai renkasi, o jie mėgsta karštas. Medines jie turi namuose. O aš nesu medinė, klientai

mane prisimena, niekada nesėdžiu, net užsirūkyti neturiu laiko. Todėl kartais galiu anksčiau išeiti. Paryčiui jau prasti vyrai – prisigėrę, priekabūs...

Kadaise atsitiko, kad nuėjome prie įlankos, aš ir keli vaikinai, ir ten dulkinausi su jais visais, ir tai man patiko labiausiai. Tai buvo paprasti vaikinai, kai mylėjosi, galvojo tik apie save, tad kiekvienas iš jų baigdavo, kai aš norėjau daugiausia, bet kai turėjau jų tiek, man buvo tikrai gera. Jie mane mėgo, nes rūpinausi jais ir buvau pasirengusi daug kam, buvau visiškai kitokia negu visos kitos mergos, gyvenusios kaimynystėje, tad tai pasikartojo dar daug kartų.

Iš tikrųjų man tai patikdavo, dievinau tą momentą, kai jau buvo po visko ir gulėjau nuoga ant žolės, mano akys merkėsi, o jie sėdėjo ir gulėjo aplinkui, rūkė cigaretes ir šnekučiavosi. Kas akimirką vienas iš jų lytėjo mane arba bučiavo, o kai pradėdavau rengtis, prašydavo, kad to nedaryčiau, kad dar likčiau tokia nuoga, kad ir toliau galėtų į mane žiūrėti, liesti mane, laižyti.

Tai buvo gal vienintelės akimirkos tame mieste, kai buvau nors kiek laiminga. Kažkokiu

būdu mylėjau visus tuos vaikinus, o jie mane irgi. Nė vienas iš jų nepasakė apie mane ką nors bloga. Kartkartėmis kuris nors iš jų prisipažindavo mane mylįs, bet aš visiems atsakiau neigiamai. Kiekvienas iš jų buvo per kvailas, kad norėčiau su juo susisaistyti, bet kartu jie darė man tikrai gerai. Man atrodo, kad tokia bobelė, kuri nors kartą savo valia mylėjosi su keliais vyrais, ilgėsis to, o jeigu kuri sako, kad niekada to nepadarytų, ji tiesiog meluoja.

Tai buvo aštrūs vaikinai, kai jie ėjo per miestą, žmonės traukėsi jiems iš kelio, bet šalia manęs buvo ramūs, sėdėjo ir šnekėjosi, paprastai, apie gyvenimą ir apie tai, ką kada nors veiks, kai iš ten ištrūks. Bet tikriausiai neištrūko ir toliau ten tūno, tik jų snukiai jau pragerti, pamėlę, ir kasdien jie sprendžia tik vieną problemą, iš kur gauti penkis zlotus kokiam nors birzgalui. Namuose jie turi spuoguotas ir bedantes žmonas, blaivūs jų nedulkina, tik kai grįžta girti, bet ir tada svajoja apie tvarkingas, gražias merginas. Užmerkia akis ir mato tokią liekną kaip aš vietoj tos savo raupuotos raganos. Bet aš esu jiems nepasiekiama. Jie pralaimėjo.

Na, jau esu pasiruošusi, galime eiti. Išjunk šviesą.

Tą raudoną lemputę palik. Va taip, gerai.

Pala, iš tarnybinių patalpų paimsiu rankinę, ir Vladekui turiu atiduoti pinigus už tave.

Paprastai reikia mokėti iš anksto, pats žinai, bet tavęs nebijau, nes tave pažįstu.

Eikš, parodysiu. Čia yra tarnybinės patalpos. Ankšta, bet jauku. Net ir dušas yra – žiūrėk. Čia reikia dažnai praustis. O čia, žiūrėk, kiek gumyčių, Vladekas jas perka urmo parduotuvėje.

Kiaušiniai, ne?

O tai yra Vladekas, mano šefas, susipažinkite, šefas žino, kad esi nuolatinis klientas.

Šefe, čia yra užmokestis su priedais. Neblogai, ką? Sakiau, kad tai geras klientas.

Einame pas storulį išgerti. Aš šiandien jau neturiu jėgų.

Žinau, kad esu gera. Žinau.

Lekiu. Rytoj ateisiu prieš aštuonias.

Na, eikš jau, gražuoli.

Čia netoli, va čia, ant kampo.

Žiūrėk, kokia graži naktis.

Matai tuos mentus? Kartais užlekia apsirengę civiliai.

Su valdžia reikia sugyventi.

Leiskis čia, laiptais žemyn.

Ko išgersi?

Eime kur į kampą, čia prie baro nepasišnekėsime. Storulis visada kiša savo trigrašį.

Apie ką aš kalbėjau? Gal apie senus laikus...

Nieko tas Vladekas, na ne? Kaip šiam verslui jis tikras angelas. Aš turiu laimę geriems žmonėms. Laikausi toliau nuo terlių. Limpu prie gerų žmonių. Porą kartų per gyvenimą teko laimė.

Kai buvau maža, pažinojau tokią vieną bobą. Labai jai esu dėkinga. Ji buvo vardu Anelė, o ją šaukdavo „Mano Angele", ir gal ji iš tikrųjų buvo ištremtas angelas, į gėrimų parduotuvę. Ji buvo stora, kad aš dulkinu. Porą kartų mačiau, kaip koks girtuoklėlis išlėkdavo iš jos, iš parduotuvės, o ji jam iš paskos, su tom savo letenomis, didelėmis lyg kultuvės.

Tokios jos buvo!

Tikrai! Neskiedžiu.

Svečias skuosdavo taip, kad sustodavo tik kitoje aikštės pusėje, ant komisariato laiptų, nes Anelės gėrimų parduotuvė buvo priešais policijos būstinę, taigi tai buvo saugiausia kvartalo vieta.

Be degtinės, ji pardavinėjo saldumynus, veikiau ne pardavinėjo, tik pati rijo ir kiek

išdalydavo vaikiščiams. Manau, kad viską, ką uždirbdavo toje parduotuvėje, pravalgydavo ir išdalydavo per saldainius, šokoladukus ir kramtomąją gumą. Paskui, kai paaugome, galėdavome gauti iš jos skolon rūkalų, o kartais ir vyno. Tokį lyg ir kreditą, nes niekad niekas iš mūsų jo negrąžindavo, neturėdavome nė grašio, o kai kuris vaikas pradėdavo turėti, tai jau visi žinojo, kad po kurio laiko jis dažniau lankėsi priešais, policijos komisariate.

Aikštės kampe savo kioską turėjo barštininkė, ji pardavinėjo barščių raugą, putrą ir prieskonines daržoves sriuboms. Mažai kas žinojo, kuo ji vardu, nes visi vadino ja „baščiorke". Tai buvo vaidingiausia pasaulyje moteris, skardžiu, tokiu spigiu balsu. Balsingesnė nei ji buvo tiktai Anelė. Kai barštininkės vyras gaudavo atlyginimą ir ateidavo pas Anelę buteliuko, ji už ausies išvesdavo jį prieš parduotuvę ir šaukė: „Baščiorka, turiu jam duoti arielkos?", o anoji taip pat garsiai atsakinėjo: „Bet tik vieną, auksinis mano Angele, tik vieną", o visa aikštė leipo juokais. Bet kartais barštininkės vyras pasigerdavo kur kitur, jis atsilygindavo pačiai už visa tai, o ji kelias dienas stovėdavo savo kioske su mėlyne po akimi.

Anelės parduotuvėje ruošdavau pamokas, prie stalelio tarnybinėse patalpose, ten, kur ji vakarais tvarkė apskaitą, laikė visas knygas ir popierius. Dieną stalelis buvo laisvas, ten buvo tylu ir ramu, o mano namuose visada grumdėsi per daug žmonių. Kai buvau trečiojoje licėjaus klasėje, Elka pagimdė vaiką, lyg ir nežinia kieno, nors visi tai numanė. Nuo to laiko beveik visada mokiausi parduotuvėje pas Anelę, nes namuose jau apskritai buvo neįmanoma ištverti.

Žinai, kodėl ėjau į licėjų? Vyre, tai buvo ne taip paprasta, po licėjaus darbo negausi. Senis norėjo mane užmušti. Neverta kalbėti.

Aštuntojoje klasėje, baigdama pagrindinę mokyklą, turėjau vaikiną, nuostabų blondinėlį, Voitusį, kurį buvo įsimylėjusios visos mūsų mokyklos merginos. Labai tuo puikavausi ir, žinoma, mylėjau jį kaip pamišusi aštuntosios klasės mokinės meile. Ištisus vakarus gulėdavau patamsiais su ranka kelnaitėse ir įsivaizdavau, kaip su juo myliuos. Nesidulkinu, tik myliuos, supranti? Tai buvo gražiausias mano gyvenimo seksas, tose mano fantazijose, tikrovėje tokio niekada neturėjau. Arba įsivaizduodavau, kaip mus užpuola kažkokie tipeliai, o

jis mane gelbėja, tranko jų snukius kaip koks Brusas Li. Na, sakau tau, tada, prisimenu, demonstravo *Slibino atėjimą* ir vaikinai dėjosi besitreniruoją karatė. Vaikščiojo ir tik švaistė kojas aukštyn, ir kniaukė lyg katinai. O Voitusis muštynėse buvo visada pirmas.

Girdi, o aš kažkada kalbėjau su tokiu vienu ir jis man pasakė, kad, kai buvo jaunas, visada įsivaizdavo, kaip gelbėja savo mylimąją nuo kažkokių banditėlių. Pažiūrėk, kokie čia skirtumai. Vaikinai įsivaizduoja į vieną pusę, o mergaitės – į kitą. O kas paskui iš to išeina?

Vieną dieną Voitusis su draugais apšvarino kioską prie stotelės. Prisimenu, stovėjome su Anele ant jos parduotuvės laiptelių ir žiūrėjome, kaip policininkai išveda Voitusį su antrankiais ir kiša į mašiną, kad išvežtų jį šaltojon. Anelė stovėjo rimta, o aš verkiau, springau, kurva, ašaromis ir glaudžiausi prie tų jos didelių papų, o ji glostė man galvą ir nieko nesakė. Dabar visai neverkiu, neleidžiu sau, supranti, vyre, laikau save kumštyje, bet tada buvau vaikas, staugiau lyg bebras. Tai buvo pamoka. Anelė uždarė parduotuvę, iškabino lapelį „Tuoj grįšiu", nusivedė mane į tarnybines patalpas ir kalbėjosi su manimi taip, kaip niekas

anksčiau nesikalbėjo. Manau, kad tą dieną tapau suaugusi, ir už viską, kas gero vėliau man nutiko, esu dėkinga jai. Nuėjau į licėjų, o kai pirmą kartą įlindau su vyru lovon, jau žinojau, ko turiu saugotis. Jeigu ne ji, dabar tikriausiai turėčiau du vaikus ir gyvenčiau tame viename dvokiančiame kambaryje su seniais, su Elka ir jos snargliais.

Jeigu egzistuoja pragaras ir kada nors aš ten pateksiu, jis atrodys taip, kaip tas butas, ir aš turėsiu jame gyventi ištisą amžinybę su jais visais. Tik Anelės ilgiuosi. Su ja net neatsisveikinau, taip kvailai išėjo, bet ką darysi. Kai kada nors dvėsiu, ji pas mane ateis, su tomis savo didelėmis akimis, su baltais sparnais, ateis manęs ir pasiims į dangų. Taip bus.

Betgi aš, kurde, įsišnekėjau.

Matai, sakiau tau, kad kai pradėsiu, tai baigta.

Nori dar vieną alaus?

Tikriausiai stebiesi, iš kur taip gerai moku pasakoti. Seni, aš irgi galėčiau būti rašytoja, tik esu per daug nekantri, nesinori visa tai kelti ant popieriaus. Aš ne iš karto duodavau užpakalį, pirmiausia buvau artistė. Rimtai sakau.

Na, ko juokiesi? Prasidėjo gerai.

Kai išvažiavau, pirmiausia patekau į Vroclavą. Visiškai atsitiktinai, neturėjau bilieto ir ten konduktorius mane išlaipino. Jis buvo žmoniškas vyras, nes neskyrė jokios baudos, tik liepė nešdintis. Na, tai išlipau. Na, ir tame Vroclave, iš pat pradžių, susipažinau su bobele, kuri vadovavo tokiam vaikų teatrėliui, lėlės, pasakos ir tokie dalykai, na, ir tapau aktore. Vyre, buvau kunigaikštytė, buvau ragana, buvau net sušiktas dinozauras. Tas dinozauras man išėjo šonais, kostiumas svėrė gal apie dvidešimt kilogramų, virdavau jo viduje.

Vis dar moku atmintinai visus vaidmenis. Važinėjome su tomis pasakomis po visą Lenkiją, į mokyklas, į kažkokius kultūros namus. Kartais vaidinome ligoninėse. Iš pradžių sekėsi gerai, o paskui vis prasčiau. Visiškai neturėjau pinigų, nes kai vaidindavome vieną spektaklį per savaitę, man nepakako nė kambariui išsinuomoti. Neturėjau kuo apsirengti, neturėjau šampūnui nusipirkti. Galop buvo taip, kad geriausiai atrodžiau su tuo dinozauro kostiumu. Na, o kai mergina neturi už ką pasirūpinti savimi, tai jau kilpa ant kaklo, nes kas domėsis tokia apdriskėle, kas priims į darbą? Norėtum, vyre, turėti sekretorę, kuri du mėnesius

nebuvo pas kirpėją ir kurios alkūnės kiauros? Kaip sakoma, kuo blogiau, tuo blogiau, o vargšui visada prieš vėją, pimpalas šiknon ir stiklo šukė.

Bet aš nepasiduodu, kas ne, tai ne. Tokia jau esu. Nesiguosiu. Jei kada nors pristigsiu sumanymų, ką toliau veikti su gyvenimu, šoksiu po traukiniu ar ką, bet neverksiu. Visa tai vis viena neturi prasmės, jei apie tai geriau pamąstai. Turiu tokią vieną kaimynę, ji yra slaugytoja, ligoninėje, kur vaikai miršta nuo vėžio. Miršta vienas po kito, supranti? Nė gyvenimo neragavę, nemylėję, tokie mažyčiai, va tokie. Kai pasakoja, tai galas, aš nebegaliu, niekas manęs taip nesukrečia. Bet neverkiu, tik klausau. Ir taip sau galvoju, ko visa tai verta, vyre, kirminai mus, kurva, sugrauš, ir tiek. Visa ta kančia, kasdien... Kam visa tai?

Patvarkė mane kažkada vienas toks, kurvinas, stovėjau po dušu ir žiūrėjau, kaip iš manęs laša kraujas, kap, kap, raudoni lašai ant juodai baltų plytelių, ant juodai baltos šaškių lentos. Vanduo sruvo nuo manęs ir plovė tuos raudonus lašus, vertė juos rusvais debesėliais. Supranti, svety, ką tuomet jaučia moteris? Tai nebuvo senas kraujas, tai nebuvo mėnesinės.

Tai buvo šviesiai raudoni lašai, šviežio skausmo lašai. Tą vieną kartą, tik tą vieninteli sykį pajutau visą buvimo kekše dugną. Kas iš to, kad duodu savo kūną už pinigus? Moters kūnas visada yra šventas. Moteris teikia gyvybę. Moteris nešioja gyvybę. Supranti? Aš irgi kada nors pagimdysiu. Mano putė yra šventa. Atiduodu ją kasdien pusvelčiui įvairiems terliams, kompleksuotiems bucams, aukoms, kurie nemoka susirasti sau meilės, pilkuoliams, kurių jokia geresnė pana net nepastebės, ir tokiems vienišiams kaip tu. Mano dėka juose kas nors pabunda. Naujai gimsta ant tos Vladeko lovos. Terliai virsta mačo, įsitempę linksmuoliais, apsukruoliai išskysta, paniurėliai kvatoja, o kompleksuoti atkiša man savo menkus paukštelius, nes aš jiems suteikiu pasididžiavimą, aš jiems duodu meilę, aš jiems duodu gyvenimą! O kas? Kad tai netikra meilė? O kokia yra tikra? Viskas yra apgaulė, visas gyvenimas yra vienas didelis melas, krušta fatamorgana. Svarbu tik tai, kad bent valandėlę būtum laimingas, o jie tai iš manęs gauna. Niekas taip nesupranta vyro kaip kurva. Reikalauju už tai pagarbos, reikalauju! Supranti? Jokia šiukšlė manęs nežalos...

Neverkiu!

Sakiau tau, kad neverkiu.

Nežiūrėk taip į mane. Nežinau, kas man atsitiko.

Na ką tu, vyre, su tavimi yra kitaip. Tu visai kas kita.

Nesakyčiau tau šito.

Einam jau, noriu vemti nuo šios lindynės. Eikš, palydėsi mane namo.

Jeigu nenori, tai neik! Šuo su tavim šoko.

Nežiūrėk taip į mane. Sumauta ta naktis.

Oi, nežinau, kas mane šiandien paveikė. Bet galų gale esu boba, na ne?

Na, eikš su manim, čia netoli.

Šiandien gražu. Einu po liepomis, vakar jos taip kvepėjo, kad norėjau atsigulti po jomis ir užmigti. Paskolink man megztinį, apsivilksiu ant tos suknelės, truputį pridengsiu, kad tau nereikėtų gėdytis, jog eini su kekše.

Na, ką tu, tai normalu. Aš žinau, kaip tai yra. Kartais einu kur nors pas žmones. Mėgstu nueiti, pavyzdžiui, į tą knaipę, kurioje dirba Vinė, žinai, ta sapnuojanti. Ten geria įvairūs menininkai, keistuoliai. Klimatas ten nežemiškas. Rimtai. Tokie truputį burtai. Ten niekas nežino, kad aš esu kurva, kai ten einu,

apsirengiu kiek santūriau ir nesidažau, net nesipudruoju. Tai visai malonu, kai kartais kas pažiūri į mane tokią, kokia esu, su spuogais, su raukšlelėmis paakiuose. Tavęs ten nemačiau, o gaila, nes tai šauni vieta. Parodysiu tau kada. Tik manęs neišduok. Jie ten visi tokie lyg ir laisvų pažiūrų, bet jei sužinotų, kad esu kekšė, tai baigta daina. Nenorėtų su manim kalbėtis. Tikriausiai ne. Velniai žino.

Kekšės gyvenimas yra toks, koks yra. Nieko nepadarysi. Vakar prie stoties mačiau, kaip vienai azijatei skaldo snukį. Einu sau ir matau: prie pat autobusų stoties, ant kampo, stovi mergina, maža, juodaplaukė, mongoliškų bruožų ir matyti, kad ji stambaus kaulo, tokia kresna, ne liesa.

Tai bent pasiaukojimas, vyre, pervažiuoti pusę pasaulio, kad čia, stotyje, Krokuvoje, davinėtų užpakalį! Na ne?

Stovi ta mergina, o aš einu kita gatvės puse, negreitai, nes nusivariusi, na, ir matau, kaip prie jos prieina kažkoks toks, plikas, odiniais drabužiais, didelis, eina ir šaukia jai kažką rusiškai. Ji skėsteli rankomis, o tas tekšt, tekšt, skelia jai kur papuola. Ji gūžiasi, o jis pliekia, per galvą, spyrė jai į užpakalį, bet per veidą per

daug nemušė. Snukis tai kapitalas, apdaužyta kekšė daug neuždirbs.

Toks gyvenimas, jis ją daužo, o ji nė necypteli, net per daug ir nesidangstė, kad jo nesunervintų. Na, bet ką ji gali? Kalbos nemoka, tūno čia nelegaliai, pasirinko tokį, o ne kitokį amatą, tai turi kęsti. Kaip lietų. Lyja, vyre, tai lyja, sušlaps šukuosena, išsiterlios snukio makiažas, bet juk ant lietaus nepyksi. Kaip kaminkrėtys valydamas kaminą visas išsiterlios, taip ir ji prie stoties duodama užpakalį turės aptalžytą snukį. Kiekvienas darbas turi savo juodas puses. Net ir tu, kai rašai, tau tikriausiai nuo sėdėjimo skauda stuburą. Aš irgi gaudavau, bet lenkėms visada ne taip blogai. Jos visada gali pasprukti, išvažiuoti į kitą miestą, kad tik toliau, kad nesurastų. Kai turi kiek laimės ir švarius popierius, gali net darbą pakeisti. Bet kažkodėl nė viena to nedaro. Arba bent retai.

Gražiai kvepia tas tavo megztinis ir taip maloniai duria. Toks puikus megztinis, ilgas lyg suknelė, tu esi didelis.

Galima viską iš apačios nusimauti.

Nori?

Na, tai jau.

Imk, įsidėk į savo kuprinėlę. Juk neisiu su kelnaitėm rankose.

Ką?

Ne, gali neatiduoti. Galiu tau kasdien kitas atnešti. Bet suknelę atiduosi? Kainavo krūvą pinigų.

Batus irgi nusiauti?

Gerai, bet tu irgi!

Na, duok.

Ką tu, vyre, eisi su puskojinėm? Betgi tu rimtuolis. Na, nusimauk!

Ir ką, blogai?

Dievinu vaikščioti basa. Tai labai erotiška, pati nežinau kodėl.

Jau netoli. Suuodi liepas?

Jos ten. Matai?

Tuojau prie jų prieisime. Pamatysi, kaip kvepia.

Tai aš šiandien įsismaginau, na ne? Nebaigiau pasakoti tau, kaip buvo ten, Vroclave.

Gavau paskutinį atlyginimą už visas tas pasakas, ir moteris uždarė firmą, nes tai jau buvo beprasmiška. Pinigus kažkokiais stebuklais išmokėjo man iki grašio, tik kad nedaug jų tebuvo, iš viso trys šimtai zlotų su trupučiu. Parnešiau juos namo, padėjau ant

stalo, atsisėdau ir spoksojau į tas tris šimtines lyg šarka į blizgutį. Už butą nemokėjau du mėnesius, už elektrą du ar tris, už dujas irgi, iš viso gerokai daugiau nei tūkstantį siekė skola, beveik du, o dar ir gyventi reikia. Aš daug galiu iškęsti, bet juk bandelei ir pienui reikia poros zlotų. Kad ir kaip, vyre, sumuotum ir atiminėtum, nieko iš to neišėjo. Na, tai sėdėjau ir galvojau, ir iš tikrųjų buvau be išeities. Ta bėda vilkosi paskui mane daugiau metų, kas mėnesį buvo vis blogiau ir blogiau. Kartais kiek prisidurdavau iš šen bei ten, bet juk nieko nemokėjau. Nesielvartavau, aš ne iš tų, kurios verkia, sakiau tau, bet man tai jau ėmė įkyrėti iki gyvo kaulo. Nes kiek taip galima tverti?

Buvau vis labiau įniršusi, biesas mane suėmė, nuėjau parduotuvėn ir nusipirkau butelį. Na, ir liko mažiau nei trys šimtai. Atsisėdau ir tuštinau stikliuką po stikliuko prieš veidrodį. Į galvą lindo įvairios kvailos mintys, bet žinojau viena, kad namo tikrai negrįšiu. Praėjo beveik metai nuo mano išvažiavimo ir grįžti dabar reikštų pralaimėti, pralaimėti ir jau visiems laikams pripažinti pralaimėjimą. O ne, kas ne, tai ne. Ne taip lengvai.

Rytą pasiėmiau pinigus, nuėjau į kirpyklą, pasidariau pritrenkiančią šukuoseną, paskui manikiūrą – nagučius teko priklijuoti, nes dėl išgyvenimų juos buvau nukramčiusi, dar nusipirkau pudros, lūpdažių, kažkokių dar niekučių, ir galop man užteko vienoms kelnėms, tokioms skylėtoms kabaretėms. Turėjau vieną suknelę, kurios apačia jau buvo apdriskusi, kuri buvo dar iš licėjaus laikų, bet buvo šauni, nes juoda ir priekyje susegama sagelėmis, bet kada galima buvo kaip reikiant atsagstyti. Pasiėmiau žirklutes, ir ciach, sutrumpinau taip, kad dengtų tik užpakalį kaip ta, kurią ką tik vilkėjau. Šiaip taip apsiūlėjau. Dieną jos dėvėti nebuvo galima, siuvėja niekada nebūsiu, bet užpakalio davimas yra naktinis darbas, naktį ji atrodė visai, visai nieko.

Gražiai kvepia tos liepos, na ne? Dar savaitė, ir nužydės. Mėgstu liepžiedžių arbatą, bet šitų nerinksiu, auga prie gatvės, tai nuodai. Dieną ten važiuoja daugybė mašinų.

Jau netoli, iki gatvės galo ir dešinėn. Turiu šaunų butą, pro langą matyti Vysla. Rytą gražu, kai saulė kyla, atsispindi upėje. Pamatysi. Kai ateisime, tikriausiai jau švis, iš lėto pilkėja.

Užeisi išgerti arbatos?

Vroclave gyvenau tokiame urve, kad nė nekalbėk, grybas, šikinykas koridoriuje. Bet ir tai man buvo ne pagal kišenę...

Na, jau ir beveik galas pasakojimo apie Vroclavą.

Vakare užsitempiau tą savo patrumpintą suknelę ir nuėjau į tokią vietą, kur stovėdavo merginos, buvau kvaila, nieko neišmaniau, nežinojau tvarkos, man atrodė, kad galiu šiaip sau parodyti asmeninę iniciatyvą. Kažką lyg ir buvau girdėjusi, kad tai ne taip, bet maniau, kad kiek laiko pratempsiu, o paskui matysiu. Bet kur tau. Vos atsistojau, merginos pradėjo ant manęs šnypšti, ir po valandėlės matau, kad ateina toks didelis, jaučiasprandis tipas, auksinė grandinė ant kaklo, veidas lyg buldogo, o jos jį ant manęs pjudo. Jau rengiausi nešti muilą, bet tą akimirką matau, privažiuoja mašina, ir ne bet kokia, o kažkokia prabangi. Svečias mandagiai praveria duris, kad mandagiai paklaustų, po kiek ir taip toliau, o aš op į vidų ir uždariau duris. Tipas sustojo ir laukia, kol išlipsiu, ir matau, kad jis baisiai įsiutęs, kai išlipsiu, man sprandą nusuks. Tas svečias su mašina kiek suglumęs, kad mergina pas jį taip veržiasi nė nepasikalbėjusi. Klausia manęs, kiek

už kartą, o aš juk nežinau. Neturiu supratimo, kokios kainos, tik spėju, kas yra „kartas". Sakau jam: „Penkiasdešimt", o jis man į tai: „Per brangu, nešdinkis". Matai jį, velnias, turčius, mašina kainavo krūvą pinigų, o toks naginė. Jau taip yra, kai kas turtingas, tai ir šykštus. Jei nešykštautų, būtų vargšas kaip aš.

Pasibaisėjau, nes juk negaliu išlipti. Tik aš, vyre, elgetauti ir inkšti nemoku, na, tai sakau: „Nebus verta, tai nemokėsi". Man buvo vis viena, kad tik iš ten išvažiuočiau. Jis kiek apstulbo, dar kiek gyvas negirdėjo tokio teksto iš jokios merginos, o iš karto supratau, kad daug matęs. Gal tai jį suintrigavo, na, ir pamatė, kad esu nauja, gal pagalvojo, kad tai koks nors pristatymas, kaip būna prekybos centre, bukaprotis. Šiaip ar taip, davė garo ir tiek mus tematė.

Ką sakai?

Na, sumokėjo, sumokėjo, stengiausi kaip velnias. Pigiai tada parsidaviau, dariau, ko jis norėjo, nes rytdienai neturėjau net duonai, turėjau gauti tas penkias dešimtines. Tik meldžiausi, kad manęs neapmautų, bet buvo sąžiningas, sumokėjo. Gal jam tiesiog patikau, nes norėjo mano telefono numerio, bet aš žinojau,

kad ten jau negaliu ieškoti laimės. Blogai pradėjau.

Rytą įsėdau į traukinį. Nuvažiavau prie jūros, į Gdanską, buvo prasidėjęs sezonas, ėjo vasara, pagalvojau, kad ten man bus lengviau, be to, mėgstu jūrą. Už butą nesumokėjau, už elektrą irgi ne, pabėgau penktą ryto, kai visi dar miegojo, kaip kokia vagilė. Tą kartą kažką apvogiau, kvailai pasielgiau, bet ką galėjau daryti. Gal dar kada nors būsiu Vroclave, atiduosiu su procentais, dabar man tai ne tokie jau dideli pinigai.

Pajūryje atsidūriau visiškai be pinigų, neturėjau kur gyventi, neturėjau už ką gyventi. Iš pradžių miegojau Sopoto paplūdimyje, birželis buvo gražus, naktys šiltos. Rytą nusiprausiau jūroje, išskalbiau kelnaites, išdžiovinau saulėje. Turėjau kiek drabužių plastiko maišelyje, o ant dugno – suvyniotą į laikraštį savo suknelę ypatingoms progoms. Ieškojau kokios normalios nakvynės, bet tuo metų laiku ten kiekviena lova turi aukso kainą, o man vargais negalais pakako duonai ir pienui. Pirmiausia ieškojau normalaus darbo. Susiradau žuvies kepintuvėje. Buvau visa prisisunkusi to kvapo, maniau, kad išprotėsiu, dvokiau aliejumi per

kilometrą. Po savaitės gavau pirmą atlyginimą – šimtą penkiasdešimt zlotų. Savaitę stovėti toje smarvėje, vyre, už tokius pinigus. Žinojau, kad tiek galiu gauti už vieną numerį, na, gal už du. Man viską jau niežėjo nuo to sūraus vandens, plaukai virto gaurais. Tą naktį, po atlyginimo, lijo lyg iš kibiro, palindau po prieplauka, lašėjo ant galvos, drebėjau nuo šalčio. Neturi supratimo, kaip jaučiausi.

Ten sėdėjo keli driskiai, vieną momentą vienas iš jų atkišo man ranką su denatūrato buteliu. Pagalvojau sau, kad turiu leistis į dugną, nes neiškilsiu. Gurkštelėjau, pasidarė šilčiau, bet daugiau nenorėjau, nieko šiame pasaulyje nėra bjauresnio kaip denatūratas, garbės žodis, be to, bijojau apsinuodyti. Pasikalbėjau su jais, pasakė man, kas ir kaip, ko ieškoti, su kuo kalbėti, kas valdo. Klausiau atvirai, ten du buvo vietiniai, jie viską žinojo, tik negalėjo tuo pasinaudoti, nes neturėjo tokių papų kaip aš. Jiems teko likti tame paplūdimyje.

Rytą ir toliau lijo. Neturėjau kaip nusiprausti, buvau šlapia ir sušalusi. Nuėjau į šikinyką prie prieplaukos ir apstulbau, kai pamačiau save veidrodyje. Tokios valkatos kiek gyva nesu mačiusi. Jaučiau, kad su tokia išvaizda nieko

nepasieksiu. Į žuvies kepintuvę irgi nebuvo ko eiti, tiesiog nenorėjau, ir viskas. Tik spaudžiau saujoje tą savo varganą atlyginimą. Pagalvojau, kad jei nueisiu į kokį pensionatą ir užmokėsiu, man leis nusiprausti ir išsidžiovinti. Bet jokiame neleido, supranti, vyre, buvau jiems šiukšlė, atmata, niekas neklausė, iš kur atsiradau, ar nemirštu, ar nesergu, vijo mane į visas keturias puses, o aš norėjau tik nusiprausti, net galėjau už tai sumokėti, bet jie nenorėjo klausyti. Pajutau, kad tikrai pasiekiau dugną. Lietus liovėsi, pasirodė saulutė. Sėdėjau ant suoliuko, graužiau duonos ketvirtį užgerdama pienu ir džiovinausi. Man buvo vis šilčiau, sėdėjau ir jutau, kaip dvokiu: nemiga, baime, prakaitu ir vis dar tuo suknistu aliejumi. Niekas negalėjo jo nuplauti. Besišypsantys žmonės, su šortais, kostiumais, panelės gėlėtomis suknelėmis, visi kvepiantys, linksmi, ėjo pro mane ten ir atgal, į prieplauką ir į miestą, ėjo, šnekučiavosi, džiaugėsi gyvenimu, o aš ten sėdėjau ir dvokiau lyg kokia šiukšlė.

Sušilo, tad nuėjau prie jūros, nusiprausiau kaip paprastai, apsirengiau tą savo suknelę ir nuėjau kur reikia. Buvo ten toks vienas galvijas, jį vadino Juodu, ir iš tikrųjų jis buvo juo-

das, įdegęs lyg derva, nors buvo tik birželis, toks vulgarus kuilys, buvo matyti, kad į visas išmatas rankas mirkė. Patikau jam, tokie papai tai kapitalas, bet pasakė, kad turi mane patikrinti, liepė eiti su juo. Nuėjome į vieną butą, kiek toliau, ten buvo dar du, girti, baisiai dvokė. Blogis visada dvokia. Tokie, kai išeina į miestą apsikarstę auksu, apsirengę odiniais drabužiais, kai vežiojasi savo mašinomis, atrodo nežinia kaip prašmatniai, bet savo urvuose visada tūno smarvėje. Puolė prie manęs visi. Galvojau, kad apsivemsiu, bet neišsidaviau. Žinojau, kad viskas nuo to priklauso, ir pavyko. Tas Juodas davė man pinigų, liepė apsirengti, susitvarkyti. Nuvežė į butą, kur buvo dar keturios merginos, visos iš Rytų. Pasakė, kad už butą jis irgi sumokės tą mėnesį, kad tai man skolina. Kitą dieną liepė būti, kur reikia.

Čia gyvenu, langai į kitą pusę, į upę, sakiau tau.

Užeik išgerti arbatos.

Ne kavos, kava tokiu laiku būtų nesąmonė, reikia išsimiegoti.

Na, eime, nesimaivyk. Moteris kviečia.

Pala. Nežinau, kur raktas nuo vartų. Niekada, velniai griebtų, jo nerandu.

Tu, vyre, nekišk nosies į moterišką rankinę. Pasižiūrėk į savo biografiją, ir ten bordelis.

Ką? Aš neteisi?

Mano ne geresnė, tai faktas.

Yra tas raktas. Šviesa uždegama kairėje. Ne ten, kurva, neskambink žmonėms, nes mane iš čia išmes! Tas apvalus mygtukas. O tas. Į antrą aukštą eime pėsti.

Basa čia dar nėjau. Kokie šalti tie laiptai...

Senuose namuose visada vėsu, net ir per didžiausius karščius.

Tai čia.

Lįsk pirmas. Svečiuokis.

Kokios purvinos mano kojos. Bet niekis. Šiandien nesiplaunu. Skelbiu sau Vaiko dieną. Rytoj pakeisiu patalynę. Tu irgi nekreipk dėmesio.

Eikš su manim virtuvėn, pasidarysim arbatos.

Gražus butukas, na ne?

Tas Sopote buvo daug mažesnis, o gyvenome jame penkios. Buvo toks dosnus kurvinas vienas. Kasdien iš mūsų gaudavo didelius pinigus, bet viskam šykštėjo.

Iš pradžių jam atidavinėjau pusę. Taip buvo kelias pirmas dienas. Paskui atiminėjo daugiau,

beveik viską. Kai slėpdavau, gaudavau lupti. Kai gavau iš kliento daugiau, nei buvo nustatyta, pasiėmiau sau, mane sumušė, nes paaiškėjo, kad tai buvo jo pažįstamas, pakištas mane patikrinti. Pagaliau man pasisekė, sutaupiau, kad jam atiduočiau, bet pasakė, kad to vos pakanka procentams, taigi likau jam skolinga tiek pat. Mitau vien duona ir pienu, kad išsimokėčiau, bet tie dulkinti procentai augo ir augo. Pasipriešinau, tai nuvežė mane vienam svečiui, į kažkokią vilą prie Sopoto, ir ėmėsi manęs. Viską filmavo, o liepė man daryti tokius dalykus, kad aš tau, vyre, nepasakysiu, nes tai man nepereis per gerklę. Paskui pasakė, kad, jei išnyksiu, kasetė bus paleista apyvarton. Bet manęs tai nejaudino. Ko turėjau gėdytis? Merginos, su kuriomis gyvenau, tikriausiai perėjo tą patį. Nežinojo, iš kur esu kilusi, vieną dalyką padariau išmintingai prieš eidama ten: dokumentus suvyniojau į plėvelę ir įkišau parke po betonine klomba. Ištisus metus jie išgulėjo beveik Sopoto centre ir, kai iš ten sprukau, ištraukiau juos net nesušlapusius. Nežinau, kodėl buvau tokia atsargi, bet tai paliko man laisvas rankas ir kojas. Tai buvo kablys man, mano, motinos namų adresas. Nenorėčiau, kad ji gautų tokią

kasetę. Iš karto liepė man atiduoti tuos popierius, klausė, kur jie, ieškojo visur, tas Juodas net ir mano batus patikrino, bet aš pasakiau, kad mane apvogė. Porą kartų užtvojo, bet galop paliko ramybėje. Tada žinojau, kad gerai sugalvojau su ta klomba. Tos rusės visos apsimovė, atidavė savo pasus. Svetimame krašte be paso, be kalbos, tai galas, leidosi visiškai uždulkinamos. Aš buvau apsukresnė.

Kiek tau įberti cukraus?

Tu esi saldus vaikinas. Eikš į kambarį. Lįsk po antklode. Puodelį pastatyk ten, ant spintelės.

Kur su kelnėm? Nusimauk, juk šiandien tavęs jau neišleisiu.

Na, o kaip manei?

Tik nesakyk, kad tau blogai.

Pala, aš irgi nusitrauksiu tą tavo megztinį, graužia kaip visi velniai, tik paleisiu kokią muziką.

Tinka?

Žinau, kad gera.

Na, tai dabar megztinį. Žiūrėk ir relaksuokis.

Matai!

Ir ką? Vis tiek nori eiti?

Kiaulė!

Įsižeidžiau!

Kur su letenom!

Pala, įlįsiu pas tave.

O! Matau, kad ir tu nusimovei kelnaites!

Na, ir gerai. Taip geriau.

Tokios muzikos išmokau vienoje knaipėje, čia, Kazimieže, žinai, toje, kur Vinė dirba, ta sapnuojanti. Ten groja beveik tik džiazą. Dabar jau nieko kito nesiklausau. Nueiname ten kartais su kaimyne, viena irgi užsuku. Aš dirbu tik keturias dienas per savaitę, tris vakarus turiu laisvus. Jau esu per sena, kad kasdien plūkčiausi. Jaunoms reikia užleisti vietą. Tos, kurios iš karto pateko pas Vladeką, yra laimingos, aš tokia laiminga nebuvau. Turėjau gerokai iškentėti, kad išmokčiau gyventi. Maža tokių vietų, kur kurva gali ramiai pagyventi, oi maža. Tai blogas amatas. Tik snarglėms atrodo, kad lengvai galima uždirbti pinigų, o paskui yra per vėlu. Kai patenka pas tokį kurviną kaip Juodą, jau neišsivaduos. Procentai, skolos, pasas konfiskuotas, įrašyta kasetė su šuneliu, ir belieka sau tik venas persipjauti. Aš laimėjau tą numerį su dokumentais. Iš esmės neturėjau ko bijoti, išskyrus mušimą. Pradėjau

taupyti sau, net ir nemaniau atidavinėti tam šūdžiui. Buvau vis išmintingesnė ir neblogai sekėsi. Tas Juodas buvo tikras kūjis, vėliau mausčiau jį kaip norėjau. Didžiausia problema buvo slėpti pinigus. Niekur nebuvo saugu. Slėpdavau lauke, užkasinėjau, maskavau kaip sušikta voverė, ne vienoje vietoje, o keliose, kad ištikus nesėkmei neprarasčiau visko. Rūpinausi savimi, valgiau gerai, žinojau, kad dar galiu įkristi į duobę. Juodas pasiimdavo beveik viską, bet aš turėjau priedų, nes kai klientas buvo geras ir žinojau, kad jis ne Juodo pažįstamas, tai stengiausi. Porą kartų pastebėjo, kad jam neatiduodu, tai gavau mušti, bet tai manęs jau nejaudino, įniršau ir tik skaičiavau dienas iki sezono pabaigos. Neapykanta mane taip kaitino, kad buvau pasirengusi viskam. Veidmainiškai gerinausi ir traukiau iš to šūdžiaus, kiek tik galėjau. Tai man sekėsi, kartais palikdavo man daugiau, bet visada sakydavo, kad tai paskola. Šikau ant tų jo paskolų. Turiu jį vienoje vietoje.

Baigėsi rugpjūtis ir visus lyg iššlavė, miestas liko beveik tuščias. Dar porą dienų pasitrainiojau ir sprukau. Iki grašio išgriebiau riešutėlius, niekas nepradingo, iškrapščiau iš po klombos

popierius ir įsėdau į Ščecino traukinį. Vėl turėjau tik tinklelį su daiktais. Viską palikau. Negalėjau susipakuoti, kad manęs neužkluptų. Pasiėmiau brangiausias smulkmenas ir geresnius drabužius. Sukneles palikau. Buvau su džinsais ir striuke, žinojau, kad nesušalsiu, o tiek pinigų dar niekada nebuvau turėjusi. Tik saugojausi, kad manęs niekas neapšvarintų.

Iki Ščecino neprivažiavau, bijojau. Išlipau kažkokioje skylėje ir iki žiemos tryniausi mažuose miesteliuose. Truputį pailsėjau nuo to mėšlo, padėjau žmonėms pjūties darbuose, paskui kasti bulves. Uždirbti neuždirbau, nes žmonės kaimuose gyvena skurdžiai, bet ir nieko neišleidau. Miegą ir valgį gavau už darbą. Truputį atsigavau, atsivalgiau sūrių, kaimiškų kiaušinių, pagaliau įdegiau, nes tame Sopote matydavai tik naktis, pabendravau su normaliais žmonėmis, nuėjau pas gydytoją, pasidariau tyrimus. Truputį bijojau. Su klientais buvau atsargi, bet jeigu Juodam ar kuriam iš jo sėbrų būčiau užsiminusi apie saugų seksą, jie būtų turėję gerą pramogą. Laimė, nieko nesusigavau.

Kurį laiką nenorėjau rodytis jokiame dideliame mieste. Jau išmokau atsargumo. Velniai

žino, kur tas galvijas lankosi. Bet kai pasidarė šalta, nuvažiavau į Lenkijos pietus. Kaime žiemą nėra ką veikti. Truputį pasėdėjau Silezijoje, ten irgi nemažai iškenčiau, vienas toks niekšas vos neužmušė, bet nesidaviau. Tik, kurvinas, sulaužė man šonkaulius, bet išsilaižiau. Laikraštyje perskaičiau, kad Juodą pasodino. Labai apsidžiaugiau. Net galvojau, ar neprisistatyti ir neliudyti prieš jį, bet numojau ranka. Kam man to reikia.

Porą metų trankiausi po Lenkiją. Kur tik aš, vyre, nebuvau. Bet jau niekur man tiek nekliuvo, kaip tame velniškame Sopote. Galop beveik prieš trejus metus atvažiavau čia ir patekau pas Vladeką. Na, šiaip taip gyvenu, bet dabar tai jau kitaip. Esu vyresnė ir patyrusi, žinau, kad netrukus reikės pasitraukti. Senos kurvos apgailėtinos. Stovi tokios baidyklės, garbanotos, prie stulpo. Nenoriu taip baigti.

Nežinau, ką tada darysiu. Kol kas lankau vizažo kursus.

Žinai, kas tai yra?

Na taip, makiažas ir aplinka. Toks meniškesnis akių dažymas. Kas žino, gal pravers. Su kaimyne mokomės prancūzų kalbos, susimetėm pinigėlių, susitarėm, kad kada nors drauge

važiuosime į Paryžių. Ji ten buvo su savo gyvenimo meile. Dabar jai teliko prisiminimai, nes ta jos meilė žuvo avarijoje prieš daugiau nei metus. Tada jos dar nepažinojau. Ji gyveno kitur, bet netoli, kažkur Kazimiežo kvartale. Prieš metus vasarą persikėlė čia. Netrukus po to susipažinome, nes vienu metu grįžtame iš darbo. Ji iš budėjimo ligoninėje, aš iš subinės davimo. Sakiau tau, kad ji dirba tokiame skyriuje, kur vaikai miršta nuo vėžio. Bjaurus darbas. Normalus žmogus porą kartų per gyvenimą susiduria su mirtimi, o ji visą laiką turi reikalų su giltine, ir dar kaip. Kartą, atsimenu, buvo tokia savaitė, kad jai mirė trys vaikai. Galima išprotėti, vyre. Bet ji kažkaip laikosi. Kartais pas mane verkia, kai užlekia išgerti arbatos. Aš neverkiu, sakiau, kad esu kieta, bet jai kartais reikia išsibliauti. Labai ją mėgstu, daug ko iš jos išmokau. Ji gera. Šilta.

Ji vis dar neatsigavo po tos avarijos, nors jau praėjo tiek laiko. Tai nebuvo vyriškis, o mergina. Sako, kad jos kartu buvo labai laimingos. Bet tai didelė paslaptis, mažai kas ją žino. Žmonės iš tokių dalykų kaipmat daro sensaciją. Jų tuščiose makaulėse netelpa, kad tai įmanoma. Tuojau kyla nešvarių minčių. Meilė jiems nieko nereiškia.

Kažkada mačiau ją baisios būsenos žydų festivalyje, čia, Kazimieže, lygiai prieš metus.

Buvai ten kada?

Paskutinę festivalio dieną yra nuostabus koncertas. Linksminasi žmonės iš viso pasaulio. Muzika ir apskritai.

Dabar irgi prasidėjo tas festivalis, nes jau praėjo metai. Po savaitės bus koncertas. Eisi su manimi? Supažindinsiu su savo pažįstamais.

Praėjusiais metais buvome ten su kaimyne, linksminomės, šokinėjome. Buvo šaunu. Toks vienas pažįstamas daužė būgnus kiek pajėgdamas, buvo gražus vakaras. Dar neilgai buvome pažįstamos, ir ta istorija su jos mergina man buvo nežinoma. Staiga žiūriu – ji stovi lyg pamačiusi vėlę. Visa virpa ir taip baisiai verkia. Ašaros srūva jos veidu, rankas nuleidusi, va taip, pažiūrėk, o pirštus įtempusi, išskėtusi į visas puses, lyg stengdamasi sulaikyti savyje kokį laukinį riksmą. Tie juodi, palaidi plaukai klijuojasi jai prie veido. Išsigandau, nežinojau, ką daryti. Bet pala, tai dar ne viskas. Žiūriu, o priešais stovi moteris, sena, labai sena, žila lyg sniegas, aukšta kaip senutė ir tvarkinga, iš karto matyti, kad ne lenkė. Ir ta moteris stovi ir irgi verkia kaip ir mano kaimynė, atrodė jos

identiškai. Jas skyrė gal tik penkeri metrai, bet gal ir apie keturiasdešimt metų. Ko verkė ta senutė, nežinau. Truputį buvo panaši į žydę, kažkada turėjo būti juodaplaukė, tikriausiai prisiminė ką nors labai blogo iš karo, čia išžudė tūkstančius žmonių, visus vietos žydus. Bet juk pats žinai, ką aš tau sakysiu. Daina buvo tokia baisiai verksminga, tai abi ir išskydo. Dar niekada nesu mačiusi ko nors verkiančio taip, kaip tada jos, pati niekada neverkiu, esu kieta.

Tada ėjau su kaimyne namo ir galvojau sau, kad ir net taip paverkti negaliu. Nežinojau, koks reikalas, dar tada nežinojau, bet numaniau, kad kažkas labai svarbaus.

Pagalvok, vyre, kaip atsitinka. Susitinka tokios dvi moterys ir verkia, viena dėl viso kvartalo, o kita dėl savo meilės, kuri žuvo avarijoje. Keturiasdešimties metų skirtumas ir gal apie šimto tūkstančių gyvybių skirtumas. Esame laimingi, kad dabar tokie ramūs laikai. Taip manau. Na ne?

Pavydžiu kaimynei to verksmo. Gal tai keista, bet pavydžiu jai net ir tos tragedijos. Aš niekada nieko nemylėjau. Tiki? Buvo keli, tokie daugiau ar mažiau gražūs, palyginti tvarkingi, bet net neprisimenu, kuo jie buvo vardu, o

ką kalbėti apie verkimą. Vis tebesvajoju apie tą vaikiną, kuris mane išvaduos iš blogio, išgelbės nuo banditų. Su meile aš, broli, sustojau pagrindinės mokyklos lygyje.

Vaiką, po galais, norėčiau kada nors turėti.

Pastaruoju metu vis sapnuoju vaikpalaikius. Jau ir man gal laikas. Tik su kuo?

O aš iš tikrųjų mokėčiau daug duoti vyrui.

Gal jeigu nuvažiuočiau su kaimyne į tą Paryžių. Gal ten. Turiu pasidaryti pasą, niekada neturėjau. Turėsiu nuvažiuoti į savo miestą. Kaimynė sako, kad po tiek metų turėčiau aplankyti šeimą. Tai faktas. Esu nieko sau kalė, dešimt metų nesusisiekiau su motina, su tėvu, su seserimi. Kurva. Ta žydė tikriausiai čia verkė savo artimųjų, kuriuos vokiečiai sudegino krosnyje, o aš savų per tuos metus nė matyti nenorėjau. Nežinau, ar gyvi, po galais, tai bent esu skuduras. Nuvažiuosiu. Turiu atidėjusi kiek pinigų, gal į senatvę jiems pagelbėsiu. Man sau daug nereikia, visada susitvarkysiu. Esu apsukri. Mano papai dar nenukaro, net ir pornofilme galėčiau suvaidinti. Sako, kad ten neblogai moka.

Visada savimi kaip nors pasirūpinsiu.

Ta kaimynė yra kažkokia geroji dvasia. Galima parašyti knygą apie ją, apie tuos vaikus,

kurie miršta, apie tą jos prarastą meilę ir apie viską. Toks gyvenimas prašyte prašosi į knygą.

Parašysi kada nors apie ją. Papasakosiu daugiau, susipažinsi su ja.

Šis pasaulis pilnas utėlių, tokių kaip Juodas, tokių kaip aš, o ji yra kažkoks sumautas angelas.

Parašysi?

Pažadėk.

Supažindinsiu tave su ja.

Pažadėk, kad parašysi...

Pasikalbėsime apie tai rytoj...

Miegok jau, tau akys limpa. Ek, tos tavo akys. Gražios, nėra ko. Atsuk nugarą, prisiklijuosiu prie tavęs, esi toks šiltas. Va taip, kaip tik taip.

Seniai nesu užmigusi su jokiu vyru, kurvos miega vienos. Aš turiu tik Vladeką, bet į namus jo niekada nekviečiau. Dulkintis su juo man netgi patinka, kai blaivus, jis yra aštrus, mėgstu, kai vyras aštrus, bet pasišnekėti su juo nėra apie ką. Ne taip, kaip su tavimi...

Tu šiltas...

Kvepi...

Bet kai ateisi į agentūrą, mokėsi normaliai. Atmink...

Nebus taip ir taip...

Jau švinta, po truputį...

Tau gera?

Man gera.

Esi geras, toks plaukuotas.

Rytą paruošiu tau gerus pusryčius.

Pasimylėsime paskui, kai norėsi. Veltui, per pažintį.

O jei bus geras oras, gal eisime pasivaikščioti...

Turinys

Lachesė • 5

Atropė • 81

Klotė • 203

Marek Soból
MOIROS
Romanas

Iš lenkų kalbos vertė
Kazys Uscila

Redaktorė *Zita Kutraitė*
Meninis redaktorius *Romas Dubonis*
Maketuotoja *Danutė Navickienė*

Užsakymas Nr. 68
„Minties" leidykla, Z. Sierakausko 15,
LT-03105 Vilnius.
Spausdino AB „Aušra", Vytauto pr. 23,
LT-44352, Kaunas.

Kaina sutartinė

Soból, Marek

So-08 Moiros: romanas / Marek Soból; iš lenkų kalbos vertė Kazys Uscila. – Vilnius: Mintis, 2007. – 256 p.

ISBN 978-5-417-00906-8

„Moiros" – tai postmodernistinis kūrinys, kuriame susijungia tarsi nematomas kultūrinis, mitologinis klodas ir trys originalios spalvingos meilės istorijos, pavadintos graikų likimo deivių vardais. Galbūt šis romanas tik rašytojo žaidimas literatūrinėmis konvencijomis, o gal ir feministinė knyga – visų moteriškumo pasireiškimų apologija.

UDK 884-3

Šiuolaikinis Europos romanas

Markus Orths. Katalina, 2007
Sibylle Mulot. Fabrikantai, 2007
Angela Carter. Stebuklinga žaislų krautuvėlė, 2007
Ian McEwan. Tvari meilė, 2005
Anja Snellman. Mama ir kalė, 2005
Christa von Bernuth. Balsai, 2005
Joseph O'Connor. Kaubojai ir indėnai, 2005
Hartmut Lange. Styginių kvartetas, 2004
Nora Ikstena. Gyvenimas yra gyvenimas yra gyvenimas, 2004

Rengiama spaudai:

Jenny Erpenbeck. Istorija apie seną vaiką
Sten Nadolny. Atrastas lėtumas
Joseph O'Connor. Jūros žvaigždė
Dawid Bieńkowski. Nieko

Marekas Sobolis (1968 m.) – šiuolaikinis lenkų rašytojas, informatikas, gyvenantis Krokuvoje. Romanas „Moiros“ yra jo debiutas, sulaukęs didelio skaitytojų susidomėjimo ir palankaus kritikų įvertinimo. Šis romanas buvo išrinktas atstovauti Lenkijos radijui konkurse Prix Europa 2006.

„Moiros“ – tai postmodernistinis kūrinys, kuriame susijungia tarsi nematomas kultūrinis, mitologinis klodas ir trys originalios spalvingos meilės istorijos, pavadintos graikų likimo deivių vardais. Galbūt šis romanas tik rašytojo žaidimas literatūrinėmis konvencijomis, o gal ir feministinė knyga – visų moteriškumo pasireiškimų apologija. Šiuo metu M. Sobolis rašo romaną apie vyrus.

Moiros, kaip ir dera graikų likimo deivėms, nepalengvina uždavinio tam, kas nori išnarplioti jų sujauktus likimus. Atsiverdamos klausytojams kartu juos ir klaidina. Jos kuria savo istorijas, o gal ir pačios yra išgalvotos? Bet kuri iš jų yra išgalvota, kuri – tikra? Kas iš tikrųjų yra visų trijų pasakojimų autorius – Lachesės klausytojas, Klotės klientas, o gal dienoraštį rašanti Atropė?

ISBN 978-5-417-00906-8

www.mintis.eu